

ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

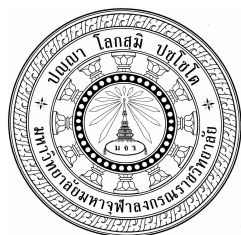
อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

THE EFFECTIVENESS OF TEACHING BUDDHISM SUBJECT OF MORAL
TEACHING MONKS OF SCHOOLS IN HUAHIN DISTRICT,
PRACHUAP KHIRI KHAN PROVINCE

พระสมหมาย สิริภทโท(ไถยानนท)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๒

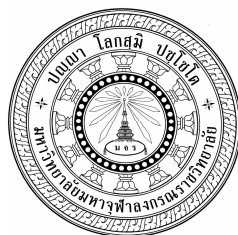
ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

พระสมหมาย สิริภทฺโท(ไถยानนท)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๒

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

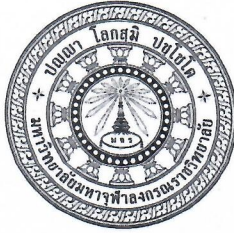
The Effectiveness of Teaching Buddhism Subject of Moral Teaching Monks
of Schools in Huahin District, Prachuap Khiri Khan Province

Phrasommai Siriphattho(Thaiyanon)

A Thematic Paper Submitted in Partial Fulfillment of
Master of Arts
(Buddhist Studies)
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2019

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับสารนิพนธ์เรื่อง
“ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
จัดการเชิงพุทธ

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์

(พระมหากังวาล ชีรธมโม, ผศ. ดร.)

ประธานกรรมการ

(รศ. พล.ท. ดร.วีระ วงศ์สรรค์)

กรรมการ

(รศ. ดร.สุพล สุธะพรหม)

กรรมการ

(พระครูวาทีวรวิธน์, ดร.)

กรรมการ

(พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตโต, ผศ. ดร.)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

พระครูวาทีวรวิธน์, ดร.

ประธานกรรมการ

พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตโต, ผศ. ดร.

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระสมหมาย สิริภทโท)

- ชื่อสารนิพนธ์** : ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- ผู้วิจัย** : พระสมหมาย สิริภทฺโท(ไถยานนท์)
- ปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต(การจัดการเชิงพุทธ)
- คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์**
- : พระครูวาทีวรัณฺธ, ดร., ศศ.บ. (การพัฒนาชุมชน),
ค.ม. (การบริหารการศึกษา), พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ)
 - : พระครูสังฆรักษ์ทรงพรพรณ ชยทตฺโต, ผศ.ดร., พธ.บ. (การจัดการเชิงพุทธ),
พธ.ม. (การจัดการเชิงพุทธ), พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ)
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) เพื่อศึกษาประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (๒) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (๓) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๒๓ คน สถิติที่ใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๒ รูป/คน

ผลการวิจัย พบว่า:

๑. ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน

๒. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อการพัฒนาประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า นักเรียนที่มีชั้นปีที่ศึกษา และอายุ มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า ปัญหาและอุปสรรค คือ ไม่มีการจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ออกสถานที่ ขาดการใช้สื่อที่เน้นนักเรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ไม่มีการจัดห้องเรียนที่สร้างสรรค์ความรู้ด้วยลักษณะทางธรรมชาติ การสร้างบรรยากาศที่สงบ มีเสียงและแสงที่จะรบกวนนักเรียนให้น้อยที่สุด ขาดการจัดการ

เรียนการสอนเน้นให้นักเรียนฝึกคิดพิจารณา ฝึกปฏิบัติให้ผลด้วยตนเองการจัดการเรียนการสอนแบบ
อุปมาอุปไมย สรุปเนื้อหาเปรียบเทียบยกตัวอย่างมาประกอบ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจง่ายมองภาพชัดเจน
เพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียนโดยเน้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เน้นกระบวนการคิด การ
ประยุกต์ใช้ ข้อเสนอแนะ พบว่า มีการจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้พระพุทธศาสนานอกสถานที่ การใช้สื่อ
ที่เน้นนักเรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองและควรมีการจัดเตรียมสื่อมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้เกิด
ความรู้ความเข้าใจวิชาพระพุทธศาสนา มีทัศนคติที่ดีงาม ควรมีการจัดห้องเรียนที่สร้างสรรค์ความรู้
ด้วยลักษณะทางธรรมชาติการสร้างบรรยากาศที่สงบ มีเสียงและแสงที่จะรบกวนนักเรียนให้น้อยที่สุด
และควรมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สะอาด เป็นระเบียบสวยงาม สร้างความสดชื่น
เบิกบานให้กับผู้เรียนควรมีการจัดการเรียนการสอนเน้นให้นักเรียนฝึกคิดพิจารณา ฝึกปฏิบัติให้ผล
ด้วยตนเอง การจัดการเรียนการสอนแบบอุปมาอุปไมย สรุปเนื้อหาเปรียบเทียบยกตัวอย่างมา
ประกอบ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจง่ายมองภาพชัดเจนและควรมีการจัดการเรียนการสอนด้วยการฝึกอบรม
ด้านความประพฤติ ความมีระเบียบวินัย ควรมีการวัดผลและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ด้วยการเลือกใช้
วิธีการที่หลากหลาย และเหมาะสมและมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียน อีกทั้งควรมี
การวัดผลและประเมินผลโดยเน้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เน้นกระบวนการคิด การประยุกต์ใช้ และ
การปรับปรุงให้เหมาะสม

Dissertation Title : The Effectiveness of Teaching Buddhism Subject of Moral Teaching Monks of Schools in Huahin District, Prachuap Khiri Khan Province

Researcher : PhraSommaSiriphattho (Thaiyanon)

Degree : Master of Arts(Buddhist Management)

Thesis Supervisory Committee

: Phrakhru Wateeworawat, Dr., B.A. (Community Development), M.A. (Educational Administration), Ph.D. (Buddhist Management)

: Phakhru Sangharaksongphan Jayadatto, Asst. Prof, Dr., B.A (Buddhist Management), M.A.(Buddhist Management), Ph.D. (Buddhist Management)

Date of Graduation : July 22, 2019

Abstract

The thesis entitled “The Effectiveness of Teaching Buddhism Subject of Moral Teaching Monks of Schools in Huahin District, Prachuap Khiri Khan Province” consisted of 3 objectives: 1) to study the effectiveness of teaching Buddhism subject of moral teaching monks of schools in Huahin district, Prachuap Khiri Khan province, 2) to study and compare the opinions on the effectiveness of teaching Buddhism subject of moral teaching monks of schools in Huahin district, Prachuap Khiri Khan province classified by personal factors, and 3) to study problems and propose suggestions for improving the effectiveness of teaching Buddhism subject of moral teaching monks of schools in Huahin district, Prachuap Khiri Khan province. The method of this study was Mixed-Method Research between quantitative and qualitative research. For the quantitative research, the sample was selected from 323 cases with the statistics used were percentage, mean, and standard deviation, while the data collection for qualitative research was from interviewing 12 experts.

From the study, it was found as follows:

1. The overall effectiveness of teaching Buddhism subject of moral teaching monks of schools in Huahin district, Prachuap Khiri Khan province, was at a high level. When considering each aspect, it was found that the effectiveness of teaching Buddhism of moral teaching monks of schools in Huahin district, Prachuap Khiri Khan province was also at a high level in every aspect.

2. From the results of the comparison of students' opinions on the development of effectiveness of teaching Buddhism subject of moral teaching monks

of schools in Huahindistrict, PrachuapKhiri Khan province classified by personal status, it was found that students, who were different in years of study and age, did not have different opinions on the development of teaching effectiveness of teaching Buddhism subject of moral teaching monks of schools in Huahindistrict, PrachuapKhiri Khan province; therefore, the set hypothesis was rejected.

3. From the study of problems and suggestions on the development of effectiveness of teaching Buddhism subject of moral teaching monks of schools in Huahindistrict, PrachuapKhiri Khan province, there should be the followings: the learning materials for studying Buddhism outside the classroom should be provided, the promotion of the use of media focusing on students searching for knowledge by themselves and on developing people to have more knowledge and understanding in Buddhism with the right attitude, the arrangement of classrooms that created and supported knowledge through nature, the arrangement of the classrooms with a peaceful atmosphere with the least noise and light in disturbing the students and the improvement of the school environment to be clean and beautiful for creating freshness upon students, the teaching and learning should be arranged to focus on the thinking skill of students and relying on themselves for the results, the arrangement of the teaching and learning in the comparison methods such as giving a summary of comparative content and using examples to help students understand and see the pictures clearer, the arrangement of the training on behavior and discipline, and the arrangement of the continuous evaluation by the appropriate and various methods of selection with the goal of improving the studying of students, as well as the evaluation focusing on the creative thinking, thinking process, the application and the improvement of students.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีด้วยความเมตตาของคณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์พระครูวาทีวรวัฒน์,ดร.,และพระครูสังฆรักษ์ทรงพรธม ขยทตฺโต, ผศ.ดร.ที่เมตตาอนุเคราะห์ให้คำปรึกษาแนะนำช่วยเหลือในการปรับปรุง แก้ไขสารนิพนธ์จนสำเร็จด้วยดี

ขอขอบคุณกรรมการสอบสารนิพนธ์ ที่กรุณาให้ข้อแนะนำ ปรับปรุง เพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้นและขอขอบคุณพระสมุทรวชิโรโสภณ,ดร.,พระปิฎกโกศล,ดร,อาจารย์พระครูวิสุทธาณันทคุณ,ดร.,ดร.มนตรี วรภัทรทรัพย์ และดร.ปณณธร เขียวชัยพลฤกษ์ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบสอบถามพร้อมแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์และสำเร็จได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ พระครูวิจิตรธรรมวิเศษ(บุญเลิศ ปญฺญาวุโธ)เจ้าคณะอำเภอหัวหิน,พระครูสถิตญาณโสภณ (วรรณจิตติยาโณ)เจ้าอาวาสวัดหนองแก, พระครูสังฆรักษ์บุญญิต อดุลโล เจ้าอาวาส วัดพุทธโชโย, พระอธิการสุชาติ ปภสสโร เจ้าอาวาสวัดไถ่ก้งวล, พระสุริยา ยตินธโร พระสอนศีลธรรม วัดสุขสำราญ,พระเสนสิริปญฺโญ พระสอนศีลธรรมวัดสุขสำราญ

ขอเจริญพรขอบคุณ นางอัจฉริยา ออสุวรรณ ผู้อำนวยการโรงเรียนพณิชยการหัวหิน, นายจรงค์ จันทวงศ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองพลับวิทยา,นายพงษ์ศักดิ์ สาสีงชัย ผู้อำนวยการโรงเรียนโรตารีกรุงเทพ,นายสุรินทร์ บุญทรัพย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนหัวหินวิทยาคม,นายสิทธิเดช ศรีสวัสดิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนหัวหิน,นางสาวกนกพร บุปผาชาติ ครู ค.ศ. ๓ โรงเรียนหัวหินผู้ให้ข้อมูลสำคัญฝ่ายคฤหัสถ์ที่อนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและเพื่อการวิจัยเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณคณาจารย์เจ้าหน้าที่คณะสังคมศาสตร์และบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทุกท่านที่ช่วยเหลือในเรื่องของเอกสารข้อมูลในการทำสารนิพนธ์ตลอดจนให้ความรู้ทางด้านวิชาการและประสบการณ์ในการทำสารนิพนธ์ในครั้งนี้ทำให้สำเร็จลงด้วยดี รวมทั้งเพื่อนๆ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรีทุกรูป ที่ได้ช่วยเหลือชี้แนะแนวทางในการดำเนินการทำสารนิพนธ์

สุดท้ายนี้ คุณค่าและประโยชน์ใดๆอันจะพึงมีจากสารนิพนธ์เล่มนี้ผู้วิจัยขอน้อมถวายเป็นพุทธบูชาธรรมบูชาสังฆบูชาและมอปปบูชาเป็นกตเวทิตาคุณแก่บิดามารดาครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ที่ ๑ นอง ๑ รวมทั้งคณะญาติโยมผู้มีอุปการคุณทุกท่านซึ่งไม่สามารถจะเอ่ยนามได้ทั้งหมด ผู้ให้กำลังใจผู้ให้กำลังใจสนับสนุนตลอดระยะเวลาที่ได้ดำรงสมณเพศมาตราบปัจจุบัน

พระสมหมาย สิริภทฺโท (ไถยานนท์)

๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ค)
กิตติกรรมประกาศ	(จ)
สารบัญ	(ฉ)
สารบัญตาราง	(ช)
สารบัญแผนภาพ	(ญ)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(ฎ)
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามวิจัย	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ สมมุติฐานการวิจัย	๕
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๖
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผล	๗
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา	๑๕
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับศีลธรรม	๒๓
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	๓๘
๒.๕ ข้อมูลโรงเรียนในอำเภอหัวหิน	๔๐
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๒
๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๕๓
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๕๔
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๕๔
๓.๒ ประชากรกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๕๔
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๕๗
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๐
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๖๑

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๒
๔.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๖๓
๔.๒ ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	๖๔
๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	๖๙
๔.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	๘๔
๔.๕ ผลการสังเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	๘๘
๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๙๕
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๙๗
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๙๘
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๐๓
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๐๘
บรรณานุกรม	๑๑๐
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	๑๑๘
ภาคผนวก ข ผลการหาดัชนีความสอดคล้อง	๑๒๔
ภาคผนวก ค ค่าสัมประสิทธิ์ อัลฟ่า	๑๓๑
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	๑๓๖
ภาคผนวก จ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๕๔
ภาคผนวก ฉ แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๖๒
ภาคผนวก ช ภาพกิจกรรม	๑๖๔
ประวัติผู้วิจัย	๑๗๑

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสังกัดโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามสังกัดโรงเรียน	๕๖
๔.๑ จำนวน และคำร้อยละของข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคล	๖๓
๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม	๖๔
๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน	๖๕
๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ	๖๖
๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อประสิทธิผลการ สอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน	๖๗
๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อประสิทธิผลการ สอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน	๖๘
๔.๗ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในภาพรวมจำแนกตามเพศ	๗๐
๔.๘ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในภาพรวมจำแนกตามเพศ	๗๐
๔.๙ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามเพศ	๗๑

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๑๐ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับ ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอ หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามเพศ	๗๑
๔.๑๑ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับ ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอ หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ จำแนกตามเพศ	๗๒
๔.๑๒ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับ ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอ หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ จำแนกตามเพศ	๗๒
๔.๑๓ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับ ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอ หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน จำแนกตามเพศ	๗๓
๔.๑๔ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับ ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอ หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน จำแนกตามเพศ	๗๓
๔.๑๕ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับ ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอ หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้า สู่วิถีชีวิตนักเรียน จำแนกตามเพศ	๗๔
๔.๑๖ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อประสิทธิผลการ สอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต นักเรียน จำแนกตามเพศ	๗๔
๔.๑๗ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับ ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอ หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา	๗๕
๔.๑๘ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียน เกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตาม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา	๗๖

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๑๙ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา	๗๗
๔.๒๐ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียนจำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา	๗๗
๔.๒๑ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา	๗๘
๔.๒๒ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ	๗๙
๔.๒๓ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามอายุ	๘๐
๔.๒๔ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ จำแนกตามอายุ	๘๑
๔.๒๕ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน จำแนกตามอายุ	๘๑
๔.๒๖ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน จำแนกตามอายุ	๘๒

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๒๗ ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ตามสมมติฐานที่ ๑-๓	๘๓
๔.๒๘ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน	๘๔
๔.๒๙ ข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน	๘๕
๔.๓๐ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ	๘๕
๔.๓๑ ข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ	๘๖
๔.๓๒ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน	๘๖
๔.๓๓ ข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน	๘๗
๔.๓๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน	๘๗
๔.๓๕ ข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน	๘๘

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ก. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

พระสุตตันตปิฎก

คำย่อ		ชื่อคัมภีร์	ภาษา
ที.สี. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค (ภาษาไทย)
ที.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย	มหาวรรค (ภาษาไทย)
ที.ปา. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย	ปาฏิกวรรค (ภาษาไทย)
ม.มู. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย	มูลปณาสก (ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปณาสก (ภาษาไทย)
ม.อุ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย	อุปรปณาสก (ภาษาไทย)
ส.ส. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค (ภาษาไทย)
ส.นิ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย	นิทานวรรค (ภาษาไทย)
ส.ข. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย	ขันธวารวรรค (ภาษาไทย)
ส.สพา. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย	สฬายตนวรรค (ภาษาไทย)
ส.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย	มหาวารวรรค (ภาษาไทย)
อง.เอกก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	เอกกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.ทุก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	ทุกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.ติก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	ติกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.จตุกก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.ปญจก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	ปญจกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.ฉกก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	ฉกกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.สตุกก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	สตุกกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.อฏฐก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	อฏฐกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.นวก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	นวกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.ทสก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	ทสกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.เอกาทสก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	เอกาทสกนิบาต (ภาษาไทย)
ขุ.ข. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย	ขุททกปาฐะ (ภาษาไทย)
ขุ.ธ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย	ธรรมบท (ภาษาไทย)
ขุ.อุ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย	อุทาน (ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยถือว่าวัดเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้และการอบรมบ่มนิสัยทางด้านจริยธรรม โดยมีพระสงฆ์ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนมีบทบาทมีอำนาจในการอบรมสั่งสอนแนวทางการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดีเพราะพระสงฆ์ถือเป็นบุคลากรผู้ให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของจิตสำนึกทางจริยธรรมแต่ในปัจจุบันบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการขัดเกลาทางจริยธรรมได้ลดน้อยลงไปบ้างเพราะวัดไม่ได้เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมต่างๆของชุมชนเช่นในอดีตมากเท่าที่ควรทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์และเยาวชนมีน้อยลงเยาวชนในปัจจุบันจึงมีระดับคุณธรรมจริยธรรมค่อนข้างลดต่ำและเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาของสังคมในปัจจุบัน^๑

ถึงแม้ว่าจะมีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับวิชาพุทธศาสนามาช้านานก็ยังปรากฏว่าเยาวชนและประชาชนจำนวนมากขาดความรู้ในหลักพระพุทธศาสนาหรือคุณธรรมจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากความบกพร่องในการสอนวิชาดังกล่าวแก่เยาวชน เช่น ในการเรียนการสอนไม่ได้เน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติตามหลักธรรมเพียงพอ เพราะวิชาศีลธรรมหรือวิชาพระพุทธศาสนาจะเกิดประโยชน์ได้ก็ต่อเมื่อมีการนำไปประพฤติปฏิบัติจริงๆ เท่านั้นปัญหาการเรียนรู้ของเด็กเป็นการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่รัฐกำหนดไว้เป็นการเรียนแบบจำไม่ได้เรียนคิดที่สำคัญไม่ค่อยมีการปลูกฝังการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรมอันเป็นเครื่องกำกับสติปัญญาอารมณ์ของเด็กทั้งนี้ เนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในช่วง ๒-๓ ทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้วิถีชีวิตของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปมากความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับวัดและโรงเรียนกับวัดห่างเหินกันไปด้วย^๒

ในปี พ.ศ.๒๕๔๒ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งในขณะนั้นสังกัดอยู่ในกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้เริ่มโครงการ “พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน” ขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถทั้งในด้านปริยัติและปฏิบัติเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้

^๑สำนักงานพระพุทธศาสนาชาติ, **อำนาจหน้าที่**, [ออนไลน์].แหล่งที่มา:<http://www.onab.go.th> [๙ สิงหาคม ๒๕๖๑].

^๒สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกองวิชาการ, **แนวปฏิบัติในการบริหารงานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติพุทธศักราช ๒๕๕๔**, (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๔), หน้า ๕.

นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษา เพื่อให้แก่นักเรียนนักศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนนักศึกษามีความรู้คู่คุณธรรม สามารถนำความรู้และคุณธรรมไปบูรณาการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข แต่ด้วยงบประมาณอันจำกัดจึงไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ และหลักจากมีการปฏิรูประบบราชการ กรมการศาสนาก็ได้ออนเข้าไปสังกัดกระทรวงใหม่ที่ตั้งขึ้นคือกระทรวงวัฒนธรรม เป็นเหตุให้โครงการนี้ต้องสะดุดไประยะหลังๆ มีเสียงสะท้อนมากมายว่าเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ในสังคมปัจจุบันสนใจแต่เรื่องวัตถุ มีการแก่งแย่งแข่งขันเพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุนั้น จนกลายเป็นโรคขาดคุณธรรมจริยธรรม ขาดหลักธรรมที่จะนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นปัญหาระดับชาติที่น่าเป็นห่วง ทว่าการนำเด็กทุกคนเข้าวัดเป็นเรื่องยากกว่าการนำพระเข้าสู่โรงเรียน

ด้วยเหตุนี้ ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ กรมการศาสนา สังกัดกระทรวงวัฒนธรรมจึงได้จัดทำ โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนขึ้นมาอีกครั้ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหลักสูตรและสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา โดยร่วมกับกระทรวง ศึกษาธิการ เพื่อให้แก่นักเรียนนักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และนำไปประยุกต์ ใช้ในชีวิตประจำวัน

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จึงมีความสำคัญต่อการผลักดันพันธกิจของมหาวิทยาลัย “ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการวิชาการแก่สังคม” เน้นกลุ่มโรงเรียนในสังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการเป็นเป้าหมายอีกส่วนหนึ่งเป็นความคาดหวังของสังคมในระดับสูงทั้งภาคคณะสงฆ์คือการช่วยส่งเสริมงานด้านการเผยแผ่และการศึกษาสงเคราะห์บอกเปิดเผยแสดงหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาสู่เด็กและเยาวชนของชาติให้เป็นคนมีความรู้ดีในพระธรรมน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติให้เกิดผลดีต่อตัวเองสังคมประเทศชาติและภาครัฐในการช่วยส่งเสริมอบรมปลูกฝังศีลธรรมคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กในชาติเป็นคนดีมีศีลมีธรรมนำพาประเทศชาติสู่ความมั่นคงมั่งคั่งยั่งยืน

จุดเด่นของพระสอนศีลธรรมที่ต่างจากครูฆราวาสสอนวิชาพระพุทธศาสนา ก็คือ การวางบทบาทของตนเองว่า สามารถสอนแบบวิชาการได้บรรยายได้ วัดผลได้ สอนให้เด็กสามารถกาผิดกาถูกทำข้อสอบได้เท่านั้น ก็คือ จบที่จริงแบบนี้ไม่ใช่บทบาทหลักบทบาทจริง คือ พระเป็นแบบอย่างที่ดีได้ เพราะถือศีล ๒๒๗ ผู้ปกครองและเด็กยอมรับอยู่แล้ว พอเข้าไปสอนให้เด็กสวดมนต์ไหว้พระ จึงดูศักดิ์สิทธิ์และน่าเชื่อถือกว่าครูธรรมดา สอนให้ลดละเลิกอบายมุขทางไกลยาเสพติด ก็พูดได้ดังกว่าครูทั่วไป ถ้าครูยังสูบบุหรี่ก็สอนให้นักเรียนเลิกสูบบุหรี่ไม่ได้ ครูยังดื่มเหล้าก็สอนให้นักเรียนเลิกดื่มเหล้าไม่ได้ บางโรงเรียนครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาแต่กลับเป็นขี้เหล้าเมายาเสียเอง ฉะนั้น การนิมนต์พระไปสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน เพื่อทำให้เป็นแบบอย่างในการสอนให้รู้ทำให้ดูและอยู่ให้เห็น^๓

^๓สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **คู่มือพระสอนศีลธรรม** ปิงปประมาณ ๒๕๖๐, (นนทบุรี: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เซน ปริ้นติ้ง, ๒๕๖๐), หน้า๖.

อย่างไรก็ตาม ผลการดำเนินงานในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเกือบทุกพื้นที่พบว่า ยังมีปัญหาหลายประการ คือ ปัญหาเกี่ยวกับผู้บริหารและครูในโรงเรียนได้แก่ผู้บริหารและครูในโรงเรียนส่วนมากให้ความสำคัญกับพระสอนศีลธรรมน้อยติดต่อประสานงานยากไม่เป็นแบบอย่างที่ดีของเด็กนักเรียนและไม่ค่อยเข้าใจหลักธรรมทางศาสนา ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบโรงเรียนได้แก่โรงเรียนตั้งอยู่ใกล้ถนนมีเสียงรบกวนไม่มีต้นไม้ไม่มีน้ำดื่มไม่สะอาดและมีขยะปัญหาเกี่ยวกับความรู้และวิธีการสอนนักเรียนได้แก่ขาดสื่อการสอนที่ดีไม่มีอุปกรณ์ช่วยสอนนักเรียนไม่ค่อยสนใจปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนได้แก่นักเรียนอ่านหนังสือไม่ค่อยออกมีสมาธิสั้นมีฐานะยากจนไม่สนใจการเรียนสนใจแต่การเล่นเกมปัญหาเกี่ยวกับปัญหาเรื่องอื่นๆได้แก่เดินทางไม่สะดวกค่าตอบแทนน้อยไม่มีสื่อและอุปกรณ์ช่วยสอนครูไม่สนใจพระสอนศีลธรรม และไม่ให้ความสำคัญกับความรู้ทางพระพุทธศาสนาไม่ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน^๕

การศึกษาของไทยจึงต้องให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับศีลธรรมในการควบคุมความประพฤติและสามารถนำความคิด ความเชื่อ และความศรัทธาทาง ศาสนามาเป็นแนวทางให้ผู้เรียนมีอุดมคติในการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนาเพื่อพัฒนาตนให้เป็นคนดี^๖ ดังนั้น พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสถานศึกษาต่างๆ ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทอย่างมากในการนำเอาหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเข้าไปเผยแผ่ให้แก่เด็กนักเรียนในโรงเรียนในปัจจุบัน เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวของเด็กและเยาวชน

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในเรื่องของประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ว่าปัจจุบันนี้มีการเรียนการสอนอย่างไร เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้อาชีพพระพุทธศาสนา ควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ให้เกิดประสิทธิผลในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้มากยิ่งขึ้น ตลอดจนปัญหา อุปสรรค ในการเรียนการสอนว่ามีอะไรบ้าง และแนวทางการแก้ไขปัญหาข้อเสนอแนะต่างๆ ในการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

^๕ พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต และคณะ, “ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้โดยพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๙”, **รายงานการวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตขอนแก่น, ๒๕๕๒), หน้า ๓๖-๓๗.

^๖ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, **รายงานการศาสนาประจำปี ๒๕๕๔**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๔), หน้า ๑๖.

๑.๒ คำถามวิจัย

๑.๒.๑ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล มีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

๑.๒.๓ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๓.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาโดยการสังเคราะห์แนวคิด จากคู่มือพระสอนศีลธรรม ปีงบประมาณ ๒๕๖๐ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพระสอนศีลธรรม ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒) ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ ๓) ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน ๔) ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน^๖

^๖สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, คู่มือพระสอนศีลธรรม ปีงบประมาณ ๒๕๖๐, (นนทบุรี: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เซน ปริ้นติ้ง, ๒๕๖๐), หน้า ๔.

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตตัวแปร ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ชั้นปีที่ศึกษา อายุ

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒) ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ ๓) ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน ๔) ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

ประชากร (Population) ได้แก่ นักเรียนในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน ๑,๖๗๒ คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน ๑๒ รูป/คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ ถึงเดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ รวมเป็นระยะเวลา ๘ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์แตกต่างกัน

๑.๕.๒ นักเรียนที่มีชั้นปีที่ศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์แตกต่างกัน

๑.๕.๓ นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ประสิทธิผล หมายถึง ผลของการทำงานที่สำเร็จลุล่วงดังประสงค์หรือที่คาดหวังไว้เป็นหลักซึ่งเกิดจากการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ (ได้ผลสูงสุด) โดยเป็นเรื่องของ การนำเอาผลงานที่สำเร็จดังที่คาดหวังมาพิจารณา

การสอนวิชาพระพุทธศาสนา หมายถึง การสอนวิชาพระพุทธศาสนาแก่ เด็กและเยาวชน ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน หมายถึง พระภิกษุที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียน และจัดการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในฐานะผู้ช่วยสอนในสถานศึกษาต่างๆ ที่เข้าร่วมโครงการ

๑.๗ ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอดุสิต จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑.๗.๒ ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอดุสิต จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอดุสิต จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” นี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ จากเอกสารทางวิชาการ และงานวิจัย เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดและทิศทางการวิจัย โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผล
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับศีลธรรม
- ๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
- ๒.๕ ข้อมูลโรงเรียนในอำเภอหัวหิน
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผล

ผู้วิจัยได้ศึกษา “แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผล” จากเอกสารทางวิชาการที่หลากหลาย โดยได้ประมวลเนื้อหาสาระไว้ตามลำดับ ดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายของประสิทธิผล

ผู้วิจัยได้ศึกษา “ความหมายของประสิทธิผล” จากเอกสารทางวิชาการที่หลากหลายโดยได้ประมวลเนื้อหาสาระไว้ ดังนี้

ประสิทธิผล หมายถึง ผลสำเร็จ ผลที่เกิดขึ้นเป็นการทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้และได้รับประโยชน์มากที่สุดได้แก่ การที่บุคคลในองค์การสามารถทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ ประสิทธิผลจึงเป็นเรื่องของความสำเร็จขององค์การในการกระทำสิ่งต่างๆ ตามที่ได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้ องค์การที่มีประสิทธิผลสูงจึงเป็นองค์การที่ประสบความสำเร็จอย่างสูงในการทำงานตามเป้าหมาย^๑

ประสิทธิผล(Effectiveness) จึงเป็นการวัดผลผลิตของงาน(Output) ซึ่งเป็นการบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การที่กำหนดไว้ ซึ่งในบางครั้งไม่ได้คำนึงถึงปริมาณทรัพยากรที่ใช้ในกระบวนการปฏิบัติงาน เป็นการอธิบายถึงการกระทำที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการทำงานที่สามารถช่วยให้องค์การบรรลุเป้าหมาย ประสิทธิผลจะอธิบายถึงการกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง (Doing the Right Things) ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมหรือวิธีการที่จะทำให้เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งจะแตกต่างกับ ประสิทธิภาพ (Efficiency) ที่จะแสดงถึงความสำคัญระหว่างปัจจัยนำเข้า(Input) และผลผลิต (Output) โดยมีเป้าหมายที่จะใช้ต้นทุนหรือทรัพยากรที่ต่ำที่สุด ประสิทธิภาพ (Effectiveness) จึงเป็นเรื่องของการกระทำใดๆ หรือความพยายามใดๆ ที่มีความมุ่งหมายจะได้รับผลกำไรสักอย่างให้เกิดขึ้น การกระทำหรือความพยายามจะมีประสิทธิผลสูงต่ำเพียงใดขึ้นกับว่าผลที่ได้รับนั้น ตรง ครบถ้วน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพและใช้พลังงานน้อยเพียงใด โดยอาจแบ่งพิจารณาเป็น ๒ ระดับ คือ

๑. ประสิทธิภาพของบุคคล คือ ลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถปฏิบัติงานใดๆ หรือปฏิบัติกิจกรรมใดๆ แล้วประสบผลสำเร็จ ทำให้บังเกิดผลตรงและครบถ้วนตามที่มีวัตถุประสงค์ไว้ ผลที่เกิดขึ้นมีลักษณะคุณภาพ เช่น ความถูกต้อง ความคุ้มค่า ความเหมาะสมดีงาม ตรงกับความคาดหวังและความต้องการของหมู่คณะ สังคม และผู้จะนำผลนั้นไปใช้เป็นผลที่ได้จากการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ คือ เป็นการปฏิบัติด้วยความพอใจ ปฏิบัติเต็มความสามารถ ปฏิบัติด้วยการเลือกสรรกลวิธีและเทคนิควิธีการที่เหมาะสมที่สุดที่จะทำให้บรรลุผลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพอย่างสูงสุดแต่ใช้ทุน ทรัพยากร และระยะเวลาน้อยที่สุด

๒. ประสิทธิภาพขององค์การ เน้นไปที่ผลรวมขององค์การ โดยมีเกณฑ์ของประสิทธิภาพขององค์การซึ่งประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ๕ ตัว คือ

๒.๑ การผลิต (Production) องค์การมีประสิทธิผลถ้าองค์การสามารถดำเนินการผลิตให้ได้ผลผลิตทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพได้ตรงกับความต้องการขององค์การ

^๑ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๖), หน้า ๗๑๓.

^๒ธงชัยสันติวงศ์, **พฤติกรรมบุคคลในองค์การ**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๐), หน้า ๓.

^๓พิทยา บวรวัฒนา, **ทฤษฎีองค์การสาธารณะ**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๗๖.

^๔ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, **องค์การและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๒๖.

๒.๒ ประสิทธิภาพ (Efficiency) องค์การมีประสิทธิภาพถ้าอัตราส่วนระหว่างปัจจัยทรัพยากร(Input) ที่ใช้กับผลผลิต (Output) มีความเหมาะสมในลักษณะที่ใช้ปัจจัยทรัพยากรได้คุ้มค่า

๒.๓ ความพึงพอใจ (Satisfaction) องค์การมีประสิทธิภาพถ้าผลการดำเนินงานขององค์การนำมาซึ่งความสำเร็จสอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของสมาชิกในองค์การ

๒.๔ การปรับเปลี่ยน (Adaptive Ness) องค์การมีประสิทธิภาพถ้าองค์การมีกลไกที่สามารถปรับเปลี่ยนการดำเนินงานได้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งภายในองค์การและภายนอกองค์การ

๒.๕ การพัฒนา (Development) องค์การมีประสิทธิภาพถ้าองค์การสามารถเพิ่มพูนศักยภาพ (Potential) และวิสัยความสามารถ (Capacity) ขององค์การให้เจริญก้าวหน้าตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม^๕

ประสิทธิภาพ คือ การพิจารณาว่าผลของนโยบายนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ เพียงไร ประสิทธิภาพเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักเหตุผลทางเทคนิควิชาการ (Technical Rationality) ซึ่งนิยมวัดออกมาในรูปของหน่วยสินค้าและบริการหรือในรูปของจำนวนเงิน^๖ องค์ประกอบสำคัญของความมีประสิทธิภาพก็คือความมากน้อยของการที่องค์การสนองต่อความต้องการของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกค้าซึ่งประเมินได้จากสิ่งที่ลูกค้าได้รับจากหน่วยงานในแง่ของคุณภาพสินค้าหรือบริการ ปริมาณ ความเรียบร้อย และความได้มาตรฐานของสินค้าและบริการ ความรวดเร็วของบริการ ความเต็มใจ ช่วยเหลือ ความเป็นมิตร และลักษณะท่าทีของพนักงาน นั้นเอง^๗

สรุปได้ว่า คำว่า ประสิทธิภาพ ในภาษาไทย ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Effectiveness หมายถึง ผลสำเร็จที่เกิดขึ้น ซึ่งได้แก่ ผลของการปฏิบัติงาน โดยพิจารณาว่าผลนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ เพียงไร โดยความหมายของประสิทธิภาพสามารถพิจารณาได้ ๒ ระดับ คือ ระดับบุคคลและระดับองค์การ ซึ่งล้วนมีความหมายครอบคลุมทั้งผลการดำเนินงานที่สนองวัตถุประสงค์ ได้ผลดีทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ และยังครอบคลุมถึงกระบวนการดำเนินงานที่ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสม ซึ่งก็ครอบคลุมถึงประสิทธิภาพ นั้นเอง

^๕ สมใจ ลักษณะ, **การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน: Efficiency Development**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๖), หน้า ๒๒๗.

^๖ ชินรัตน์ สมสืบ, “ความหมาย ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน” ใน **ประมวลสาระชุดวิชาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการรัฐประศาสนศาสตร์**, (นนทบุรี: สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๗), หน้า ๒๘๗.

^๗ เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์, “ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการให้บริการสาธารณะ” ใน **ประมวลสาระชุดวิชาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการรัฐประศาสนศาสตร์**, (นนทบุรี: สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๗), หน้า ๒๕๕.

๒.๑.๒ การประเมินประสิทธิผล

ผู้วิจัยได้ศึกษา “การประเมินประสิทธิผล” จากเอกสารทางวิชาการที่หลากหลาย โดยได้ประมวลเนื้อหาสาระไว้ ดังนี้

การประเมินประสิทธิผลเป็นการวัดระดับสถานะที่องค์การสามารถเพิ่มผลผลิตขึ้นในขณะที่ปัจจัยการผลิตลดลงหรือผลผลิตคงที่^๑ ปัจจุบัน การประเมินผลเป็นความจำเป็นและมีความสำคัญในการปฏิบัติงานทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน ที่สำคัญหน่วยงานสามารถประยุกต์ใช้ผลการประเมิน เพื่อพัฒนาองค์กร พัฒนานโยบาย หรือเพื่อการวางแผน ในปัจจุบันการประเมินผลครอบคลุมในหลายลักษณะด้วยกันทั้งในลักษณะการประเมินองค์รวมขององค์กร หรืออาจประเมินเฉพาะด้าน โดยนัยนี้ ระดับมาตรฐานของประสิทธิผลอาจจำแนกโดยละเอียดเป็นระดับ คือ

๑. ประสิทธิภาพระดับองค์กร (Corporate) เกี่ยวข้องกับการลงทุนทั้งหมดและกำหนดโดยทีมงานหรือคณะบุคคลมีแนวโน้มระยะยาวเป็น๕ปีแม้ว่า๑ปีถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่ตามประสิทธิภาพองค์กรจึงเกี่ยวข้องในเรื่องผลตอบแทนของทรัพย์สินความสามารถในการทำผลกำไรตำแหน่งในการแข่งขันความเจริญเติบโตผลิตภาพความยืดหยุ่นระดับของเทคโนโลยี การพัฒนาพนักงานความสัมพันธ์กับพนักงานความรับผิดชอบต่อสาธารณะความสัมพันธ์กับรัฐบาล

๒. ประสิทธิภาพระดับหน่วยงาน (Departmental or Divisional) เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนในหน่วยย่อยขององค์กรเป็นตัวเชื่อมระหว่างองค์กรกับความเชี่ยวชาญเฉพาะระดับการจัดการ (บุคคล) บางครั้งก็เชื่อมโยงระหว่างผลกำไรผลผลิตหรือความต้องการด้านบริการและการบูรณาการบทบาทของหน่วยงานหนึ่งกับอีกหน่วยงานหนึ่งในองค์กรใหญ่ทั้งหมด

๓. ประสิทธิภาพระดับการจัดการหรือบุคคล (Managerial Standards) คือส่วนที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับผลผลิตซึ่งเป็นประสิทธิผลของผู้บริหารระดับการจัดการโดยตรง^๒

สำหรับ ขั้นตอนในการประเมินประสิทธิผลหรือผลงานในเชิงปริมาณนั้นจะมีกระบวนการประกอบไปด้วย ๒ ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ

ขั้นตอนที่ ๑ การระบุผลงานที่ต้องการจะให้เกิดขึ้น ด้วยการที่จะต้องมีการดำเนินการในเรื่องต่างๆ ต่อไปนี้ คือ มีการระบุถึงผลงานหลัก (The Major Outputs) มีการจัดลำดับความสำคัญและทำให้เข้าใจได้ง่าย (Prioritize and Simplify) และมีการเลือกผลงานที่สำคัญๆ ที่จะนำมาใช้ในการประเมิน (select)

ขั้นตอนที่ ๒ การตัดสินใจเพื่อกำหนดตัวชี้วัดผลงาน ด้วยการที่จะต้องมีการดำเนินการในเรื่องต่างๆ ต่อไปนี้ คือ การเลือกตัวชี้วัด (Select Indicators) ซึ่งถ้าเป็นผลงานในเชิงปริมาณจะต้อง

^๑สมหวังพิริยานุวัฒน์, *วิธีวิทยาการประเมินทางการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า๑๑๘.

^๒William J. Reddin, *The 3D Management Style Theory: Theory Paper 2*, (Canada: Science System, 1997), p. 277.

สามารถกำหนดเป็นจำนวนตามหน่วยวัดที่กำหนดขึ้นมาใช้ได้ มีการจัดน้ำหนักความสำคัญของแต่ละตัวชี้วัด (Adjust for Workload Difficulty) ซึ่งตัวชี้วัดของผลงานต่างๆ จะมีความยากง่ายหรือความสำคัญแตกต่างกัน และมีการวัดและประเมินผลงาน (Measure the Outputs)^{๑๑}

ประการสำคัญ คือ การจัดองค์การเพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการปฏิบัติงานสูงสุด โดยทั่วไปจำเป็นต้องยึดหลักการ ดังนี้

๑. หลักการกำหนดวัตถุประสงค์ (Definition of objectives) ในธุรกิจใดธุรกิจหนึ่งจะต้องกำหนดหรือระบุวัตถุประสงค์ของงานอย่างชัดเจน ให้เป็นที่เข้าใจ และยอมรับโดยผู้ที่เกี่ยวข้องที่ต้องดำเนินการตามวัตถุประสงค์นั้นๆ ตัวอย่างเช่น วัตถุประสงค์ในการจัดสำนักงาน ได้แก่ การประสานกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีการประมวลผลข้อมูล เพื่อให้ต้นทุนในการดำเนินกิจกรรมใดๆ ต่ำลง และผลผลิตจากการดำเนินการนั้นๆ สูงขึ้นโดยถือว่าเป็นหน้าที่ที่ต้องให้ความสะดวกหรือให้บริการแก่หน้าที่อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในองค์การ จัดเตรียมข้อมูลที่ถูกต้องและมีพร้อมที่จะนำมาใช้ได้ทันทีเมื่อจำเป็นต้องใช้

๒. หลักการของการรับผิดชอบ (Principle of Responsibility) ความรับผิดชอบขององค์การเป็นภาระผูกพันของบุคคลในการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้น ผู้บริหารงานจะต้องพิจารณากำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบที่สำคัญของผู้ใต้บังคับบัญชา

๓. หลักการของการมอบอำนาจหน้าที่ควบคู่กับความรับผิดชอบ (Principle of Delegate Authority with Responsibility) อำนาจหน้าที่ (Authority) หมายถึง สิทธิที่จะออกคำสั่งและอำนาจหน้าที่ที่จะทำให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม ซึ่งอำนาจหน้าที่จะต้องได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาที่อยู่เหนือขึ้นไป แต่ละบุคคลในองค์การต้องได้รับอำนาจหน้าที่ที่เหมาะสมกับความรับผิดชอบ (Responsibility) ตามหน้าที่ที่ได้รับและจำเป็นต้องทำควบคู่กัน เพื่อที่จะสามารถปฏิบัติหน้าที่ให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี

๔. หลักการมีผู้บังคับบัญชาคนเดียวหรือมีเอกภาพในการบังคับบัญชา (Principle of Unity of Command) หลักข้อนี้ถือว่าผู้ใต้บังคับบัญชาควรปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียวเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อป้องกันความสับสน โดยแต่ละบุคคลต้องทราบอย่างชัดเจนว่า ตนต้องรายงานการปฏิบัติงานขึ้นตรงต่อใคร

๕. หลักการมอบหมายงานอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Delegation) การจัดองค์การที่มีประสิทธิภาพจะประกอบด้วยบุคลากรที่ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย การมอบหมายงานต้องระบุให้ชัดเจนว่าบุคคลใดทำหน้าที่อะไร และจำนวนผู้ปฏิบัติงานนั้นๆ มีจำนวนเท่าใด ใครรับผิดชอบหรือมีหน้าที่ในส่วนใดหรือ ระบุให้ชัดเจนลงไปว่าทุกคนมีหน้าที่รับผิดชอบในเนื้องานเดียวกันทั้งหมด

^{๑๑}เอลเลน ดอรี โรเดิน (Ellen Doree Roden) อ้างใน เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์, “ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการให้บริการสาธารณะ” ในประมวลสาระชุตติวิชาแนวคิดทฤษฎีและหลักการรัฐประศาสนศาสตร์, (นนทบุรี: สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๗), หน้า ๒๕๕.

๖. หลักการกำหนดขนาดของการควบคุม (Principle of Span of Control) หมายถึง การกำหนดสายการบังคับบัญชาภายในหน่วยงานให้ชัดเจนว่า ใครปกครองบังคับบัญชาใครบ้าง พร้อมทั้งระบุถึงจำนวนผู้ใต้บังคับบัญชาที่เหมาะสมขึ้นตรงต่อผู้บังคับบัญชาหนึ่งคน ซึ่งขึ้นอยู่กับธรรมชาติและขนาดของงานนั้นๆ

๗. หลักของการมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน (Unity of Direction) แต่ละฝ่ายต้องมีวัตถุประสงค์หรือมีเป้าหมายในการปฏิบัติงานร่วมกัน แต่ละหน้าที่มีความสัมพันธ์กันและต้องทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่สำคัญของธุรกิจร่วมกัน

๘. หลักการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ บุคลากร และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ (Defining of Work Related Relationships) การกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ บุคลากร และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้การประสานงานและการติดต่อสื่อสารระหว่างกันเป็นไปอย่างถูกต้องและคล่องตัวยิ่งขึ้น

๙. หลักการจัดแบ่งสำนักงานออกตามความเหมาะสม (Work Assignment) เพื่อให้บุคลากรเกิดความชำนาญเฉพาะอย่าง ในการทำงาน เมื่อมีการแบ่งงานกันทำแล้วจะต้องสรรหาหรืออบรมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถทำงานที่มีอยู่ และเมื่อทำงานเหล่านั้นซ้ำๆ ก็จะทำให้เกิดทักษะขึ้นมา ผลงานที่ทำได้จะดีกว่าการไปทำงานหลายๆ ด้าน แล้วไม่เกิดทักษะในด้านหนึ่งด้านใดโดยเฉพาะ

๑๐. หลักการกำหนดโครงสร้างขององค์การ (Organization structure) ความสำคัญและความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานหลัก (Line) และ หน่วยงานที่ปรึกษา (Staff) เป็นประเด็นหนึ่งในการพิจารณาจัดโครงสร้างขององค์การ เป็นหลักการที่จะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้ในการทำงานระหว่างหน่วยงานหลัก และหน่วยงานที่ปรึกษา

อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพจะมีขึ้นได้ย่อมขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่สามารถทำประโยชน์จากสภาพแวดล้อมบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้แต่สิ่งสำคัญที่สุดอยู่เบื้องหลังควบคู่กับประสิทธิภาพคือความมีประสิทธิภาพซึ่งหมายถึงการมีสมรรถนะสูงสามารถมีระบบการทำงานที่ก่อให้เกิดผลสูงสุดโดยได้ผลิตที่มีมูลค่าสูงกว่าทรัพยากรที่ใช้ไป^{๑๑}

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพจะมีขึ้นได้ย่อมขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่สามารถทำประโยชน์จากสภาพแวดล้อมบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ ในระดับ คือประสิทธิภาพระดับองค์การ ประสิทธิภาพระดับหน่วยงาน และประสิทธิภาพระดับการจัดการหรือบุคคล ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยที่การประเมินประสิทธิภาพหรือผลงานในเชิงปริมาณจะมีกระบวนการประกอบไปด้วย ๒ ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรก เป็นการระบุผลงานที่ต้องการจะเกิดขึ้น ได้แก่ มีการระบุถึงผลงานหลักมีการจัดลำดับความสำคัญและทำให้เข้าใจได้ง่ายและมีการเลือกผลงานที่สำคัญๆ ที่จะนำมาใช้ในการ

^{๑๑} ธงชัยสันติวงษ์, **พฤติกรรมบุคคลในองค์การ**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๐), หน้า ๓๑๔.

ประเมิน และขั้นตอนที่สอง เป็นการตัดสินใจเพื่อกำหนดตัวชี้วัดผลงาน ได้แก่ การเลือกตัวชี้วัดที่สามารถกำหนดเป็นจำนวนตามหน่วยวัดได้ มีการจัดน้ำหนักความสำคัญของแต่ละตัวชี้วัดความยากง่าย และความสำคัญแตกต่างกัน

๒.๑.๓ ทฤษฎีประสิทธิผล

ผู้วิจัยได้ศึกษา “ทฤษฎีประสิทธิผล” จากเอกสารทางวิชาการที่หลากหลาย โดยได้ประมวลเนื้อหาสาระไว้ ดังนี้

ประสิทธิผลขององค์การถือเป็นปัจจัยบ่งชี้ประการหนึ่งถึงความสำเร็จของภาวะผู้นำ เนื่องจาก เป็นเรื่องเกี่ยวกับการประเมินความรับผิดชอบของผู้นำในการบริหารทรัพยากรให้เกิดประโยชน์หรือคุณค่าสูงสุดต่อองค์การ นักทฤษฎีชาวตะวันตกจึงได้ทำการสังเคราะห์ทฤษฎีที่เกี่ยวกับองค์การโดยอาศัยกรอบแนวคิดแบบโครงสร้างหน้าที่นิยม (Structuralism) และแนวคิดเชิงระบบ (System Approach) และได้นำเสนอเป็นโมเดล (Model) สำหรับการอธิบาย มีชื่อว่า “ทฤษฎีประสิทธิผลขององค์การในแนวคิดเชิงระบบ (A System-Structural View of Quality Management Model : SQM)” ดังนี้

ทฤษฎีประสิทธิผลขององค์การในแนวคิดเชิงระบบวางอยู่บนพื้นฐานของการวัดปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการดำเนินการ (Process) และ ผลลัพธ์ (Output) ที่เชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกระบบ โดยให้ความสนใจเกี่ยวกับบริบทด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การด้วยรูปแบบการจัดการคุณภาพเชิงระบบและโครงสร้าง ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น ๓ ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ ๑ บริบทเกี่ยวข้องกับคุณภาพขององค์การโดยอาศัยผลกำไรการดำเนินงานที่ผ่านมาขององค์การ ความคาดหวังของชุมชนที่มีต่อองค์การ นโยบายของรัฐ และการสนับสนุนจากภายนอกองค์การ

ขั้นตอนที่ ๒ การพิจารณาเพื่อการดำเนินการหรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินการขององค์การของผู้บริหาร ซึ่งประกอบด้วยการจัดการตามความคาดหวังและการจัดการที่เป็นจริง

ขั้นตอนที่ ๓ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินการขององค์การของผู้บริหารโดยอาศัยผลการพิจารณาจากการจัดการตามความคาดหวังเปรียบเทียบกับจัดการที่เป็นจริง ถ้าทั้งสองสิ่งมีความแตกต่างกันมาก ผู้บริหารก็จะดำเนินการปรับเปลี่ยนให้ดีขึ้น ซึ่งผลการดำเนินการที่เกิดขึ้นก็จะป้อนข้อมูล (Feedback) ต่อผู้บริหารและองค์การ แต่ถ้าสองประการไม่แตกต่างกันมาก ย่อมแสดงว่าการดำเนินการขององค์การที่มีอยู่นั้นมีประสิทธิภาพที่ดีพอ

โมเดล (Model) ที่เกิดขึ้นจากการสังเคราะห์ดังกล่าวเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลองค์การต่างๆย้อนหลัง๓ปีซึ่งพบว่าความรู้และความสามารถของผู้บริหารความต้องการในคุณภาพของลูกค้า

หรือผู้มารับบริหารและความพร้อมขององค์การเป็นตัวอธิบายการจัดการตามความคาดหวังและการจัดการที่เป็นจริงได้อย่างชัดเจนผลการวิจัยสามารถยืนยันแนวคิดของโมเดลดังกล่าวได้เป็นอย่างดี^{๑๒}

ทฤษฎีองค์การนี้สามารถแบ่งตามมโนทัศน์ของการศึกษาและการวิเคราะห์ใน ๒ ลักษณะ คือ

๑. ลักษณะมโนทัศน์เชิงระบบ (System perspective)

มโนทัศน์แบบเริ่มแรกพิจารณาแนวคิดในลักษณะของระบบปิด (Closed system) กล่าวคือมององค์การเป็นอิสระซึ่งแต่ละองค์การก็เป็นอิสระจากกันและกันไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมแต่อย่างใดหลังจากทศวรรษที่ ๖๐ ทฤษฎีองค์การได้หันไปให้ความสนใจในสิ่งที่เรียกกันว่าระบบเปิด (OpenSystem) ซึ่งมีวิธีการของการมองและการวิเคราะห์แตกต่างกันอย่างสุดขีดโดยได้ให้ความสนใจในลักษณะขององค์การนอกเหนือจากส่วนที่อยู่ภายในองค์การ

๒. ลักษณะมโนทัศน์ด้านเป้าหมายของโครงสร้าง (Goal Perspective)

มโนทัศน์แบบนี้ก็แยกย่อยออกเป็นสองแนวทางเช่นเดียวกันแม้ว่าจะมองในเรื่องของเป้าหมายความต้องการของโครงสร้างองค์การที่จัดขึ้นก็ตามแนวทางแรกก็เห็นว่าองค์การควรจะเป็นระบบมีกรอบมีเหตุผล (Rational) ในขณะที่อีกแนวทางหนึ่งเห็นว่าองค์การมีลักษณะที่เป็นโครงสร้างทางสังคมมีกลุ่มต่างๆรวมกันทำงานร่วมกันใช้ชีวิตร่วมกันมีความขัดแย้งกันมีการแสวงหาอำนาจและการควบคุมการมีอิทธิพลระหว่างกลุ่มในองค์การเกิดขึ้นอยู่เสมอ^{๑๓}

สรุปได้ว่า ทฤษฎีประสิทธิผลขององค์การในแนวคิดเชิงระบบมีพื้นฐานอยู่บนทฤษฎีแบบระบบเปิดกล่าวคือองค์การถือเป็นระบบเปิดซึ่งต้องมีการกระบวนการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรเพื่อให้ได้ผลผลิตโดยที่องค์การต้องรักษาความสมดุลและความมั่นคงขององค์การในโมเดลนี้มุ่งเน้นที่เกณฑ์ใดๆที่ช่วยให้้องค์การสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องในระยะยาวเน้นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์การกับสิ่งแวดล้อมภายนอกองค์การมองความสำคัญของตัวทรัพยากรและความสามารถขององค์การที่จะนำมาซึ่งทรัพยากรที่จำเป็นต่อองค์การทฤษฎีนี้จะเน้นและให้ความสำคัญกับวิธีการที่จำเป็นที่จะทำให้เป้าหมายขององค์การบรรลุความสำเร็จและพิจารณาในระยะยาว

^{๑๒}Benson P. George, Jayant V. Saraph & Roger G. Schoreder, "The effects of organizational quality context on quality management: An Impirical investigation," in Management Science.Vol. 37 No 39 (1998): 1,107-1,123.

^{๑๓}Vande j. Robert & Tesluk E. Pual, "A System Perspective on Employee Involvement and Organizational Effectiveness", **Group & Organizational Management**, Vol. 24 No 3 (1999): 296.

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยได้ศึกษา“แนวคิดเกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา”จากเอกสารทางวิชาการที่หลากหลาย โดยได้ประมวลเนื้อหาสาระไว้ตามลำดับ ดังนี้

๒.๒.๑ ความหมายของการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยได้ศึกษา “ความหมายของการสอนวิชาพระพุทธศาสนา” จากเอกสารทางวิชาการที่หลากหลาย โดยได้ประมวลเนื้อหาสาระไว้ ดังนี้

การศึกษาสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๔๔ เกิดขึ้นในช่วงที่สังคมไทยมีวิกฤติทางศีลธรรมคนไทยกำลังแสวงหากระบวนการเรียนรู้แบบใหม่วิธีคิดใหม่ที่มีประสิทธิภาพยิ่งกว่าเพื่อพลิกฟื้นความเข้มแข็งของระบบจริยธรรมและวัฒนธรรมของสังคมไทยซึ่งคนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาหลักสูตรดังกล่าวมีเจตนารมณ์แน่วแน่ที่จะพัฒนาคนไทยให้เป็นคนเก่งดีและมีวิจรรย์ญาณผู้ทรงคุณวุฒิทั้งฝ่ายพระสงฆ์และคฤหัสถ์ได้มองเห็นว่าการเรียนรู้ตามพุทธวิธีเป็นสิ่งที่ล้ำเลิศและมีกระบวนการ Know How อยู่ในสังคมไทยในหมู่พระสงฆ์และคฤหัสถ์ผู้ทรงคุณความรู้ เมื่อได้มีการพัฒนาหลักสูตรการวิธีหรือ Technical เรียนการสอนโดยมหาเถรสมาคมนำโดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้งฝ่ายมหานิกายและธรรมยุตินิกายทางการจัดหลักสูตรพระพุทธศาสนาให้ถูกต้องเหมาะสมและชัดเจนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดศรัทธาอย่างสูงในพระรัตนตรัยเชื่อมโยงบูรณาการกับผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนาตามหลักสูตรการเรียนรู้จิตวิทยาพัฒนาการและการพัฒนาสื่อกำหนดแนวทางการสาระการเรียนรู้พระพุทธพระธรรมพระสงฆ์โดยมีเอกภาพอยู่ที่ความมีศรัทธาอย่างแน่วแน่ต่อพระรัตนตรัยมุ่งนำหลักธรรมซึ่งมีอริยสัจ๔เป็นกรอบไว้จัดการเรียนรู้ขับเคลื่อนสาระการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามพุทธวิธีนำไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตและนำกระบวนการเรียนรู้ตามพุทธวิธีไปใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้การทำงานและการประกอบอาชีพดังนั้นการออกแบบการเรียนรู้เป็นการจัดการเรียนรู้เชื่อมโยงเป็นอรรถสัมพันธ์บูรณาการให้เกิดความคิดรวบยอดหลักคือ พระพุทธ พระธรรมพระสงฆ์ใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ให้ผู้เรียนลงมือเรียนรู้ด้วยสมาธิและการพิจารณาตนเอง (Self Learning) การเรียนรู้ความคิดรวบยอด (Concept Learning) ในสาระการเรียนรู้ที่กำหนดฝึกปฏิบัติตามขั้นการบริหารจิตและเจริญปัญญา

การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนามีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามพุทธธรรมอย่างบูรณาการและส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาชีวิตให้สามารถกินอยู่คู่พึงเป็นมีวัฒนธรรมแสงปัญญาส่งเสริมให้เกิดลักษณะของปัญญาคุณธรรม๔ประการคือ

สัปปุริสสังสวะะหมายถึงการอยู่ใกล้คนดีใกล้ผู้มีครูอาจารย์ดีมีข้อมูลมีสื่อที่ดี

สัทธัมมัสสนะหมายถึงเอาใจใส่ศึกษาโดยมีหลักสูตรการเรียนการสอนที่ดี

โยนิโสมนสิการหมายถึงมีกระบวนการคิดวิเคราะห์พิจารณาหาเหตุผลที่ดีและถูกวิธี

ธัมมานุธัมมปฏิบัติตีความถึงความสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตได้ถูกต้องเหมาะสมจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาตามหลักไตรสิกขาได้อย่างชัดเจน^{๑๔}

วุฒิธรรมทั้ง๔ประการนี้จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาได้อย่างชัดเจนโดยแบ่งการเรียนรู้แบ่งออกเป็น๔ด้านดังนี้

๑.ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสถานศึกษาจะจัดสื่อ อาคารสถานที่ห้องเรียนแหล่งเรียนรู้สภาพแวดล้อมสื่อการสอนวิชาพระพุทธศาสนามีหลากหลายและเหมาะสม โดยเน้นค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ตรงวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาและกิจกรรมของบทเรียนวิชาทางพระพุทธศาสนา โดยสนับสนุนได้เรียนรู้จากกิจกรรมนอกสถานที่ด้วย เช่น นิทรรศการวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีค่าใช้จ่ายประหยัดและคุ้มค่า จัดกลุ่มทำสื่อประกอบการจัดกิจกรรมเข้าค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรมเพื่อให้เกิดความหลากหลายและสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้เกิดความรู้ความเข้าใจวิชาพระพุทธศาสนามีทัศนคติที่ดีงามและสนุกกับการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่การดำเนินชีวิตนำไปสู่การปฏิบัติที่ดีงามและสามารถประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อให้ได้ผลพฤติกรรมของผู้เรียนไปด้วยเป็นการกระตุ้นการพัฒนาศรัทธาและศีลธรรมเป็นต้น

๒. ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ อาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์แก่การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนามีอุปกรณ์การเรียนการสอนครบครัน สภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สะอาด เป็นระเบียบสวยงาม สร้างความสดชื่นเบิกบานให้กับผู้เรียน เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาหาความรู้ บรรยากาศที่สงบ มีเสียงและแสงที่จะรบกวนน้อยที่สุดห้องเรียนที่สร้างสรรค์ความรู้ด้วยลักษณะทางธรรมชาติ เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมมีวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบศาสนกิจ เช่น พระพุทธรูป ตู้พระธรรม เป็นต้น

๓. ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียนสถานศึกษาจัดหลักสูตรสถานศึกษาหรือการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการพุทธธรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างชัดเจนเพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียนด้วยหลักพุทธธรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ กระบวนการเรียนรู้ควรมีลักษณะ“สอนให้รู้ทำให้ดูอยู่ให้เห็น”

๔. ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน คือ การเปรียบเทียบผลที่ได้จากการเรียนวิชาพระพุทธ ศาสนาของนักเรียนแล้วบูรณาการกับหลักพุทธธรรมโดยใช้กระบวนการและเครื่องมือต่าง ๆ เข้ามาช่วยเพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรมโดยนักเรียนมีกระบวนการเรียนรู้การพัฒนาทั้งด้านกายด้านความประพฤติด้านจิตใจและด้านปัญญาเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตนและสังคมโดยไม่เบียดเบียนผู้ใดละเกื้อกูลในการพัฒนาวัฒนธรรมแสวงปัญญาและวัฒนธรรมเมตตาเพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตที่อยู่ได้เหมาะสมเป็นไปตามคุณค่าแท้เพื่อเน้นประโยชน์ในการเรียนรู้เพิ่มพูนปัญญาเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรที่สอดคล้องกับโครงสร้างสังคมไทยให้

^{๑๔} อ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๒๔๘/๓๓๒.

เยาวชนไทยได้รักชาติและรักในภูมิปัญญาท้องถิ่นสิ่งที่จะต้องสร้างต่อมาเป็นครูเพราะครูคือแบบอย่างชีวิตของนักเรียนเนื่องจากว่าครูถือเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่จะต้องทุ่มเทร่างกายแรงใจมุ่งมั่นที่จะสั่งสอนให้เด็กเป็นคนดีมีคุณภาพด้วยเมตตาและปรารถนาดีต่อเด็กอย่างเต็มที่^{๑๕}

สรุปได้ว่า การสอนวิชาพระพุทธศาสนาหมายถึง การหยิบหลักธรรมหรือหัวข้อธรรมะในทางพระพุทธศาสนาไปประกาศให้ผู้อื่นทราบ โดยมีจุดมุ่งหมายให้มีบุคคลได้รับรู้รับทราบหลักธรรมหรือหัวข้อธรรมะในทางพระพุทธศาสนานั้นอย่างกว้างขวาง และต้องอยู่บนพื้นฐานของการเป็นผู้มีใจกว้าง ปราศจากอคติ และไม่ผูกมัดผู้อื่นด้วยความคิด ความเชื่อ หรือความศรัทธาของผู้สอน กล่าวคือให้ผู้ฟัง/ผู้รับ เกิดความเชื่อ ความศรัทธา ด้วยปัญญา ด้วยเหตุผล

๒.๒.๒ ความหมายของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยได้ศึกษา “ความหมายของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” จากเอกสารทางวิชาการที่หลากหลาย โดยได้ประมวลเนื้อหาสาระไว้ ดังนี้

คำว่า เผยแผ่ หมายถึง ทำให้ขยายออกไปขยายออกไป เช่น เผยแผ่พระพุทธศาสนา^{๑๖} คำว่าเผยแผ่เป็นการประกาศให้ทราบหากทราบแล้วสนใจจะเป็นพุทธศาสนิกชนก็ไม่ใช่ที่รังเกียจการเผยแผ่เป็นศัพท์ที่มีลักษณะอะลุ่มอล่วยและแสดงถึงใจกว้างไม่ผูกมัดผู้อื่นด้วยความคิดของตนเองหรือศาสนาของตนส่วนคำว่าเผยแพร่นั้นคือโฆษณาให้แพร่หลายถ้าคิดอย่างคนธรรมดาความหมายก็คล้ายคลึงกันถ้าคิดให้ลึกและละเอียดลงไปจะเห็นว่าคำว่าเผยแผ่จะมีความหมายที่ชัดลึกลงไป เป็นการเผยแผ่ให้บรรลุจุดหมายที่แท้ที่ไม่ใช่โฆษณาชวนเชื่อ เพื่อให้ทราบและเห็นด้วยเพียงอย่างเดียวด้วยเหตุนี้ คณะสงฆ์จึงมักใช้คำนี้ในการเขียนในพระพุทธศาสนาว่าเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนา^{๑๗}

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การทำให้พระพุทธศาสนาขยายวงกว้างออกไปให้แพร่หลาย ได้แก่ การดำเนินการเพื่อให้หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาแพร่หลายออกไป ทำให้ผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัยน้อมเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติเหล่านั้น เพราะพระพุทธศาสนาบังเกิดขึ้นมาเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก^{๑๘}

หากกล่าวโดยลักษณะของการกระทำ คำว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การหยิบธรรมะซึ่งมีมากมายหลายหัวข้อไปขยาย เป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ที่จะต้องเผยแผ่พระพุทธศาสนา^{๑๙} ทำให้มีผู้

^{๑๕} สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **คู่มือพระสอนศีลธรรม** ปีงบประมาณ ๒๕๖๐, (นนทบุรี: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เซน ปรีณัติ, ๒๕๖๐), หน้า ๔.

^{๑๖} ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔**, หน้า ๗๘๘.

^{๑๗} กรมการศาสนา, **คู่มือพระสงฆ์ว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๐), หน้า ๙.

^{๑๘} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, **การกลับมาของพระพุทธศาสนา “พระเอก” ของการศึกษาใหม่**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ลายสือ, ๒๕๕๔), หน้า ๑๒.

^{๑๙} พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พระธรรมทูตสายต่างประเทศ รุ่นที่ ๙**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๑๕๐.

เคารพเลื่อมใสในพระรัตนตรัยน้อมนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดการศึกษาและการพัฒนาตนเองไปในทางที่ถูกต้องและเหมาะสม^{๒๐} การเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ภิกษุสงฆ์ทำกันอยู่ทั่วไปในปัจจุบัน เป็นการช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ด้วยอาศัยความเมตตาและกรุณาของภิกษุสงฆ์^{๒๑}

สรุปได้ว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้สืบทอดมาจนถึงปัจจุบันโดยในสมัยปัจจุบันนี้ได้ให้ความสำคัญต่อศาสนทายาทคือพระภิกษุสงฆ์ผู้ออกเผยแผ่ธรรมเป็นอย่างยิ่งและต้องพึงพาอาศัยบุคคลภายนอกที่เป็นคฤหัสถ์เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนหรือที่เรียกว่าอุบาสกอุบาสิกาคือ ผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นกลุ่มคนที่สำคัญต่อพระพุทธศาสนาสืบเรื่อยมา^{๒๒} ที่ผ่านมา

๒.๒.๓ วิธีการการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยได้ศึกษา “วิธีการการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” จากเอกสารทางวิชาการที่หลากหลาย โดยได้ประมวลเนื้อหาสาระไว้ ดังนี้

พระพุทธศาสนามีส่วนสำคัญที่สุดในการสร้างรากฐานทางวัฒนธรรมในด้านจิตใจ เป็นแนววิถีชีวิตที่ได้ฝังรากลึกลงในจิตใจของพุทธศาสนิกชนมาในครั้งโบราณกาลโดยมีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจเป็นรากฐานสำคัญของศิลปวัฒนธรรมและมีพระสงฆ์เป็นผู้อบรมสั่งสอนเผยแผ่หลักธรรมให้แก่ประชาชนเพื่อนำไปประพฤติปฏิบัติตามและอยู่ในศีลธรรมอันดีงามดังจะเห็นได้ว่าการดำรงชีวิตนั้นมีความสัมพันธ์กับพุทธศาสนาทั้งสิ้นเช่นการตักบาตรประจำวันการทำบุญและฟังธรรมในวันธรรมสวนะการไหว้พระสวดมนต์พิธีกรรมต่างๆจะมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเกือบทั้งสิ้นนับแต่เกิดจนตายซึ่งได้แก่การทำบุญครบรอบวันเกิดงานทำบุญขึ้นบ้านใหม่งานแต่งงานและงานศพเป็นต้น สิ่งเหล่านี้จึงแสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาได้เข้ามามีบทบาทอยู่เหนือวัฒนธรรมในด้านจิตใจของพุทธศาสนิกชนอยู่ค่อนข้างมาก^{๒๓} หากกล่าวถึง วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้าทรงเป็นต้นแบบที่ของการเลือกใช้เทคนิคและวิธีสอนพระพุทธเจ้าทรงมีวิธีสอนหลายแบบหลายอย่าง แต่ที่น่าสังเกตหรือพบบ่อยคงจะได้แก่วิธีต่อไปนี้

๑.แบบสากัจฉาหรือสนทนาวิธีนี้น่าจะเป็นวิธีที่ทรงใช้บ่อยไม่น้อยกว่าวิธีใดๆโดยเฉพาะในเมื่อผู้มาเฝ้าหรือทรงพบนั้นยังไม่ได้เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนายังไม่รู้ไม่เข้าใจหลักธรรมในการ

^{๒๐} พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร จิตวณโณ), คนไทยกับงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า๔๓.

^{๒๑} บุญศรี พานะจิตต์, โครงการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถาบันศาสนาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิคจำกัด, ๒๕๔๕), หน้า๒๑.

^{๒๒} อีรวาส บำเพ็ญบุญบารมี, การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเบญจกัญญา, ๒๕๕๐), หน้า๕๓.

^{๒๓} ทินพันธุ์ นาคะตะ, พระพุทธศาสนากับสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร: หจก. สหายบล็อกและการพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า๑-๓.

สนทนาพระพุทธเจ้ามักจะทรงเป็นฝ่ายถามนำคู่สนทนาเข้าสู่ความเข้าใจธรรมและความเลื่อมใสศรัทธาในที่สุดแม้ในหมู่พระสาวกพระองค์ก็ทรงใช้วิธีนี้และทรงส่งเสริมให้สาวกสนทนาธรรมกัน

๒.แบบบรรยายวิธีสอนแบบนี้ น่าจะทรงใช้ในที่ประชุมใหญ่ในการแสดงธรรมประจำวันซึ่งมีประชาชนหรือพระสงฆ์จำนวนมากและส่วนมากเป็นผู้มีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจกับมีความเลื่อมใสศรัทธาอยู่แล้วมาฟังเพื่อหาความรู้ความเข้าใจเพิ่มเติมและหาความสงบสุขทางจิตใจนับได้ว่า

เป็นคนประเภทและระดับใกล้เคียงกันพอที่จะใช้วิธีบรรยายอันเป็นแบบกว้าง ๆ ได้ ลักษณะพิเศษของพุทธวิธีสอนแบบนี้ที่พบในคัมภีร์บอกว่าทุกคนที่ฟังพระองค์แสดงธรรมอยู่ในที่ประชุมนั้นแต่ละคนจะรู้สึกว่พระพุทธเจ้าตรัสอยู่กับตัวเองโดยเฉพาะซึ่งนับเป็นความสามารถอัศจรรย์อีกอย่างหนึ่งของพระพุทธเจ้า

๓.แบบตอบปัญหาผู้ที่มาถามปัญหานั้นนอกจากผู้ที่มีความสงสัยข้องใจในข้อธรรมต่าง ๆ แล้วโดยมากเป็นผู้นับถือลัทธิศาสนาอื่นบ้างก็มาถามเพื่อต้องการรู้คำสอนทางฝ่ายพระพุทธศาสนาหรือเทียบเคียงกับคำสอนในลัทธิของตนบ้างก็มาถามเพื่อลองภูมิบ้างก็เตรียมมาถามเพื่อชมปราบให้จนหรือได้รับความอับอายในการตอบพระองค์ทรงสอนให้พิจารณาคุณลักษณะของปัญหาและใช้วิธีตอบให้เหมาะสมในสังคิติสูตรท่านแยกประเภทปัญหาไว้ตามลักษณะวิธีตอบเป็น ๔ อย่าง คือ

๓.๑ เอกังสพพยากรณ์ปัญหาปัญหาที่ฟังตอบตรงไป ตรงมาตายตัว

๓.๒ ปฏิปุจฉาพยากรณ์ปัญหาปัญหาที่ฟังย้อนถามแล้วจึงแก้

๓.๓ วิวัชชพยากรณ์ปัญหาปัญหาที่จะต้องแยกความตอบ

๓.๔ รูปนียปัญหาปัญหาที่ฟังยับยั้งเสีย^{๒๔}

การเผยแผ่พระพุทธธรรมในสมัยพุทธกาลจนถึงสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชก็ยังคงใช้รูปแบบดั้งเดิมอยู่คืออาศัยพระสงฆ์เป็นผู้เผยแผ่ธรรมะแต่ครั้งมาถึงยุคที่พระพุทธศาสนาได้แยกออกเป็นหลายนิกายโดยเฉพาะที่เด่นชัดที่สุดหลังพุทธกาลพระพุทธศาสนาได้แตกแยกออกเป็น ๒ นิกายใหญ่ ๆ คือ เถรวาทกับอากิริยวาทหลังจากการทำสังคายนาครั้งที่ ๒ ล่วงมาได้ ๑๐๐ ปี^{๒๕} จุดเด่นของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชคือ

๑.พระเจ้าอโศกมหาราชทรงปกครองบ้านเมืองโดยระบบธรรมาธิปไตยคือ ใช้หลักพระธรรมวินัยบริหารบ้านเมือง

๒.พระเจ้าอโศกมหาราชทรงอุทิศพระองค์เป็นธรรมทาสโดยทรงหวังผลทั้งในภพนี้และภพหน้านำประชาชนให้งดเว้นจากมิถมาชีพดำรงชีวิตโดยหลักสัมมาอาชีวะ

^{๒๔} จ้างง ทองประเสริฐ, แผนการกู้ยืมสภาพของเจ้าชายสิทธัตถะ, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิกจำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๒๑๙-๒๕๔.

^{๒๕} สิริวัฒน์ คำวันสา, ประวัติพระพุทธศาสนาในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทจรัสสินทวงศ์การพิมพ์จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐.

๓. พระเจ้าอโศกมหาราชเสด็จประพาสเพื่อธรรมคือ เทียนมัสการบูชาสถานในพระพุทธศาสนาและแนะนำสั่งสอนประชาชนให้รู้และปฏิบัติธรรม

๔. พระเจ้าอโศกมหาราชทรงปฏิวัติสังคมโดยธรรมคือ ยกเลิกพิธีกรรมต่างๆที่มีการเบียดเบียนทำลายล้างห้ามการฆ่าสัตว์บูชาอัยพรเพราะทรงเล็งเห็นโทษมาซึ่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเห็นว่าเป็นการทำกุศล ในอดีตโภชนาการหรือโรงครัวของพระองค์มีสัตว์หลายพันตัวต้องถูกฆ่าเพื่อปรุงอาหารทุกวัน

๕. พระเจ้าอโศกมหาราชทรงใช้ระบบรัฐสวัสดิการด้วยการสร้างโรงพยาบาลขึ้นรักษาคนและโรงพยาบาลรักษาสัตว์ปลูกสมุนไพรไว้ในส่วนต่างๆของประเทศชุดบ่อน้ำสระน้ำสร้างถนนคูคลองเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน

๖. พระเจ้าอโศกมหาราชทรงให้เลิกพิธีกรรมทุกชนิดที่ไม่เป็นธรรมและได้นำเอาหลักของมงคลสูตรสังคาสตราให้คนปฏิบัติต่อกันตามสมควรแก่ฐานะหน้าที่เน้นให้ประชาชนรู้จักคุณค่าของธรรมทานเห็นคุณค่าของการแนะนำการบริการแนะนำสั่งสอนกันด้วยเมตตากรุณา

๗. พระเจ้าอโศกมหาราชทรงตั้งข้าหลวงแทนพระองค์เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติธรรมโดยให้ข้าหลวงเหล่านั้นสร้างความรู้สึกรู้สึกต่อประชาชนว่าเป็นเหมือนลูกหลานของตนให้พยายามสอดส่องดูแลสุขทุกข์ของเขาดุจบิดาเอาใจใส่ดูแลบุตรธิดาของตนการกระทำทุกอย่างทรงเน้นหนักไปที่ผลประโยชน์อันผู้กระทำถึงได้ในภพนี้และภพหน้า^{๒๖}

ปัจจุบัน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันเป็นการดำเนินการในทุกๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยครอบคลุมถึงการที่วัดหรือพระสงฆ์จัดกิจกรรมต่างๆ ขึ้นในวัดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแผ่ธรรมหรือต้องการให้ประชาชนได้เข้าวัดปฏิบัติธรรม หรือมุ่งเน้นสืบสานวัฒนธรรมไทยที่ได้รับอิทธิพลมาจากหลักพระพุทธศาสนา โดยการดำเนินการใดๆ ของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่เป็นไปเพื่อการเผยแผ่ธรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งในวัดและนอกวัด เชื่อว่าภารกิจด้านการเผยแผ่ทั้งสิ้น^{๒๗} โดยหน้าที่ในการเผยแผ่หลักธรรมของวัดหรือพระสงฆ์ในปัจจุบัน มีดังนี้

๑. อบรมพระภิกษุสามเณร ให้เป็นสมณะสัญญา และอบรมเรื่องจรรยา มารยาท ตลอดจนการปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างต่างๆ

๒. อบรมการทำวัตรสวดมนต์ให้เป็นไปโดยมีระเบียบเรียบร้อย

๓. หาอุบายวิธีให้ได้ยินได้ฟังโอวาท คำสั่งสอนหรือคำแนะนำที่เป็นประโยชน์

๔. แนะนำสั่งสอนธรรมประชาชนให้เข้าใจศาสนพิธี และการปฏิบัติ

^{๒๖} พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตตภาโณ), ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๑๕๕-๑๕๖.

^{๒๗} กรมการศาสนา, ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๙.

๕. เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรม และได้ยินได้ฟังเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาโดยถูกต้อง

๖. หาอุบายวิธีสกัดกั้นสัทธรรมปฏิรูปมิให้เกิดขึ้นหรือบำบัดที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไปโดยที่ชอบ

๗. ขวนขวายเพื่อให้ศิษย์วัดมีความรู้ในเรื่องพระศาสนา และอบรมในทางศีลธรรม มีการไหว้พระสวดมนต์ เป็นต้น

๘. ขวนขวายจัดตั้งห้องสมุดเพื่อประโยชน์แก่การศึกษาธรรมบาลี เพื่อประโยชน์แก่ประชาชน หรือขวนขวายจัดหาหนังสือเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปบ้าง ที่เกี่ยวกับการไหว้พระสวดมนต์บ้าง ที่เกี่ยวกับศีลธรรมบ้าง ที่เกี่ยวกับประวัติพระบ้าง เพื่อให้ผู้รักาศิลปวัฒนธรรม ตามวัดต่าง ๆ ได้ท่อง ได้อ่านได้ ได้ฟังตามสมควรแก่สถานที่และโอกาส

๙. ขวนขวายจัดหาอุปกรณ์การเรียนภาษาไทยบางประเภทสำหรับชั้นประถมขึ้นไว้เพื่อให้เด็กที่ขาดสนได้ใช้เรียน^{๒๘}

งานเผยแผ่ที่พระสงฆ์ทำกันอยู่ทั่วไปในปัจจุบัน มีดังนี้

๑. งานพระธรรมทูต ดำเนินงานโดยใช้มติมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานพระธรรมทูตภายในประเทศ พ.ศ. ๒๕๐๘ โดยจัดพระสงฆ์ผู้สมัครบำเพ็ญประโยชน์แก่พระศาสนา ออกไปจาริกเผยแผ่หลักธรรมแก่ประชาชนทั่วประเทศ เป็นงานที่นำพุทธบริษัทและประชาชนทั่วไปให้เกิดความคิดถึงคุณค่าของธรรมะและความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติธรรมะ สามารถนำธรรมะไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องและถูกต้อง รวมทั้งสามารถใช้ธรรมะแก้ปัญหาต่างๆ ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การปกครองและสิ่งแวดล้อม งานพระธรรมทูต เป็นงานพัฒนาทรัพยากรบุคคลและเป็นงานที่เป็นรากฐานแห่งความมั่นคงของประเทศชาติ แนวการปฏิบัติงานของพระธรรมทูต ได้แก่ การเทศน์ การบรรยาย การสนทนา ธรรมิกถา นำฝึกสมาธิ นำเป็นพุทธมามกะ เยี่ยมเยียน นำพัฒนาท้องถิ่น สาธิตและนำจัดกิจกรรม

๒. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เป็นกิจกรรมของคณะสงฆ์ไทยตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ มีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาท้องถิ่นระดับตำบลสู่หมู่บ้าน โดยให้พระสงฆ์ในชนบทมีบทบาทและเป็นแกนนำในการส่งเสริมวัดให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนนั้น

๓. งานอบรมจริยธรรมนักเรียน ข้าราชการและประชาชน เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีทัศนคติที่ดีต่อสถาบันพระพุทธศาสนา สามารถปฏิบัติตามหน้าที่ของชาวพุทธได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและน้อมนำพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม

^{๒๘} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ช่วง วรปัญโญ), อังใน กรมการศาสนา, **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๔๔.

๔. งานบรรพชาสามเณรฤดูร้อน เป็นการจัดบรรพชาเยาวชนชายอายุตั้งแต่ ๑๐ ปี เพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาธรรมในช่วงปิดฤดูร้อนประมาณเดือนเมษายน

๕. การส่งเสริมหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์ เป็นหน่วยสงเคราะห์ที่วัดและประชาชนจัดให้มีขึ้นในวัด ในหมู่บ้านเพื่อฝึกอบรมด้านความรู้ ความประพฤติและจิตใจ โดยมีพระสงฆ์ทำหน้าที่ฝึกอบรมสั่งสอนและบริหารงานทั่วไปของหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์ เรียก พุทธมามกาจารย์ แบ่งเป็น ๓ คณะ คือ

๕.๑ คณะประถมพุทธมามกะ ได้แก่ เด็กอายุ ๗-๑๐ ขวบ

๕.๒ คณะมัธยมพุทธมามกะ ได้แก่ เด็กอายุ ๑๑-๑๕ ขวบ

๕.๓ คณะอุดมพุทธมามกะ ได้แก่ เด็กอายุ ๑๖-๑๘ ปี

๖. การเผยแพร่ทางสื่อมวลชน เป็นการดำเนินการโดยเผยแพร่ทางวิทยุ โทรทัศน์ วารสาร นิตยสารเผยแพร่ธรรมและการเผยแพร่ในต่างประเทศ อาจมีการตั้งวัดในต่างประเทศ

๗. การเผยแพร่ตามศักยภาพของวัด เป็นโครงการที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพชุมชนตามศักยภาพของวัด ได้แก่ โครงการอุทยานการศึกษา การจัดสวนสมุนไพรในวัด โครงการลานวัดลานใจ การกีฬา^{๒๙}

สรุปได้ว่า วิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ยึดหลักวิธีตามแนวทางการปฏิบัติของพระพุทธเจ้า ได้แก่ การสนทนา การบรรยาย และการตอบปัญหา ซึ่งตั้งแต่สมัยพุทธกาลกระทั่งถึงสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช พระสงฆ์สาวกเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา และในสภาพการณ์ปัจจุบันการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเป็นการดำเนินการในทุกๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางและมีพระสงฆ์ทำหน้าที่เผยแพร่พระพุทธศาสนาทั้งเชิงรับและเชิงรุก โดยภารกิจด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาที่พระสงฆ์ทำกันอยู่ทั่วไป ได้แก่ งานพระธรรมทูต หน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) งานอบรมจริยธรรมนักเรียนและประชาชน งานบรรพชาสามเณรฤดูร้อน การส่งเสริมหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะ การเผยแพร่ทางสื่อมวลชน และการเผยแพร่อื่น ๆ ตามศักยภาพของวัด

^{๒๙}บุญศรี พานะจิตต์, **ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๒๑.

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับศีลธรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษา “แนวคิดเกี่ยวกับศีลธรรม” จากเอกสารทางวิชาการที่หลากหลาย โดยได้ประมวลเนื้อหาสาระไว้ตามลำดับ ดังนี้

๒.๓.๑ ที่มาของศีล

ผู้วิจัยได้ศึกษา “ที่มาของศีล” จากเอกสารทางวิชาการที่หลากหลาย โดยได้ประมวลเนื้อหาสาระไว้ ดังนี้

เมื่อการกล่าวถึงศีลโดยเฉพาะศีล๕จะเป็นที่ทราบกันดีในหมู่ชาวพุทธเพราะเป็นหลักปฏิบัติที่มีมาก่อนการอุบัติขึ้นแห่งพระพุทธเจ้าดังปรากฏในอรรถกถาสังคหสูตรศีล๕และศีล๑๐มีมาก่อนการเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าในอรรถธรรมบทภิกขุวรรคได้แสดงไว้ว่าศีล๕ชื่อว่ากัณฐกรรม (หลักปฏิบัติของชาวพุทธในอดีต) อนึ่งหลักปฏิบัติที่มีลักษณะคล้ายกับศีล๕นี้มีปรากฏในศาสนาอื่นเช่นศาสนาเซนเป็นต้นแต่หลักปฏิบัติที่คล้ายศีล๕ในศาสนาเซนเรียกว่า “มหาพรต” (มี๖ข้อ) เป็นข้อปฏิบัติสำหรับนักบวชและจัดเรียงลำดับไม่ตรงกันซึ่งนักบวชในศาสนาจะต้องปฏิบัติตามกฎมหาพรตนี้ กล่าวคือละเว้นการทำร้ายสิ่งมีชีวิตทุกชนิดไม่พูดเท็จไม่ลักขโมยไม่เสพเมถุนไม่ครอบครองทรัพย์สินและไม่บริโภคอาหารในเวลากลางคืน^{๓๐}

ศีล ๕ เป็นหลักปฏิบัติสากลของมนุษย์ผู้ปรารถนาความสุขเพราะมนุษย์เป็นสัตว์โลกที่ต้องอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เป็นพวกสืบเนื่องมาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ในขณะที่มนุษย์มีไม่มากปัญหาก็ไม่มาก แต่เมื่อมนุษย์มีจำนวนมากปัญหาและความยุ่งยากก็มากขึ้นดั่งเงาตามตัวฉะนั้น^{๓๑} พระไตรปิฎกมีการกล่าวถึงศีล๕มีปรากฏหลายแห่งทั้งที่กล่าวในลักษณะรวมๆเป็นธรรมทั่วไปไม่ได้กล่าวเจาะจงลงไปว่าเป็นศีล๕โดยตรงเช่นในอัครัญญสูตรคัมภีร์ที่มณิกายปาฎิภวรรคในส่วนที่แสดงถึงความบริสุทธิ์แห่งวรรณะ๔ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า “แม้กษัตริย์บางพระองค์ในโลกนี้เป็นผู้ฆ่าสัตว์ ถือเอาสิ่งที่เจ้าของไม่ได้ให้ ประพฤติผิดในกาม พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ เพ่งเล็งอยากได้ของเขา มีจิตพยาบาท เห็นผิดด้วยประการดังกล่าวมานี้ ธรรมเหล่านี้เป็นอกุศลนับว่าเป็นอกุศล มีโทษ นับว่ามีโทษ ไม่ควรประพฤติไม่นับว่าไม่ควรประพฤติ ไม่สามารถเป็นอริยธรรม นับว่าไม่สามารถเป็นอริยธรรม เป็นธรรมดำ มีวิบากดำที่วิญญูชนติเตียน ธรรมเหล่านั้นปรากฏอย่างชัดเจนในกษัตริย์ บางพระองค์ในโลกนี้”^{๓๒}

ศีลที่มีการกล่าวครบทั้ง๕ข้อและกล่าวเจาะจงลงไปว่าเป็นศีล๕โดยเฉพาะเช่นในคัมภีร์ สังยุตตนิกายสฬายตนวรรคกล่าวว่า ศีล๕เป็นธรรมสำหรับสตรีผู้ครองเรือนความว่าดูก่อนภิกษุทั้งหลาย มาตุคามผู้ประกอบด้วยธรรม๕ประการ จึงจะเป็นผู้สามารถอยู่ครองเรือนธรรม๕ประการ ได้แก่

^{๓๐} ฐานแก้ว โอภาส, ศาสนาโลก, (กรุงเทพมหานคร: หจก. เอมีเทรดดิ้ง, ๒๕๔๒), หน้า๒๒๖.

^{๓๑} ธนิต อยู่โพธิ์, อานิสสรศีล๕, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า๑.

^{๓๒} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๑๕/๘๕.

“มาตุคามเป็นผู้ดเว้นจากการฆ่าสัตว์๑เป็นผู้เว้นจากอกุทินนาทาน๑เป็นผู้ดเว้นจากกาเมสุมิฉฉาจาร๑เป็นผู้ดเว้นจากมูสาวาท๑เป็นผู้ดเว้นจากการดื่มน้ำเมา ๑”^{๓๓}

คัมภีร์ที่ขนิณกายปาฏิกวรรคได้แสดงไว้ว่าศีลเป็นหลักปฏิบัติเรียกว่าสิกขาบทความว่า สิกขาบท ๕ อย่าง ได้แก่

๑.ปาณาติปาตา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการฆ่าสัตว์

๒.อทินนาทานา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการลักทรัพย์

๓.กาเมสุมิฉฉาจารา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการประพฤติดิในกาม

๔.มูสาวาทา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการพูดเท็จ

๕.สุราเมมฺยมัชฺชปมาทัฏฐานา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุรา และเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท^{๓๔}

คัมภีร์ขุททกนิกายท่านแสดงศีลว่าเป็นเหตุอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้พ้นจากนรกได้ความว่า วันนี้ขอมหาบพิตรทรงมีพระทัยเลื่อมใสในพระพุทธเจ้าพระธรรมและพระสงฆ์เป็นสรณะจงสมათาน สิกขาบท๕อย่าให้ขาดและต่างพร้อมยงทรงงดเว้นจากการฆ่าสัตว์การลักทรัพย์จงทรงยินดีด้วยพระมหาเหสีของพระองค์ไม่ทรงพูดเท็จและไม่ทรงดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทเมื่อพระองค์เป็นผู้ไม่ประมาทพระองค์ทรงประพฤติธรรมโดยเคารพตลอดคือและวันอย่างนี้ พึงพ้นจากนรก^{๓๕}

นอกจากนั้น ศีล๔ข้อต้นของศีล๕ยังมีปรากฏอีกหลายแห่งในพระไตรปิฎกเป็น๔ข้อต้นของ กุศลกรรมบถบ้างดังเช่นในคัมภีร์อังคุตตรนิกายทสกนิบาตท่านพระมหากัจจายะแสดงธรรม ความว่า “ดูก่อนอาวุโสทั้งหลาย การฆ่าสัตว์เป็นสิ่งไม่เป็นธรรม เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากฆ่าสัตว์เป็นสิ่งเป็นธรรม ส่วนอกุศลกรรมอันลามกมิใช่น้อยที่เกิดขึ้นเพราะการฆ่าสัตว์เป็นปัจจัย นี่เป็นสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ส่วนกุศลธรรมมิใช่น้อยที่ถึงความเจริญเต็มที่ เพราะเจตนาเครื่องงดเว้นจากการฆ่าสัตว์เป็นปัจจัย นี่เป็นสิ่งที่ เป็นประโยชน์ ดูก่อนอาวุโสทั้งหลาย การลักทรัพย์เป็นสิ่งที่ไม่เป็นธรรม ฯลฯ ดูก่อนอาวุโสทั้งหลาย การประพฤติดิในกามเป็นสิ่งที่ไม่เป็นธรรม ฯลฯ ดูก่อนอาวุโสทั้งหลาย การพูดเท็จเป็นสิ่งที่ไม่เป็นธรรม”^{๓๖}

สรุปได้ว่า ที่มาของการบัญญัติศีล๕เป็นการกำหนดข้อปฏิบัติทางความประพฤติดีทั้งทางกายและวาจาการรักษากายและวาจาให้เรียบร้อยข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงามการรักษากายตามระเบียบวินัยปกติมารยาทที่สะอาดปราศจากโทษข้อปฏิบัติในการเว้น

^{๓๓} ส.สพ. (ไทย) ๑๘/๓๐๓/๓๒๕.

^{๓๔} ที.ปา (ไทย) ๑๑/๓๑๕/๓๐๒-๓๐๓.

^{๓๕} ขุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๑๒๒๓/๑๕๔.

^{๓๖} องทสก. (ไทย) ๒๔/๑๗๒/๓๑๑.

จากความชั่วข้อปฏิบัติในการฝึกหัดกาย วาจา ให้ดียิ่งขึ้นความสุจริตทางกายวาจาและอาชีพทำให้กาย วาจาใจสงบไม่เบียดเบียนตนและคนอื่น

๒.๓.๒ ความหมายของศีล

ผู้วิจัยได้ศึกษา “ความหมายของศีล” จากเอกสารทางวิชาการที่หลากหลาย โดยได้ประมวล เนื้อหาสาระไว้ ดังนี้

ศีล (นป.) สภาวะ, ธรรมชาติ, ปกติ^{๓๗}ศีล (สัน) หมายถึง ข้อบัญญัติทางพระพุทธศาสนาที่กำหนดการปฏิบัติกายและวาจาคือการรักษากายวาจาให้เรียบร้อยกล่าวคือ ศีล คือ ความประพฤติที่ดี^{๓๘}ที่ชื่อว่าศีลเพราะมีความหมายว่าสำรวม^{๓๙} โดยแท้จริง คำว่า ศีล อาจกล่าวได้หลายนัย ดังนี้

- ศีลในความหมายของการรักษากายวาจาและส่งเสริมให้กิริยามารยาทเรียบร้อย ดังพุทธพจน์ ความว่า “ดูก่อนมหานามะอุบาสกตถะวันจากปาณาติบาตตถะวันจากอทินนาทานตถะวันจากกาเมสุมิฉาจารตถะวันจากมุสาวาทตถะวันจากการดื่ม น้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทอุบาสกนั้นชื่อว่าเป็นผู้มีศีลด้วยเหตุมีประมาณเท่านี้”^{๔๐}

- ศีลในความหมายของสิกขาบท

สำหรับฝึกหัดขัดเกลาและควบคุมกายวาจาของพุทธศาสนิกชนให้ตั้งอยู่ในความดีงามดังพุทธพจน์ความว่า “ดูก่อนพราหมณ์บุคคลมีจิตเลื่อมใสสมათานสิกขาบททั้งหลายคือตถะวันจากปาณาติบาตตถะวันจากอทินนาทานตถะวันจากกาเมสุมิฉาจารตถะวันจากมุสาวาทตถะวันจากการดื่ม น้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทนั้นแลเป็นยัญซึ่งใช้ทรัพย์น้อยมากแต่มีผลมาก”^{๔๑}

- ศีลในความหมายของคุณลักษณะของผู้มีความประพฤติดีงาม กล่าวคือ ศีลต้องมีการสมათาน (ตั้งใจรักษา) เพื่อฝึกหัดตนตามวิธีปฏิบัติในพระพุทธศาสนาโดยหวังผลคือความสุขในโลกนี้หรือผลอย่างใดอย่างหนึ่ง

ศีลในความหมายของคุณลักษณะของผู้มีความประพฤติดีงาม ดังพุทธพจน์ ความว่า “ดูก่อนวิสาขามาตุคามในโลกนี้เป็นผู้ตถะวันจากปาณาติบาตจากอทินนาทานจากกาเมสุมิฉาจารจากมุสาวาทและจากการดื่ม น้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทมาตุคามเป็นผู้ถึงพร้อม

^{๓๗} ป. หลงสมบุญ, พจนานุกรมมคธ-ไทย, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทธรรมสารจำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๗๔๙.

^{๓๘} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔, หน้า ๑,๑๔๖.

^{๓๙} พระนารถเกราะและพระมหาตีปิฎกจุฬารายเถระธรรมา, มลีนทพญทอฏฐกถา-ฎีกา, ตรวจชำระโดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญูณ, ๒๕๔๑), หน้า๑๑๔.

^{๔๐} อังอุฎฐก. (ไทย) ๒๓/๒๕/๒๖๘.

^{๔๑} ที.สี. (ไทย) ๙/๓๕๒/๑๔๗.

ด้วยศีลอย่างนี้แล^{๔๒} ดังกล่าวนี้นี้ เป็นการยืนยันถึงความสำคัญของศีล๕ที่มีต่อมาตุคามคือผู้หญิงฉะนั้น ความดีงามของสตรีมิใช่เฉพาะเรื่องกิจการงานในบ้านเรือนดีเท่านั้นแต่ยังมีความดีงามอีกข้อหนึ่งที่ทำให้ผู้หญิงเป็นผู้ดีงามตลอดไปได้แก่ การประพฤติปฏิบัติศีล๕อยู่เสมอความจงใจหรือการไม่คิดล่วงละเมิดหมายความว่าเจตนาเป็นตัวนำฉะนั้นการตั้งเจตนาไว้ดีการระมัดระวังอยู่เสมอและการไม่ละเมิดศีล๕ถือได้ว่าเป็นคนมีศีลแล้วโดยที่เราสามารถสังเกตได้จากการกระทำทางกายและทางวาจาตามที่พระสารีบุตรกล่าวไว้ในปฏิสัมภิทามรรคญาณกถาความว่า “การละปาณาติบาตเป็นศีลเจตนาเป็นศีลสังวรเป็นศีลการไม่ก้าวก้าวเป็นศีลศีลเป็นปานนี้ย่อมเป็นไปเพื่อความไม่เดือดร้อนแห่งจิต”^{๔๓}

ดังกล่าวนี้นี้ เห็นได้ว่าเจตนา นำวิถีทางของจิตให้เป็นไปต่างๆพร้อมทั้งสัมปยุตธรรม (ธรรมที่ประกอบรวม) ซึ่งแต่งจิตให้ดีหรือชั่วหรือเป็นกลางๆปรุงแต่งการนึกคิดการพูดการทำให้เกิดกรรมทางกายทางวาจาและทางใจเจตนาจึงเรียกว่าสังวรดังพระพุทธเจ้าตรัสความเกิดขึ้นแห่งสังขารและความดับแห่งสังขารในชั้นธรรคปริวัฏฐสูตร ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เจตนา ๖ หมวด คือ รูปสัญญาเจตนา สัททสัญญาเจตนา คันธสัญญาเจตนา รสสัญญาเจตนา โผฏฐัพพสัญญาเจตนา ธรรมสัญญาเจตนา ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า สังขาร ความเกิดขึ้นแห่งสังขาร ย่อมมีเพราะความเกิดขึ้นแห่งผัสสะ ความดับแห่งสังขารย่อมมี เพราะความดับแห่งผัสสะ อริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ คือ สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ สัมมาทิฏฐินี้แล เป็นปฏิปทาอันให้ถึงความดับแห่งสังขาร ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็สมณะหรือพราหมณ์เหล่าใดเหล่าหนึ่ง รู้ยิ่งซึ่งสังขารอย่างนี้”^{๔๔}

- ศีลในความหมายของการสำรวมศีลคือการสังวรสังวรจึงเป็นความหมายของศีลหมายถึงความสำรวมกายวาจาโดยอาศัยใจเป็นเหตุให้เกิดการเว้นจากกายทุจริตวจีทุจริตและมิฉาชีพเรียกว่ามีเจตสิกเกิดขึ้นประกอบจิตให้เกิดวิรติคืองดเว้นจากความประพฤติชั่วทางกายทางวาจาก็ได้ในขณะที่มีอารมณ์ที่จะเป็นเหตุให้กระทำทุจริตปรากฏดังพุทธพจน์ที่ว่า “บุคคลไม่พึงห้ามใจจากอารมณ์ทั้งปวงไม่พึงห้ามใจที่ถึงความสำรวมบาปเกิดขึ้นจากอารมณ์ใดๆพึงห้ามใจจากอารมณ์นั้นๆ”^{๔๕}

การระวังบาปอกุศลกล่าวคือ คอยระวังความชั่วที่ทำให้จิตไม่มีคุณภาพเสื่อมทรามลงเป็นสภาพที่ทำให้มีความทุกข์ปิดกั้นมิให้เกิดปัญญาไม่เอื้อเพื่อต่อชีวิตจิตใจไม่สามารถทำให้บรรลุมรรคผลได้สมด้วยพระดำรัสที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่ภิกษุทั้งหลายในอังคุตตรนิกายจุกกนิบาตปิดตัมมวรรคสราคุตรความว่า “ชนทั้งหลายกำหนดนัตถ์ในอารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนดเพลิดเพลนในรูปที่นารักสัตว์เลวทรามอันโมหะผูกไว้ย่อมหยั่งเครื่องผูกให้เจริญเป็นผู้ไม่ฉลาดย่อมกระทำอกุศลธรรมต้นเกิดจากราคะบ้างเกิดจากโทสะบ้างเกิดจากโมหะบ้างมีความคับแค้นให้ทุกข์ต่อไปสัตว์ทั้งหลายอัน

^{๔๒} อนุฎก. (ไทย) ๒๓/๔๙/๓๒๙.

^{๔๓} ขุ.ป. (ไทย) ๓๑/๓๙-๔๐/๖๐.

^{๔๔} ส.ข. (ไทย) ๑๗/๕๖/๘๔.

^{๔๕} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๒๔/๒๘.

อวิชาหุ่มห่อแล้วเป็นผู้มีดมนไม่มีจักขุ”^{๔๖} ความหมายอันเป็นความหมายหลักของศีลสามารถสรุปรวมลงในความหมายของการสำรวมได้เป็นอย่างดีเพราะการจะรักษากายวาจาให้เรียบร้อยหรือการฝึกหัดขัดเกลาและการควบคุมกายวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงามได้จะต้องระวังคือมีสติคอยควบคุมอยู่เสมอจึงจะทำให้ศีลที่ประพฤติเป็นบาทฐานรองรับการเกิดธรรมอื่นๆได้

อริสติกสิกขาการฝึกฝนอบรมความประพฤติทางกายวาจา คือระเบียบวินัยการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นและในสิ่งแวดล้อมต่างๆด้วยดีให้เกื้อกูลไม่เบียดเบียนไม่ทำลายเป็นพื้นฐานแห่งการฝึกอบรมจิตใจในอริจิตตสิกขา^{๔๗} ส่วนศีลในปาริสุทธิศีลเป็นศีลที่ยิ่งไปกว่าอริสติกสิกขาเพราะศีลในปาริสุทธิศีลหมายถึงความบริสุทธิ์ความประพฤติบริสุทธิ์ที่จัดเป็นศีลเพราะฉะนั้นที่กล่าวว่าศีลในความหมายหลักแล้ว เห็นว่าศีลหมายถึงการสำรวมเพราะหากไม่มีการสำรวมระวังแล้วคงเป็นไปได้ยากที่จะประพฤติเคร่งครัดในสิกขาบททั้งหลายได้^{๔๘} ซึ่งเป็นข้อที่๑คือปาฏิโมกขสังวรศีล ในปาริสุทธิศีล๔คือปาฏิโมกขสังวรศีล อินทริยสังวรศีล อาชีวนปาริสุทธิศีล ปัจจัยสันนิสิตศีลดังนี้

๑. ปาฏิโมกขสังวรศีล ได้แก่ การสำรวมในปาฏิโมกข์คือ การรักษาสิกขาบทเคร่งครัดตามที่ทรงบัญญัติไว้สำหรับป้องกันความเสียหายหมายถึงการระมัดระวังมิให้ล่วงละเมิดพระบัญญัติที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติเป็นข้อห้ามสำหรับป้องกันความเสียหายซึ่งมีผลกระทบกับหมู่คณะโดยทรงวางโทษแก่ภิกษุผู้ล่วงละเมิดและให้ทำตามข้อที่พระองค์ทรงอนุญาตเพื่อความไม่เดือดร้อนแห่งตนเองและหมู่คณะเป็นไปเพื่อความเกื้อกูลแห่งกุศลธรรมทั้งหลายสมดังที่ปรากฏในเสขปฏิบัติปาฐุตรมัชฌิมนิกายมัชฌิมนิพพานสูตรที่พระพุทธเจ้าตรัสสั่งให้พระอานนท์แสดงแด่พวกเจ้าศากยว่าอริยสาวกในพระธรรมวินัยนี้เป็นผู้มีศีลสำรวมระวังในพระปาฏิโมกข์ถึงพร้อมด้วยอาจารย์และโคจรมีปกติเห็นภัยในโทษเพียงเล็กน้อยสมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาทั้งหลาย^{๔๙}

การสำรวมในพระปาฏิโมกข์ต้องพร้อมด้วยความประพฤติเรียกว่าอาจารย์ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ตนต้องกระทำโดยเฉพาะส่วนการไม่ทิ้งอารมณ์กรรมฐานกล่าวคือการเจริญจิตภาวนาและปัญญาภาวนาในกิจกรรมทุกอย่างในชีวิตประจำวันโดยสาระสำคัญคือความรู้ตระหนักที่จะคุมกายและจิตไว้ให้อยู่ในกิจเรียกว่าโคจร

๒. อินทริยสังวรศีล ได้แก่ การสำรวมอินทริยมีจักขุเป็นต้นระวังรักษามิให้บาปอกุศลธรรมเข้าครอบงำเมื่อตาเห็นรูปเป็นต้นหมายถึงสำรวมด้วยสติระวังมิให้ออกุศลธรรมครอบงำจิตในเมื่อรับรู้ด้วยอารมณ์๖

เมื่อตาเห็นรูปหูฟังเสียงจมูกดมกลิ่นลิ้นลิ้มรสกายถูกต้องสัมผัสและใจรู้คิดเรื่องราวต่างๆต้องมีสติที่เป็นไปโดยอาการอย่างนั้นการมีสติครองตัวที่ขวยยิงกำกับจิตไว้กับกิจนึกคิดถึงสิ่งที่พึงทำที่

^{๔๖} วจุฎก. (ไทย) ๒๑/๖๖/๑๑๐.

^{๔๗} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๘, (นนทบุรี: โรงพิมพ์พิมพ์การพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๓๖๔.

^{๔๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๘.

^{๔๙} อ.ทสก. (ไทย) ๒๔/๓๓/๘๓.

นิเทศปารายนวรรค ความว่าดูก่อนอชิตะกระแสน์ในโลกสติเป็นเครื่องกันกระแสน์เหล่านั้นเราขอกล่าวถึงเครื่องป้องกัน (สังวร) กระแสน์ทั้งหลายว่ากระแสน์เหล่านั้นอันภิกษุพึงตัดเสียได้ด้วยปัญญา^{๕๓}

ผู้มีปัญญาย่อมเห็นสิ่งใดมีประโยชน์และไม่มีประโยชน์โดยเฉพาะเรื่องปัจจัย๔ไม่ติดข้องในกามบริโศต้องพิจารณาด้วยปัญญาถ้าบริโศด้วยความประมาทย่อมเปิดทางให้กิเลสได้เข้าอิงอาศัยอันเป็นเหตุให้ไม่สะดวกแก่การเจริญวิปัสสนาญาณจะเป็นเครื่องจัดข้องแก่การที่จะรู้แจ้งแทงตลอดในธรรมที่ยังไม่บรรลุลถึงสมดังพุทธพจน์ที่ตรัสถึงการละด้วยการพิจารณาเสพที่ปรากฏในสัพพาสวสังวรสูตรมัชฌิมนิกายมูลปัญญาสกั ว่า“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ภิกษุในธรรมวินัยนี้ พิจารณาโดยแยบคายแล้วเสพจิรวรเพียงเพื่อกำจัดหนาว ร้อน สัมผัสแห่งเลื้อบ ยุง ลม แดด และสัตว์เลื้อยคลาน เพียงเพื่อจะปกปิดอวัยวะที่ไม่ได้ความละเอียดกำเริ่ม พิจารณาโดยแยบคายแล้ว เสพบิณฑบาตมิใช่เพื่อเล่น มิใช่เพื่อมัวเมา มิใช่เพื่อประดับ มิใช่เพื่อตกแต่ง เพียงเพื่อให้กายนี้ดำรงอยู่ เพื่อให้เป็นไป เพื่อกำจัดความลำบาก เพื่ออนุเคราะห์ด้วยคิดว่าจะกำจัดเวทนาเสีย ด้วยจะไม่ให้เวทนาใหม่เกิดขึ้นด้วยความเป็นไป ความไม่มีโทษ และอยู่สบายด้วยจักมีแก่เรา ฉะนั้น พิจารณาโดยแยบคายแล้ว ย่อมเสพเสนาสนะเพียงเพื่อกำจัดหนาวร้อน สัมผัสแห่งเลื้อบ ยุง ลม แดด และสัตว์เลื้อยคลานเพียงเพื่อบรรเทาอันตราย“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อาสวะและความเร่าร้อนอันกระทำความคับแค้นเหล่าใดพึงบังเกิดแก่ภิกษุนั้น ผู้ไม่พิจารณาเสพปัจจัยอันใดอันหนึ่ง อาสวะและความเร่าร้อนอันกระทำความคับแค้นเหล่านั้น ย่อมไม่มีแก่ภิกษุผู้พิจารณาเสพอย่างนี้ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อาสวะเหล่านั้น เรากล่าวว่าจะพึงละได้ด้วยการพิจารณาเสพเท่านั้น”^{๕๔}

การสำรวมด้วยความอดกลั้นเป็นเครื่องขัดเกลากิเลสอันสืบเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมภายนอกเช่นบุคคลหมู่คณะรวมทั้งสภาพดินฟ้าอากาศที่ไม่อำนวยความสะดวกแก่การประพฤติปฏิบัติและสภาพแวดล้อมภายในเช่นเกิดราคะโทสะและโมหะก็อดทนไว้ได้จนทำให้จิตใจเป็นปกติมั่นคงไม่มีอารมณ์อื่นใดที่จะทำให้หวั่นไหวหรือคล้อยตามสภาพที่เกิดขึ้น

- ศิล หมายถึง การไม่กำลวงหมายความว่าไม่ลวงละเมตสิกขาบทที่ได้สมาทานไว้แล้วเช่น การไม่กำลวง ศิล ๕ ศิล ๘ ศิล ๑๐ และศิลป ๒๒๗ เป็นการงดเว้นและการไม่ลวงละเมตโดยองค์ธรรมคือวิปัสสนาจิตตังปรากฏในคัมภีร์วิสุทธิมรรคว่าความดำเนินไปของจิตโดยเนื่องด้วยการงดเว้นและความไม่ลวงละเมต

หากจะกล่าวถึงคนผู้ไม่กำลวงหรือลวงละเมตสิกขาบทที่ได้สมาทานไว้แล้วถือว่าเป็นคนรักษาศิลแล้วจะเป็นผู้ปราศจากโทษทางกายทางวาจาแม้บัณฑิตพิจารณาแล้วก็หาที่ตำหนิได้อีกนัยหนึ่งมีคำอธิบายว่าศิลปินบุคคลอาจรักษาไม่ให้มีโทษทางกายวาจา คือ ไม่ขาดไม่ทะลุไม่ต่างไม่พร้อย หากพิจารณาข้อความที่ยกมากล่าวแล้วทำให้ทราบว่าอาการที่ละเมตสิกขาบทต่างๆที่สมาทานแล้วนั้นมีทั้งขาดทะลุต่างและพร้อยก็มีคำถามต่อไปว่าแล้วอะไรเป็นสาเหตุให้ต้องลวงละเมตสิกขาบทที่สมาทานแล้วจนเป็นเหตุให้ศิลปที่สมาทาน (รับ) แล้วต้องขาดทะลุต่างและพร้อยจนเป็นเหตุให้เป็นคนไม่มีสิกขาบท (ศิลป) สำหรับฝึกปฏิบัติขัดเกลากิจใจให้สงบสุขได้หากจะตอบคงตอบได้ว่าสิ่งที่ปิดกั้นคุณงาม

^{๕๓} พ. จ. (ไทย) ๓๐/๔/๕๔.

^{๕๔} ม. ม. (ไทย) ๑๒/๒๕/๒๔.

ความดีและไม่ให้ก้าวหน้าในกุศลธรรมทั้งหลายได้หรือสิ่งที่เป็นอกุศลธรรมที่ทำให้จิตใจเศร้าหมองซึ่งเรียกว่านิวรณ์๕อันเป็นอกุศลธรรมที่เกิดกับคนได้ง่ายและรวดเร็วที่สุด^{๕๕}

จากรายละเอียดของนิวรณ์ ๕ มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์เชื่อมโยงในลักษณะที่เป็นสาเหตุให้ล่วงละเมิดสิกขาบทที่สมาทานแล้วโดยขอยกมากล่าวเพียง๒ข้อ ได้แก่ ข้อที่๑ คือ ความพึงพอใจในกามคุณ๕ได้แก่รูปเสียงกลิ่นรสโผฏฐัพพะที่น่าใคร่ปรารถนาและน่าพอใจทั้งสิ้น (กามฉันทะ) ซึ่งจัดเป็นกิเลสพวกโลภะเมื่อเกิดขึ้นแล้วทำให้จิตขุ่นมัวและไม่ตั้งมั่นกับข้อสุดท้ายคือความลึกลับสงสัยความเคลือบแคลงหรือความไม่แน่ใจในกุศลธรรมทั้งหลายว่ามีคุณค่าหรือมีประโยชน์ควรแก่การนำมาประพฤติปฏิบัติหรือไม่หรือเมื่อนำมาประพฤติปฏิบัติแล้วจะได้รับผลเป็นความดีและความสุขตามที่พรรณนาไว้หรือไม่ซึ่งความจริงแล้วนิวรณ์๕ท่านกล่าวว่าเป็นสิ่งปิดกั้นหรือเป็นเครื่องกั้นไม่ให้สิ่งดีงาม (กุศลธรรม) ไม่ให้เกิดขึ้นในใจคนได้อย่างแท้จริง

เมื่อคนถูกกามคุณ ๕ ครอบงำจิตก็จะมีอาการฟุ้งซ่านรำคาญปรารถนาสิ่งใดไม่ได้สิ่งนั้นจิตใจจะหดหู่ห่อเหี่ยวและเชื่องซึมจนกระทั่งคิดปองร้ายทำลายผู้อื่นหรือสิ่งอื่น ๆ มีตาที่เหมือนไม่มีตามีหูที่เหมือนไม่มีหูเพราะขาดปัญญาคอยกำกับช่วยพิจารณาไตร่ตรองและใคร่ครวญนั่นเองดังพุทธพจน์ที่ปรากฏในสังยุตตนิกายมหารวรรคความว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย นิวรณ์ ๕ เหล่านี้ กระทำให้มืด กระทำให้ไม่มีจักขุ กระทำให้ไม่มีญาณ เป็นที่ตั้งแห่งความดับปัญญา เป็นไปในฝักฝ่ายแห่งความคับแค้น ไม่เป็นไปเพื่อนิพพานนิวรณ์ ๕ เป็นไฉน คือ กามฉันทนิวรณ์ พยาบาทนิวรณ์ ถีนมิทธนิวรณ์ อุทธัจจกุกกุจจะนิวรณ์ วิจิกิจฉานิวรณ์ กระทำให้มืด กระทำให้ไม่มีจักขุ กระทำให้ไม่มีญาณ เป็นที่ตั้งแห่งความดับปัญญา เป็นไปในฝักฝ่ายแห่งความคับแค้น ไม่เป็นไปเพื่อนิพพาน ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย นิวรณ์ ๕ เหล่านี้แล”^{๕๖}

นิวรณ์ ๕ นี้ สงเคราะห์เข้าในปริยฐานกิเลส (คือกิเลสอย่างหยาบแสดงอาการปรากฏอยู่ในจิตใจเช่นความยินดีพอใจและความไม่พอใจ) ถ้ากำจัดนิวรณ์๕ต้องอาศัยกำลังสมาธิจึงสำเร็จได้จึงกล่าวได้ว่า หากกำจัดนิวรณ์ได้แล้วกิเลสธรรมที่หมักหมมอยู่ในจิตใจ ก็ไม่อาจก้าวล่วงสิกขาบทที่สมาทานแล้วได้ดังพุทธพจน์ที่ปรากฏในขุททกนิกายปฏิสัมภิตามรรคความว่า “ศีลเป็นที่ประชุมแห่งนิวรณ์ เป็นที่ประชุมแห่งการก้าวล่วง เป็นที่ประชุมแห่งเจตนาอันเกิดความเป็นอย่างนั้น เรียกว่า ศีล เพราะอรรถว่าสำรวจและไม่ก้าวล่วงปาณาติบาตอกินนาทาน กาเมสุมิฉาจาร มุสาวาท ผรุสวาจา สัมผัสปลลาปะ อภิขมา พยาบาท มิจฉาทิฏฐิ ชื่อว่าศีล เพราะอรรถว่าสำรวจและไม่ก้าวล่วงฉันทะ ด้วยเนกขัมมะ ความพยายาบท ด้วยความพยายาบท ถีนมิทธะ ด้วยอาโลกสัญญา อุทธัจจด้วยความไม่ฟุ้งซ่าน วิจิกิจฉาด้วยการกำหนดธรรม ฯลฯ กิเลสหยาบๆ ด้วยสกทาคามิมรรค กิเลสละเอียดด้วยอนาคาริยมรรค ชื่อว่า ศีล และไม่ก้าวล่วงกิเลสทั้งปวงด้วยอรหัตมรรค”^{๕๗}

^{๕๕} พระโสภณมหาเถระ (มหาสิสยาตอ) รจนา, **วิปัสสนานัย**, พระพรหมโมลี (สมศักดิ์อุปสโม) ตรวจชำระ, (กรุงเทพมหานคร : หจก. ซีไอเอ็นเตอร์, ๒๕๔๘), หน้า๔๙.

^{๕๖} ส.ม. (ไทย) ๑๙/๒๒๑/๑๕๓.

^{๕๗} ขุ.ป. (ไทย) ๓๑/๔๑/๖๑-๖๒.

ศิลปะคือการฝึกฝนพัฒนาด้านพฤติกรรมหมายถึงการพัฒนาพฤติกรรมทางกายและวาจาให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องมีผลดีสิ่งแวดล้อมที่เราเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์มี๒ประเภทคือ สิ่งแวดล้อมทางสังคมได้แก่เพื่อนมนุษย์ (ในความหมายเดิมทางพระพุทธศาสนารวมทั้งสัตว์อื่นทั้งหลายทั้งปวงด้วย)^{๕๘}

สรุปได้ว่า ศิล มีความหมายครอบคลุมการรักษากายวาจาและส่งเสริมให้กิริยามารยาทเรียบร้อย ดังที่ ศิลมาความหมายของสิกขาบทศิลปะมาในความหมายของคุณลักษณะของผู้มีความประพฤติดีงาม ศิลมาในความหมายของการสำรวมศิลปะมาในความหมายของการไม่ก้าวล่วง หากแต่ทั้งหมดนี้มีนัยไปในทิศทางเดียวกัน คือ การควบคุมพฤติกรรมทางกายและวาจาไม่ให้เกิดโทษ การรักษาศิลปะคือ ทำให้เกิดความระมัดระวังในการประพฤติปฏิบัติมากยิ่งขึ้นเมื่อมีความระมัดระวังศิลปะก็จะไม่ขาดหรือต่างพร้อยหากมีความปรารถนาจะเจริญศิลปะให้ยิ่งขึ้นเพื่อก้าวไปสู่การบรรลุขั้นสูงขึ้นจะทำให้ได้ง่ายทั้งนี้ด้วยก็มีศิลปะที่บริสุทธิ์แล้วเป็นฐานกล่าวคือ เมื่อบุคคลลงเฝ้าโดยการสำรวมระวังและการไม่ก้าวล่วงหรือการไม่ล่วงละเมิดสิกขาบทที่สมาทานแล้วกายและวาจาที่ผ่านการฝึกหัดขัดเกลามาเป็นอย่างดีจะไม่เป็นที่เกิดของอกุศลได้ เพราะสมาทานไว้ดีแล้ว หรือตั้งใจไว้ดีแล้ว

๒.๓.๓ ประเภทของศิลปะ

ผู้วิจัยได้ศึกษา “ประเภทของศิลปะ” จากเอกสารทางวิชาการที่หลากหลาย โดยได้ประมวลเนื้อหาสาระไว้ ดังนี้

หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความประพฤติดีงามและการหาเลี้ยงชีพในทางสุจริต ได้แก่ ศิลโดยเฉพาอย่างยิ่งมุ่งเน้นที่ประโยชน์เกื้อกูลแก่สังคมในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขตลอดถึงพัฒนาตนเองให้เจริญก้าวหน้าทั้งทางร่างกายและจิตใจและระบบความประพฤติชั้นศีลธรรมพระพุทธเจ้าทรงประกาศคำสอนออกไปอย่างกว้างขวางเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติโดยตรงแก่บุคคลและสังคมตามที่ คัมภีร์เนตติปกรณ์ที่ได้แบ่งศิลปะออกเป็น๕ประเภทคือ

ประเภทที่ ๑ ปกติศิลปะโดยปกติได้แก่ศิลปะที่ประพฤติเป็นประจำโดยมิได้สมาทาน

ประเภทที่ ๒ สมาทานศิลปะโดยการสมาทานคือศิลปะที่รับสมาทานจากพระภิกษุหรือสมาทานต่อหน้าพระพุทธรูป

ประเภทที่ ๓ จิตตปสาทะศิลปะที่เกิดจากความเลื่อมใส

ประเภทที่ ๔ สมณะศิลปะที่เกิดจากสมณะ

ประเภทที่ ๕ วิปัสสนาศิลปะที่เกิดจากวิปัสสนา^{๕๙}

^{๕๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), การศึกษากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๙), หน้า ๖๗.

^{๕๙} พระโสภณมหาเถระ (มหาสิสยาตอ) วิจารณ์ วิปัสสนานัย, หน้า ๔๗.

ประเภทของศีลทั้ง ๕ ข้างต้น ทำให้มองเห็นภาพรวมของศีลในวงกว้างได้มากขึ้นแต่เพื่อให้เห็นในส่วนที่เป็นระบบความประพฤติที่แยกออกไปเป็นศีลสำหรับคฤหัสถ์และศีลสำหรับนักบวชเป็นต้น จึงขอกล่าวถึงศีลสำหรับผู้ประพฤติปฏิบัติโดยทั่วไปโดยแบ่งออกได้ ๒ ประเภทคือ

สาระของศีลสำหรับประชาชนโดยทั่วไปกำหนดเอาข้อปฏิบัติอย่างต่ำมาเป็นพื้นฐานช่วยให้สังคมสงบสุขโดยปกติถือว่าศีลเป็นหลักความประพฤติขั้นพื้นฐานสำหรับมนุษย์ไม่ว่าจะครองชีวิตอยู่ในระดับใดก็เป็นหลักความประพฤติพื้นฐานของบุคคลแต่ละคนในฐานะที่เป็นมนุษย์คนหนึ่งจึงเรียกว่า “สิกขาบท” (ข้อฝึกความประพฤติ) เมื่อบุคคลต้องการรักษาศีลให้ดียิ่งขึ้นไปในวันอุโบสถก็สามารถรักษาศีล ๘ หรืออุโบสถศีลได้ตั้งนั้นคฤหัสถ์ผู้รักษาศีลสามารถแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทคือ

๑) ศีล ๕ เป็นสิกขาบทที่คฤหัสถ์รักษาอยู่เป็นประจำเรียกว่านิจจศีลมีสิกขาบทไว้สำหรับเป็นข้อฝึกความประพฤติกายวาจาให้เรียบร้อย ๕ ประการ ได้แก่

เว้นจากปลงชีวิตของสัตว์ที่มีชีวิต (ปาณาติปาตา เวรมณี)

เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เขามิได้ให้ (อทินนาทานา เวรมณี)

เว้นจากการประพฤติดิในกาม (กาเมสุมิฉฉารา เวรมณี)

เว้นจากการพูดเท็จ (มสุวาทา เวรมณี)

เว้นจากการดื่มของมึนเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท (สุราเมรัยมัชฌมาทัฏฐานา เวรมณี)^{๖๐}

หลักความประพฤติพื้นฐานของมนุษย์มีจุดหมายที่เหมือนกัน คือ การมีชีวิตที่ไม่มีโทษภัยอยู่ในสังคมที่เป็นปกติสุขจึงสร้างกฎระเบียบขึ้นในสังคมศีล ๕ จึงปรากฏชัดเจนในสังคมเป็นระเบียบปฏิบัติของสังคมได้ทำให้ประชาชนอยู่ร่วมกันโดยความเป็นระเบียบเรียบร้อย และเป็นที่รองรับของธรรมทั้งหลายที่เป็นกุศลซึ่งมีประโยชน์และมีอันส่งผลอย่างต่อเนื่อง

ปัญจสีลสังคหะกาลิกัง หมายความว่า ศีล ๕ เป็นของมีอยู่ตลอดกาลทุกยุคทุกสมัยซึ่งกล่าวว่าไว้ในคัมภีร์ชั้นอรรถกถาหลายคัมภีร์ว่า พระพุทธเจ้าจะเสด็จอุบัติขึ้นหรือแม้มิได้เสด็จอุบัติขึ้นก็ตาม ศีล ๕ และองค์ (กรรมบถ) ๑๐ นี้ ก็มีอยู่ในโลกแต่เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นแล้วพระพุทธเจ้าทั้งหลายบังทรงชักนำ และชักชวนให้สมาทานศีลนั้นๆ ในกาลใดสมัยใด สมัยนั้นเมื่อพระพุทธเจ้ามิได้เสด็จอุบัติขึ้นพระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลายบังท่านสมณะและพราหมณ์ทั้งหลายผู้ประพฤติธรรมเป็นกรรมวาทีบังพระจักรพรรดิมหाराชาบังพระมหาโพธิสัตว์ทั้งหลายบังต่างชักชวนและทรงชักจูงประชาชนให้สมาทานศีล ๕ และกุศลกรรมบถ ๑๐

ศีล ๕ จึงเป็นหลักสำหรับประพฤติขั้นพื้นฐานของคนในสังคมที่สมควร แก่ชนทุกเพศทุกวัยเพราะเป็นเครื่องส่งเสริมคุณความดีมีจรรยาบรรณที่เรียบร้อยเป็นหลักความประพฤติตามหลักสากลไม่

^{๖๐}ที่.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๕/๓๐๒-๓๐๓.

เกี่ยวกับสมัยนิยมของยุคหรือท้องถิ่น หรือ ข้อห้ามต่างๆของขนบธรรมเนียมประเพณีจึงถือได้ว่าหลักความประพฤติที่เรียกว่าศีล๕นี้เป็นมาตรฐานวัดความเจริญและเสื่อมโทรมของสังคมได้เป็นอย่างดี

๒) ศีล ๘ เป็นสิกขาบทที่คฤหัสถ์สมาทานรักษาพิเศษในวันอุโบสถเรียกว่าอุโบสถศีล มีสิกขาบทไว้สำหรับเป็นข้อฝึกความประพฤติกายวาจาให้เรียบร้อยประการได้แก่

เว้นจากปลงชีวิตของสัตว์ที่มีชีวิต (ปาณาติปาตา เวรมณี)

เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เขามิได้ให้ (อทินนาทานา เวรมณี)

งดเว้นจากกรรมอันเป็นข้าศึกต่อการประพฤติดิพพรหมจรรย์ (อพรมจริยา เวรมณี)

เว้นจากการพูดเท็จ (มุสาวาทา เวรมณี)

เว้นจากการดื่มของมึนเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท (สุราเมรัยมัชฌมาทัฏฐานา เวรมณี)

เว้นจากการบริโภคอาหารในเวลาวิกาล (วิกาลโภชนา เวรมณี)

เว้นจากการฟ้อนรำขับร้องบรรเลงดนตรีดูการละเล่นอันเป็นข้าศึกต่อพรหมจรรย์การตัดทรงดอกไม้ของหอมและเครื่องลูบไล้ซึ่งใช้เป็นเครื่องประดับตกแต่ง (นัจจคีตวาทิตวิสูกทสสนามาลาคันธวิเลปนธารณมถนวิภูสนัญฐานา เวรมณี)

เว้นจากที่นอนอันสูงใหญ่หรูหราฟุ่มเฟือย (อุจจาसनมหาสนา เวรมณี)^{๖๑}

การประพฤติปฏิบัติสำหรับคฤหัสถ์ในระดับสูงกว่าพื้นฐานโดยทั่วไป (ศีล๕) คืออุโบสถหรือศีล๘ซึ่งในคัมภีร์บาลีไม่ปรากฏว่าศีลหรือสิกขาบทมีปรากฏคำว่า “อภฺธังคสมันนาคตอุโบสถ” แปลว่าอุโบสถประกอบด้วยองค์๘^{๖๒} ความประพฤติงามขั้นอุโบสถศีลหรือศีล๘เน้นการปฏิบัติเกี่ยวกับการแสดงออกทางกายทางวาจาอุโบสถศีลมีพื้นฐานจากนิจศีลแต่อุโบสถศีลเน้นการปฏิบัติมากขึ้นและยากต่อการปฏิบัติอีกด้วยมีข้อกำหนดที่เป็นสิกขาบทที่ละเอียดอ่อนเมื่อพิจารณาตามข้อฝึกปฏิบัติแล้วก็จะทราบได้ถึงความเป็นอยู่ของพระอริยบุคคลรวมทั้งวิถีชีวิตของพระอริยบุคคลด้วย

ศีลที่รักษาในวันอุโบสถได้แก่ศีล๘ที่อุบาสกอุบาสิกาสมาทานรักษาเป็นการจำศีลในวันพระคือขึ้นและแรม๘ค่ำขึ้น๑๕หรือ๑๔ค่ำ ในเดือนขาด^{๖๓}การรักษาอุโบสถศีลที่กำหนดวัดเพราะอุบาสกอุบาสิกาต้องประกอบกิจการงานของตนจึงกำหนดการเวลาสำหรับรักษาด้วยถือว่าการรักษาอุโบสถเป็นศีลที่มีสมรรถภาพทางจิตใจมีความประพฤติตามแบบอย่างพระอริยบุคคล

^{๖๑} องค์กร. (ไทย) ๒๓/๔๑/๓๐๓-๓๐๕.

^{๖๒} องค์กร. (ไทย) ๒๓/๔๑/๓๐๓.

^{๖๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่๑๔, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนัทธการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า๓๙๑-๓๙๒.

สำหรับศิลปอุโบสถข้อที่๓จะมีความแตกต่างจากนิจศิลป์ (อพรหมจริยา เวมณี) คือ เว้นจากการประพาศติพิตรพรหมจรรย์เป็นการเว้นขาดจากการเสพอสังกรรมเป็นความมุ่งหมายในศิลปข้อนี้อันเป็นเบื้องต้นของพรหมจรรย์แต่เป้าหมายสูงสุดคือความบริสุทธิ์ของจิตใจจึงจะสำเร็จเป็นพรหมจรรย์ที่แท้จริงการเสพอสังกรรมจึงมีราคาเป็นเหตุพรหมจรรย์จะบริสุทธิ์ได้ด้วยการงดเว้นจาก อสังกรรมไม่มีทั้งกายวาจาและจิตใจสติกับราคะสัมปชัญญะกับพยายามเป็นของคู่กันถ้าไม่ประสงค์ในราคะกับพยายามก็ต้องทำสติและสัมปชัญญะให้สมบูรณ์ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในอังคุตตรนิกายติณิชาตอุโบสถสูตร ความว่า “พระอรหันต์ทั้งหลายละกรรมอันเป็นข้าศึกแก่พรหมจรรย์ ประพาศติพรหมจรรย์ ประพาศติห่างไกลเว้นขาดจากเมถุนอันเป็นกิจของชาวบ้านตลอดชีวิต แม้เราก็ได้ละกรรมเป็นข้าศึกแก่พรหมจรรย์ ประพาศติพรหมจรรย์ ประพาศติห่างไกลเว้นขาดจากเมถุนอันเป็นกิจของชาวบ้านตลอดคตินหนึ่งกับวันหนึ่งในวันนี้ แม้ด้วยองค์อันนี้ เราก็ได้ชื่อว่าได้ทำตามพระอรหันต์ทั้งหลายทั้งอุโบสถก็จักเป็นอันเราเข้าจำแล้ว”^{๖๔}

สรุปได้ว่า ศิล มี ๕ ประเภท คือ ปกติศิลป์ ศิลโดยปกติ ได้แก่ ศิลที่ประพาศติเป็นประจำโดยมิได้สมาทาน สมาทานศิลป์โดยการสมาทานคือศิลปที่รับสมาทานจากพระภิกษุหรือสมาทานต่อหน้าพระพุทธรูป จิตตปสาทะศิลป์ที่เกิดจากความเลื่อมใส สมณะศิลป์ที่เกิดจากสมณะ และวิปัสสนาศิลป์ที่เกิดจากวิปัสสนา อย่างไรก็ตาม หากกล่าวในบริบทของพุทธชนคงเหลือจำแนกเป็น ๒ ประเภท คือ ศิล ๕ เป็นสิกขาบทที่คฤหัสถ์รักษายู่เป็นประจำเรียกว่านิจศิลป์มีสิกขาบทไว้สำหรับเป็นข้อฝึกความประพาศติกายวาจาให้เรียบร้อย ๕ ประการ ได้แก่ เว้นจากปลงชีวิตของสัตว์ที่มีชีวิตเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เขามิได้ให้เว้นจากการประพาศติผิดในกามเว้นจากการพูดเท็จและเว้นจากการดื่มของมึนเมา คือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท และศิลป ๘ หรืออุโบสถศิลป์ มีสิกขาบทไว้สำหรับเป็นข้อฝึกความประพาศติกายวาจาให้เรียบร้อย๘ประการได้แก่เว้นจากปลงชีวิตของสัตว์ที่มีชีวิตเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เขามิได้ให้เว้นจากการประพาศติผิดในกามเว้นจากการพูดเท็จเว้นจากการดื่มของมึนเมา คือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทเว้นจากการบริโภคอาหารในเวลาวิกาลเว้นจากการฟ้อนรำขับร้องบรรเลงดนตรีดูการละเล่นอันเป็นข้าศึกต่อพรหมจรรย์การทัดทรงดอกไม้ของหอมและเครื่องลูบไล้ซึ่งใช้เป็นเครื่องประดับตกแต่งและเว้นจากที่นอนอันสูงใหญ่หุหุราพุ่มเฟียดย โดยศิลป๘หรืออุโบสถศิลป์นี้ อุบาสกอุบาสิกาสมาทานรักษาในวันอุโบสถ เป็นการจำศีลในวันพระขึ้นและแรม๘ค่ำขึ้น ๑๕หรือ๑๔ค่ำ ในเดือนขาด

๒.๓.๔ องค์ประกอบของศิลป ๕

ผู้วิจัยได้ศึกษา “องค์ประกอบของศิลป ๕” จากเอกสารทางวิชาการที่หลากหลาย โดยได้ประมวลเนื้อหาสาระไว้ ดังนี้

^{๖๔} อ. อรรถก. (ไทย) ๒๓/๔๑/๓๐๔.

ศีล ๕ จัดเป็นสิกขาบทแต่เป็นสิกขาบทสำหรับคฤหัสถ์^{๖๕} ใช้ในฐานะเป็นข้อฝึกหัดของชาวพุทธคฤหัสถ์หรือกฎความประพฤติของอริยสาวกฝ่ายฆราวาสเรียกว่าสิกขาบท๕เช่นในสังคิยสูตรจัดสิกขาบทไว้๕อย่างคือเจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการประทุษณ์ในกาม เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นเป็นเครื่องงดเว้นจากการพูดเท็จและเจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท^{๖๖}

ศีล ๕ หรือสิกขาบท ๕ นี้เป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้นในการเว้นจากการทำชั่วโดยการรักษากายวาจาให้เป็นปกติด้วยการงดเว้นจากบาปกรรม๕อย่างที่พระพุทธองค์ตรัสว่าเป็นภัยและเวรคือ (๑) ปาณาติบาตการทำสัตว์มีชีวิตให้ตกลงไป (๒) อทินนาทานการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ (๓) กามสุมิฉฉาการประทุษณ์ในกามทั้งหลาย (๔) มุสาวาทการพูดเท็จ (๕) สุราเมรัยมัชฌมาที่ภูฐานาเหตุเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทในเพราะสุราเมรัยและของมีเมา^{๖๗}

ศีล ๕ หรือ สิกขาบท ๕ มุ่งหมายเพื่อให้งดเว้นจากภัยและเวรทั้ง๕โดยมุ่งเจตนาคือความตั้งใจเป็นสำคัญ เพื่อให้ทราบองค์ประกอบศีล๕มากขึ้นจึงขออธิบายรายละเอียดอื่นๆเพิ่มเติมดังนี้

ศีลข้อที่๑ได้แก่เว้นจากปาณาติบาตหมายถึงเว้นจากการฆ่าสัตว์ที่มีชีวิตให้ตกลงไปศีลข้อนี้มีความหมายกว้างรวมถึงชีวิตสัตว์ทุกชนิดที่มีชีวิตการเบียดเบียนชีวิตให้ถึงกบตายนอกจากผิดศีลแล้วยังถือว่าเป็นบาป (ความชั่ว) จะมีโทษมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับลักษณะสำคัญดังนี้

๑) สัตว์มีคุณมากฆ่าก็มีโทษมากฆ่าสัตว์มีคุณน้อยก็มีโทษน้อยเช่นฆ่าพระอรหันต์มีโทษมากกว่าฆ่าปุถุชนฆ่าสัตว์ช่วยงานมีโทษมากกว่าสัตว์ร้ายเป็นต้น

๒) สำหรับสัตว์จำพวกเดรัจฉานที่ไม่มีคุณก็เหมือนกันฆ่าสัตว์ให้มีโทษมากฆ่าสัตว์น้อยมีโทษน้อย

๓) ความพยายามมีความพยายามมากในการฆ่ามีโทษมากมีความพยายามน้อยมีคุณน้อย

๔) กิเลสหรือเจตนาจะมีโทษมากแต่หากกิเลสหรือเจตนาอ่อนโทษก็น้อยฆ่าด้วยโทสะหรือจงใจเกลียดชังมีโทษมากกว่าฆ่าด้วยป้องกันตัว^{๖๘}

หลักเกณฑ์การกระทำเพื่อกำหนดได้ว่าเป็นการละเมิดศีลข้อปาณาติบาตโดยมีองค์ประกอบ การละเมิดว่าสัตว์มีชีวิต๑ความเป็นผู้สำคัญว่าสัตว์มีชีวิต (รู้ยู่ว่าสัตว์มีชีวิต) ๑จิตคิดจะฆ่า๑สัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น๑ผู้รักษาศีลชื่อว่าศีลขาดก็ต่อเมื่อกระทำครบองค์๕นี้

^{๖๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่นกรมการปกครอง, ๒๕๔๐), หน้า๒๒.

^{๖๖} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๕/๓๐๓.

^{๖๗} ส.สพ. (ไทย) ๑๘/๓๐๓/๓๒๕.

^{๖๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยายความ**, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า๗๗๓.

ศีลข้อที่๒ได้แก่เว้นจากอทินนาทานหมายถึงการไม่ถือเอาสิ่งของที่เขาไม่ได้ให้ด้วยอาการขโมยหมายความว่า การไม่เบียดเบียนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตด้านทรัพย์สินของบุคคลอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตการลักขโมยจะมีโทษมากหรือโทษน้อยขึ้นอยู่กับสิ่งของและคุณความดีของเจ้าของทรัพย์ถ้าสิ่งของมีค่ามากประกอบกับคุณงามความดีของเจ้าของทรัพย์มีมากย่อมมีโทษมากถ้าสิ่งของเล็กน้อยโทษก็น้อยนอกจากนี้ต้องประกอบด้วยกิเลสกับความพยายามอีกเช่นถ้าสิ่งของมีค่าเสมอกันกับคุณความดีของเจ้าของทรัพย์ผู้ลักขโมยมีความปรารถนาอยากได้และมีความพยายามมากก็จะโทษมากแต่ถ้าของนั้นได้มาโดยง่ายมีความปรารถนาอยากได้น้อยก็จะมีโทษน้อย

องค์ประกอบของอทินนาทานมีองค์๕คือถือเอาสิ่งของของบุคคลอื่นหวงแหนรู้ว่าของนั้นเป็นของที่เขาหวงแหน๑จิตคิดจะลัก๑มีความพยายาม๑ลักของนั้นได้มาด้วยความพยายามนั้น๑เมื่อกระทำครบองค์๕นี้เรียกว่าขาดศีลแต่เมื่อไม่ครบองค์ประกอบก็ได้ชื่อว่าต่างพร้อย

ศีลข้อที่๓ได้แก่เว้นจากกาเมสุมิฉฉาจารคือการไม่ประพฤตินอกกามทั้งหลายหมายความว่า เว้นจากความประพฤติที่จะล่วงละเมิดคู่ครองหรือการไม่ล่วงเกินขอบเขตแห่งความเป็นสามีภรรยา กันซึ่งดำเนินไปทางกายในการประพฤติเมถุนด้วยประสงค์ในการเสพสัทธิธรรมโดยมีเจตนาล่วงเกิน อกมนียฐานการประพฤติกาเมสุมิฉฉาจารจะมีโทษมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับคุณงามความดีของผู้ถูกละเมิดความแรงของกิเลสและความพยายามกล่าวคือ ผู้ถูกละเมิดประกอบด้วยความดีย่อมมีโทษมากส่วนผู้ประกอบด้วยความดีน้อยย่อมมีโทษน้อยกว่าแต่หากมีความพอใจด้วยกันมีความปรารถนาและความพยายามน้อยก็โทษก็น้อยเป็นต้น

องค์ประกอบของกาเมสุมิฉฉาจารมีองค์๔คือวัตถุอันไม่ควรถึง (สตรีหรือบุรุษที่ไม่ควรละเมิด) ๑ จิตคิดจะเสพ ๑ มีความพยายามในการเสพ ๑ ยังมรรคให้ถึงมรรค (อวัยวะให้ถึงกัน) เมื่อกระทำครบองค์๔นี้ชื่อว่าศีลขาดถ้าไม่ครบองค์คือว่าศีลต่างพร้อย

ศีลข้อที่๔ได้แก่การเว้นจากมุสาวาทคือการไม่ประพฤติด้วยวาจาที่กล่าวเท็จหมายความว่า เว้นจากความประพฤติในการกล่าวด้วยคำพูดที่บิดเบือนจากความเป็นจริงโดยมีความตั้งใจเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจผิดคิดว่าคำที่กล่าวเท็จนั้นเป็นความจริงโดยการแสดงออกทางกายวาจาการแสดงออกทางกายนั้นหมายถึงกิริยาอาการที่แสดงให้คนอื่นเข้าใจผิดเช่นการเขียนจดหมายที่เป็นเท็จการทำรายงานหลักฐานเท็จปลอมแปลงเอกสารหรือหลักฐานทำเครื่องหมายให้คนอื่นหลงเชื่อรวมถึงการแสดงกิริยาทางกายอย่างคนใบ้เป็นการให้สัญญาณทำให้คนอื่นเข้าใจผิดเช่นการสั่นศีรษะพยักหน้าทำมือเป็นต้น ส่วนด้านวาจาหมายถึงคำพูดที่ไม่มีสาระหรือหาประโยชน์ไม่ได้การพูดเท็จจะมีโทษมากหรือน้อย “แล้วแต่ประโยชน์ที่จะถูกตรองเป็นเรื่องใหญ่หรือเรื่องเล็กน้อยและแล้วแต่ผู้พูดเช่นคฤหัสถ์จะไม่ให้ของของตนก็พูดไปว่าไม่มีก็ยังมิโทษน้อยถ้าเป็นพยานเท็จก็มีโทษมากสำหรับบรรพชิตพูดเล่นมิโทษน้อยจึงใจบอกของที่ไม่เคยเห็นว่าเห็นโทษมาก”^{๖๙}

^{๖๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า๗๗๓-๗๗๔.

องค์ประกอบของมูสาวาทมีองค์๔คือเรื่องไม่จริง๑จิตคิดที่จะพูดให้ผิด๑มีความพยายามเกิดจากความตั้งใจผู้อื่นเข้าใจเนื้อความนั้น๑เมื่อกล่าววาจาครอบองค์๔ชื่อว่าศีลขาดถ้าไม่ครอบองค์๔ถือว่าต่างพร้อยไม่ติงาม

ศีลข้อที่๕ได้แก่การเว้นจากการดื่มสุราและเมรัยคือการไม่เสพของมึนเมาหมายความว่าสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทเป็นสิ่งเสพติดที่ทำให้เสียสติสัมปชัญญะเป็นสิ่งที่ควรงดเว้นเพราะสุราและเมรัยเหตุให้ผู้ดื่มมีเมฆาขาดความยิ่งคิดหลงลืมสติสมดังที่พระพุทธเจ้าตรัสเกี่ยวกับโทษของการดื่มสุราเมรัย๖ประการในทีฆนิกายปาฏิกวรรคสังคาลกสูตรความว่า “ดูก่อนคฤหบดีบุตร โทษในการประกอบเนืองๆซึ่งการดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท๖ประการ คือความเสื่อมทรัพย์อันผู้ดื่มพึงเห็นเอง๑ก่อการทะเลาะวิวาท๑เป็นบ่อเกิดแห่งโรค๑เป็นเหตุเสียชื่อเสียง๑เป็นเหตุไม่รู้จักกาย๑เป็นเหตุทอนปัญญา ๑”^{๗๐}

การดื่มน้ำเมานอกจากมีโทษทางร่างกายและจิตใจอันเป็นการบั่นทอนสติปัญญาของตนเองแล้วยังมีโทษกระทบโดยตรงต่อสังคมเพราะศีลข้อที่๕นี้เป็นที่ตั้งแห่งความประมาทขาดสติสัมปชัญญะ จึงเป็นเหตุให้ละเมิดศีลข้ออื่นๆได้ทั้งหมดปัญหาต่างๆทางสังคมอันสืบเนื่องจากสุราและเมรัยตลอดถึงของมึนเมาประเภทต่างๆมาตรการจรรยาบรรณการข่มขืนการหลอกลวงและอุบัติเหตุต่างๆดังพระพุทธพจน์ที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย แม้เราก็ไม่ได้เห็นหรือไม่ได้ฟังมาแล้วว่า คนผู้นี้เป็นผู้ละการดื่มน้ำเมา คือ สุราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท งดเว้นจากการดื่มน้ำเมา พระราชาจับเขาประหาร จองจำ เนรเทศ หรือกระทำตามปัจจัย เพราะเหตุแห่งการงดเว้นจากการดื่มน้ำเมา แต่ว่าบาปกรรมของเขานั้นแหละย่อมบอกให้ทราบ ว่า คนผู้นี้ประกอบการดื่มน้ำเมาแล้ว ข่าหญิงหรือ ชายตาย ลักทรัพย์เขามาจากบ้านหรือจากป่า ละเมิดประเวณีในหญิงหรือบุตรของผู้อื่น ทำลายประโยชน์ของคฤหบดีหรือบุตรของคฤหบดีด้วยมูสาวาท พระราชาจับเขา มาประหาร จองจำ เนรเทศ กระทำตามปัจจัยเพราะเหตุแห่งการดื่มน้ำเมา คือสุราเมรัยเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ท่านทั้งหลายได้เห็นหรือได้ฟังมาแล้ว และจักได้ฟังต่อไป เราไม่เล็งเห็นธรรมอย่างอื่นแม้สักอย่างหนึ่ง ที่เป็นเหตุให้กุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้นหรือให้กุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วเสื่อมไป เหมือนความไม่ประมาท เมื่อไม่ประมาทแล้ว กุศลธรรมที่ยังไม่เกิดย่อมเกิดขึ้น และอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วย่อมเสื่อมไป”^{๗๑}

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของศีล ๕ หรือเบญจศีล มี ๕ ประการ คือ เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการลักทรัพย์ เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการประพฤติผิดในกามเจตนาเป็นเครื่องงดเว้นเป็นเครื่องงดเว้นจากการพูดเท็จ และเจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท โดยที่ผู้กระทำบาปธรรมทั้ง๕ประการ แม้เพียงอย่างใดอย่างหนึ่งชื่อว่าผู้ศีลเพราะกระทำในสิ่งที่ตรงข้ามกับศีลหรือเรียกว่าผู้สร้างเวรคือเป็นผู้มีเจตนาฆ่ามาซึ่งภัยและเวรเป็นเหตุให้ได้รับทุกข์ในอบายภูมิหรือในทุคติภพและเมื่อเกิดเกิดมาก็มีอายุสั้น เป็นต้น

^{๗๐}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๔๘/๒๐๒-๒๐๓.

^{๗๑}อง.เอก. (ไทย) ๒๐/๕๘/๑๐.

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ผู้วิจัยได้ศึกษา “แนวคิดเกี่ยวกับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน” จากเอกสารทางวิชาการที่หลากหลาย โดยได้มีเนื้อหาและองค์ประกอบที่พอสรุปได้ ๔ ประการดังนี้

๒.๔.๑ ความหมายของพระสอนศีลธรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษา “ความหมายของพระสอนศีลธรรม” จากเอกสารทางวิชาการที่หลากหลาย โดยได้ประมวลเนื้อหาสาระไว้ ดังนี้

พระสอนศีลธรรม คือ พระสงฆ์ไปทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาในสถานศึกษาโดยรับภาระเป็นผู้ช่วยสอนสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา หรือจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา^{๗๖}

๑. ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้สอนสามารถวิเคราะห์ผู้เรียนได้โดยมีการเตรียมแผนการสอนที่ดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างให้นักเรียนเกิดความเข้าใจร่วมกันสามารถให้เด็กมีทัศนคติที่ดีและซาบซึ้งในพระพุทธศาสนาจนนำไปปฏิบัติมีการสร้างกิจกรรมการสอนที่น่าสนใจในการสอน มีบุคลิกภาพที่ดีมีความเข้าใจธรรมะที่ถูกต้อง สามารถสื่อธรรมะให้นักเรียนมีความเข้าใจลึกซึ้งซึ่งเด็กนักเรียนสามารถบูรณาการประยุกต์แนวคิดใหม่ได้ว่า เรียนธรรมะไม่ใช่เรื่องยากแต่เป็นเรื่องง่ายแล้วสนุกทุกครั้งเมื่อได้เรียนรู้ผู้สอนมีการตรงต่อเวลาและทำงานอย่างทุ่มเทและอุทิศตนเพื่อการสอน นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากมีพระสอนศีลธรรมสอนในโรงเรียนอย่างชัดเจน สามารถนำพานักเรียนเป็นชาวพุทธที่ดีและมีความเจริญงอกงามด้านจิตวิญญาณของความดีที่เกิดขึ้น มีกายวาจา ใจที่อ่อนน้อมถ่อมตนมีจิตอาสา ความประพฤติที่ดี^{๗๗}

- มีการเตรียมแผนการสอนและวิธีการสอนที่หลากหลาย
- ประยุกต์และเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง
- มีการประเมินให้เห็นถึงผลอันเกิดจากการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

- ผลงานแผนการสอนที่เกิดจากการสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๒. ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ

การพัฒนาตนเองของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และการส่งเสริมโดยสถานศึกษา และอาศัยการสนับสนุนจากหน่วยงานกลางที่เป็นฝ่ายสนับสนุนโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพตามหลักสังคหัตถุธรรมของพระพุทธศาสนา คือ ทานปิยวาจา อตถจริยา

^{๗๖} พระครูวินัยธรวัลลภ โกวิโล และคณะ, รายงานผลการประเมินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, (นนทบุรี: หจก. เซนปรินต์, ๒๕๕๕), หน้า คำนำ.

^{๗๗} สำนักงานพระสอนศีลธรรม, คู่มือดำเนินการคัดเลือก พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดีเด่นประจำจังหวัด ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๕ , (กรุงเทพมหานคร: หจก.เซนปรินต์ , ๒๕๕๕), หน้า ๑๙.

และสมานัตตา และกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นไป ตามกรอบหลักสูตรที่แม่กองธรรมสนามหลวง ประกาศ โรงเรียนได้จัดให้มีการเรียนการสอนสัปดาห์ละ ๑ คาบ เริ่มตั้งแต่เปิดเทอม ๑ ไปจนถึงวันสอบ (ต้นเทอม ๒) โดยส่วนมากทางโรงเรียนได้จัด ตารางสอนให้ในช่วงบ่าย เพราะในช่วงเช้าทางโรงเรียนต้องการ ให้นักเรียนได้เรียนวิชาหลักพื้นฐาน สายสามัญอย่างเต็มที่ โดยประยุกต์ใช้หลักการ ๔ ย. ได้แก่ ยัมแย้ม หยิบยื่น ยินดี ยุติธรรม โดยที่

ย. ที่ ๑ ยัมแย้ม คือ การแสดงไมตรีจิตแก่ผู้อื่น ไม่โกรธ ไม่เกลียด มีความรักให้ ยัมให้เขา เพื่อต้องการให้เขามีความสุข ส่วน

ย. ที่ ๒ หยิบยื่น คือ การให้ความช่วยเหลือตามสมควร เมื่อเขามีทุกข์ไม่เห็นแก่ตัว เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ตามกำลังที่ช่วยได้ สำหรับ

ย. ที่ ๓ ยินดี คือ การแสดงความชื่นชมยินดีเมื่อเขาได้ดี หรือมีชีวิตที่ดีขึ้น เป็นการแสดงความยินดีด้วยใจจริง ปราศจากความอิจฉา หรือไม่เป็นการสร้างทำ นั้นเอง และ

ย. ที่ ๔ ยุติธรรม คือ การดำรงคัมมันต์ ตั้งมั่นในความถูกต้อง เป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย วางใจเป็นกลาง ปราศจากความอคติลำเอียงด้วยเหตุทั้งปวง^{๗๔}

๓. ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน

ในการบริหารจัดการงานพระสอนศีลธรรม ให้ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพบรรลุวัตถุประสงค์ ตรงตามนโยบายของมหาวิทยาลัย ในการดำเนินงานพระสอนศีลธรรม เพื่อบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ในสถานศึกษา โดยคณะกรรมการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียน ในคราวประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๕๙ เมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๙ ได้มีมติเห็นชอบจัดทำ แผนยุทธศาสตร์พระสอนศีลธรรม ในช่วงแผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔) โดยให้มีคณะทำงานจัดทำแผนยุทธศาสตร์ โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน การเรียนส่วนใหญ่เป็นการเรียนในห้องเรียน สำหรับโรงเรียนที่มีนักเรียนจำนวนน้อย ซึ่งสภาพแวดล้อมดังกล่าว ไม่เอื้อต่อการเรียนเท่าที่ควร เพราะเป็นการเรียนในบรรยากาศแบบเดิมๆ ไม่ค่อยมีการจัดการเรียนการสอน นอกสถานที่ เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศในการเรียน ให้นักเรียนรู้สึกผ่อนคลายให้นักเรียน แสดงรูปแบบการเคารพมีการประนมมือ การไหว้ และการกราบ เป็นต้น

มีการจำลองพิธีกรรมทาง ศาสนา ให้นักเรียนได้แสดงบทบาทในขั้นตอนต่างๆ เพื่อพัฒนา นักเรียนควบคู่ กับการเรียนเนื้อหา

^{๗๔} พระครูปัญญากิจ (ประจวบ ปญญาทีโป), “การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดราชบุรี”, **พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๑๘๗.

เมื่อจบการบรรยายในแต่ละครั้ง จะมีการถาม-ตอบ เพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียน^{๗๕}

๔. ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนา

การทำงานเป็นเครือข่ายพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนี้ในทางรูปธรรมต้องมีแผนปฏิบัติการไว้อย่างชัดเจน เหมือนดังที่ ทุก ๆ โรงเรียนมีแผนปฏิบัติการประจำปี เสมือนแผนที่เดินทาง นำทางสมาชิกของกลุ่มให้ไปสู่จุดหมายเดียวกันได้อย่างแท้จริง ทางราชการเรียกว่าแผนปฏิบัติการประจำปีซึ่งเป็นแผนปฏิบัติการประจำปีของส่วนราชการที่แสดงให้เห็นถึงภารกิจที่จะดำเนินการในปีใดปีหนึ่งที่กำหนดไว้ในปีงบประมาณนั้น หรือเรียกกันว่าแผนกลยุทธ์ เพราะมีการคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ทั้งที่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนและส่วนที่เป็นภัยคุกคาม

เมื่อสามารถสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันระหว่างพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดราชบุรีแล้ว ลำดับต่อไปควรพัฒนาเป็นเครือข่ายระหว่างสถานศึกษา ซึ่งแม้ปัจจุบันกลุ่มสถานศึกษาจะมีเครือข่ายแล้วตามพื้นที่เขตการศึกษา หรือตามประเภทของศึกษา แต่ยังไม่มีการสร้างเครือข่ายระหว่างสถานศึกษาที่มีเป้าหมายเชิงคุณธรรมแก่นักเรียนโดยใช้โครงการพระสอนศีลธรรมเป็นสื่อกลางและหากมีการนำไปสู่การปฏิบัติจริงก็สามารถขอรับการสนับสนุนจากสถานศึกษา รวมถึงหน่วยงานกลางในพื้นที่ คือ ศูนย์อำนวยการพระสอนศีลธรรมประจำจังหวัดด้วย ประการสำคัญ คือ ต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย^{๗๖}

สรุปได้ว่า แผนยุทธศาสตร์ สำนักงานพระสอนศีลธรรม นี้ เป็นแผนยุทธศาสตร์ในช่วงแผนพัฒนามหาวิทยาลัย ระยะที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) นี้ คลอบคลุมการพัฒนางานพระสอนศีลธรรมไว้ ๔ ด้าน ตามกับพันธกิจด้านการบริการวิชาการ ด้านพระพุทธศาสนาแก่ชุมชน และสังคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อันเป็นภาระงานหลักของสำนักงานพระสอนศีลธรรม ประกอบด้วย การพัฒนาพระสอนศีลธรรม วิจัย และพัฒนา และติดตามประเมินผลการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา และทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการบริหารจัดการ

๒.๕ ข้อมูลโรงเรียนในอำเภอหัวหิน

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อำเภอหัวหินจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งมีรายละเอียดข้อมูลพื้นที่วิจัย ดังนี้

หัวหินเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เดิมมีชื่อว่า "บ้านสมอเรียง" หรือ "บ้านแหลมหิน" ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๗) ได้ทรงสร้างวังไกลกังวลเพื่อประทับพักผ่อนในฤดูร้อน และปัจจุบันวังไกลกังวลนั้นเป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์องค์ปัจจุบันทุกวันนี้

^{๗๕} อ้างแล้ว

^{๗๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๒.

หัวหินมีชื่อเสียงจากการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวตากอากาศที่สามารถเที่ยวได้ใน ๑ วัน และอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครเพียง ๑๙๖ กิโลเมตร^{๗๗}

อำเภอหัวหินจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำนวน ๒๙ รูป และมีสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำนวน ๓๑ โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านห้วยไคร้,โรงเรียนบ้านหนองไผ่, โรงเรียนบ้านทับใต้,โรงเรียนบ้านวังข่อย, โรงเรียนบ้านหนองพรานพุก, โรงเรียนบ้านทุ่งยาว, โรงเรียนบ้านเนินพยอม, โรงเรียนบ้านเนินพยอมสาขาบึงนคร, โรงเรียนบ้านห้วยมงคล, โรงเรียนโรตารีกรุงเทพ, โรงเรียนหนองพลับวิทยา, โรงเรียนบ้านหนองพลับ, โรงเรียนบ้านห้วยไทรงาม, โรงเรียนนวลอย, โรงเรียนละเมาะ, โรงเรียนบ้านคอกช้างพัฒนา, โรงเรียนบ้านหนองกระพุ่ม, โรงเรียนครูณศึกษา, โรงเรียนอนุบาลครูณศึกษา, โรงเรียนสมถวิลหัวหิน, โรงเรียนมัธยมสาธิตวิทยา, โรงเรียนหัวหิน, โรงเรียนหัวหินวิทยาคม, โรงเรียนหัวหินวิทยาลัย, โรงเรียนวังไกลกังวล,โรงเรียนบ้านวังโบสถ์, โรงเรียนบ้านหนองคร้า, โรงเรียนบ้านหนองเหียง, โรงเรียนบ้านหนองขอ, โรงเรียนอนุบาลหัวหิน(บ้านหนองซอน), โรงเรียนบ้านหนองตะเภา, โรงเรียนพาณิชยการหัวหิน, และโรงเรียนอานันท์^{๗๘}

โรงเรียนหัวหิน ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๔๙๔ เดิมเรียกว่า โรงเรียนมัธยมประจำอำเภอ ระยะแรกอาศัยห้องเรียนของโรงเรียนเทศบาลประจวบคีรีขันธ์ (โรงเรียนเทศบาลบ้านหัวหินในปัจจุบัน) ๑ ห้อง มีนักเรียนระดับชั้นมัธยม ๑ จำนวน ๒๓ คน ทางกรมวิสามัญศึกษาได้ส่งครูจากโรงเรียนประจวบวิทยาลัยมาช่วยสอน ๒ คน คือ นายสิน สุหรัย และนายสุรินทร์ สุภาพสวัสดิ์ใช้อักษรย่อโรงเรียนว่า ป.ข.๕ ซึ่งหมายถึง โรงเรียนรัฐบาลลำดับที่ ๕ ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในปี พ.ศ. ๒๔๙๕ ได้ขยายชั้นเรียนเพิ่ม เป็นชั้น ม.๒ จึงจำเป็นต้องเพิ่มห้อง โดยการแบ่งกันห้องด้วยฝาเสื่อลำแพน ในปีเดียวกันนี้ กรมวิสามัญศึกษาได้อนุมัติให้จัดซื้อที่ดิน ๑ แปลง ริมถนนหัวหิน ที่ดินดังกล่าวติดป่าช้าวัดหัวหิน เป็นจำนวนเงิน ๙,๐๐๐ บาท และมอบให้โรงเรียนช่างไม้ประจวบฯ เป็นผู้ก่อสร้าง ในวงเงิน ๑๕,๐๐๐ บาท เป็นอาคารไม้ขนาด ๓ ห้องเรียน ได้ทุนสูง นับเป็นอาคารไม้หลังแรก เสร็จใช้การได้ในปี พ.ศ. ๒๔๙๖ ในปีเดียวกันนี้กรมวิสามัญศึกษา ได้แต่งตั้งนายสวัสดิ์ ณ พัทลุง มาเป็นครูใหญ่คนแรกของโรงเรียน มีครูเพิ่มขึ้นรวมเป็น ๕ คน โรงเรียนได้รับการพัฒนาการเรียนการสอนและอาคารสถานที่ให้ร่มรื่น สวยงาม จนได้รับการกล่าวขวัญชมเชย นักเรียนมีสัมมาคารวะ มีความสมัครสมานสามัคคี

โรงเรียนพาณิชยการหัวหิน ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๒๐ บนเนื้อที่ ๗ ไร่ ๓ งาน ๑๒ ตารางวาเดิมใช้ชื่อว่า โรงเรียนพาณิชยการสันติราษฎร์หัวหิน โดยมี นายสุชัย ออสุวรรณ เป็นผู้รับใบอนุญาตและนายเพทาย อมาตยกุล เป็นผู้จัดการ ต่อมาจึงได้เปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนพาณิชยการหัวหิน”เมื่อวันที่ ๑สิงหาคม ๒๕๒๑

^{๗๗}วิกิพีเดีย พจนานุกรมเสรี, อำเภอหัวหิน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา:<https://th.wikipedia.org/wiki/>, [๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑].

^{๗๘}สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระสอนศีลธรรมแบ่งตามเขตการศึกษา, [ออนไลน์],แหล่งที่มา:<http://www.krupra.net/>, [๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑].

สรุปได้ว่า ในเขตอำเภอหัวหินเป็นอำเภอสำคัญอำเภอหนึ่งในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีเนื้อที่ประมาณ ๘๓๘.๙ ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองย่อยเป็น ๗ ตำบล ๖๓ หมู่บ้าน ท้องที่อำเภอหัวหินประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๗ แห่ง และปัจจุบันอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำนวน ๒๙ รูป และมีสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำนวน ๓๑ โรงเรียน ในจำนวนดังกล่าวมานี้ มีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน ๕ โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนโรตารีกรุงเทพเริ่มสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒ ด้วยเงินพระราชทานจาก สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (สมเด็จย่า) เป็นจำนวนเงิน ๕๐,๐๐๐ บาท ซึ่งเงินจำนวนนี้ สโมสรโรตารีกรุงเทพทูลเกล้าฯถวาย เพื่อสร้างอาคารเรียนตามแบบอาคาร ป. ๑ ข ของกระทรวงศึกษาธิการในที่ดินซึ่งบริจาคโดย นางแจ้ว ช้างงาม จำนวน ๑๙ ไร่ - งาน ๔๐ ตารางวา ตั้งอยู่ในหมู่ที่ ๔ ตำบลหนองพลับ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เริ่มดำเนินงานก่อสร้างโดย กก.สอ.ตชด. ค่ายนเรศวร เมื่อวันที่ ๒๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๒ แล้วเสร็จเมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๓ และได้รับพระราชทานนาม จาก สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ว่า “โรงเรียนโรตารีกรุงเทพ” โดยทรงเสด็จมาเปิดป้ายด้วยพระองค์เอง และทรงปลูกมะม่วง ๒ ต้น ไว้ตรงบริเวณข้างประตูทางเข้าโรงเรียน ฝั่งละ ๑ ต้น โดยเปิดทำการสอนเป็นวันแรก เมื่อวันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๓ ปัจจุบันโรงเรียนโรตารีกรุงเทพเปิดสอนตั้งแต่ ระดับชั้นอนุบาล จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” พอนำมาเสนอได้ ดังนี้

๒.๖.๑ งานวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผล พบว่า มีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้เป็นจำนวนมาก ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้ในงานวิจัยฉบับนี้ ได้แก่

พระมหาเมธา อภินนโท ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีประสิทธิผลทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สำนักเรียนวัดโสธรวราราม ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา” ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูสอนมีความเห็นว่าปัจจัยที่มีผลมากที่สุดคือด้านการบริหารทั่วไป รองลงมาด้านพฤติกรรมการสอนของครู ด้านสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ด้านหลักสูตร และด้านการสนับสนุนจากชุมชน มีผลต่อประสิทธิผลทางการเรียนของนักเรียน ตามลำดับ ส่วนนักเรียนมีความเห็นต่อระดับปัจจัยที่มีผลด้านพฤติกรรมการสอนของครูมากที่สุด รองลงมาด้านสภาพแวดล้อม ด้านหลักสูตร ด้านการบริหารทั่วไปและด้านการสนับสนุนจากชุมชน มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนตามลำดับการเปรียบเทียบความคิดเห็นของ

ผู้บริหารและครูสอนกับความคิดเห็นของนักเรียน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๗๙}

พระศศวิน ตปสีโล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาประสิทธิผลทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยการใช้นิทานชาดกประกอบการสอนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓-๖ : ศึกษากรณีโรงเรียนอนุบาลหนองปรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต ๔” พบว่าประสิทธิผลทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา โดยการใช้นิทานชาดกประกอบ การสอน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ โดยการจำแนกรายด้าน จากการทดสอบวัดประสิทธิผลทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา โดยการใช้นิทานชาดกประกอบการสอน ด้านความกตัญญูด้านการคบเพื่อนที่ดี ด้านความพอใจในตนเอง ด้านความขยันหมั่นเพียร และด้านปิยวาจา พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน สรุปว่านักเรียนมีประสิทธิผลทางการเรียนสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๘๐}

พระมหาอานนท์ ชยานนโท ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ๑. ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีวัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร ๒. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลทางการเรียนจำแนกตามสถานภาพ วิชฐานะ วุฒิ การศึกษาและประสบการณ์ในการสอบ พบว่า ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และ ๓. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลทางการเรียน จำแนกตามอายุ และพรรษา พบว่า แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๘๑}

พระครูวัชรอินทวงศ์ (สกล อินทวิโส) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาประสิทธิผลของการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเวฬุวันวิทยา ตำบลหนองไผ่อำเภอร้อยบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่าการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเวฬุวันวิทยาทำบลหนองไผ่อำเภอร้อยบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมและรายด้าน มีระดับ

^{๗๙} พระมหาเมธา อภินนโท, “ปัจจัยที่มีประสิทธิผลทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สำนักเรียนวัดโสธรวราราม ตำบลหน้าเมืองอำเภอมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ก.

^{๘๐} พระศศวิน ตปสีโล, “การศึกษาประสิทธิผลทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยการใช้นิทานชาดกประกอบการสอนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓-๖ : ศึกษากรณีโรงเรียนอนุบาลหนองปรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต ๔”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ก.

^{๘๑} พระมหาอานนท์ ชยานนโท, “ปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ก.

การปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก ๔ ด้าน และระดับปานกลาง ๑ ด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านการเรียนการสอน ด้านใช้สื่อและนวัตกรรมเทคโนโลยี และด้านการวัดและประเมินผล และด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตรประสิทธิภาพของการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเวฬุวันวิทยา พบว่า ผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาผลของการจัดกิจกรรมส่งเสริมการสอนผลการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ และผลของกิจกรรมการทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ ทำให้นักเรียนได้พัฒนาตนตามหลักพุทธธรรมต่างๆ อย่างใกล้ชิด ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์มีประสิทธิผลในการเรียนการสอนดียิ่งขึ้น^{๘๒}

พระชัยสุภะ นริสโร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมวัดดาวคอง เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมวัดดาวคอง สรุปพบทุกด้านพบว่า ในภาพรวมสภาพการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับสูง โดยด้านที่มีระดับการจัดการเรียนการสอนสูงสุด ได้แก่ ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ รองลงมา คือ ด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ และแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยม วัดดาวคอง เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่าด้านกระบวนการเรียนรู้ ครูควรใส่ใจในการสอนให้มากขึ้น และควรจัดการเรียนการสอนที่น่าตื่นเต้นและดึงดูดให้ผู้เรียนสนใจ ด้านสื่อการเรียนรู้ ควรมีสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ควรมีกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนเพิ่มขึ้น และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ควรมีการวัดผลและประเมินผลให้ครอบคลุมเนื้อหาวิชา และควรออกข้อสอบซึ่งเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน^{๘๓}

สรุปได้ว่า ประสิทธิผลทางการศึกษาเป็นความสามารถส่วนบุคคล กล่าวคือ ประสิทธิผลทางการศึกษาเป็นผลที่ได้จากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเรียนรู้และความสามารถและประสบการณ์ของผู้เรียนเอง ซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากครูผู้สอน โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้มาอย่างเป็นระบบ หรือการทดสอบที่มีคุณภาพอันก่อให้เกิดประสิทธิผลการเรียนรู้ที่ติดนั่นเอง

^{๘๒} พระครูวัชรอินทวงศ์ (สกล อินทวิโส), “ศึกษาประสิทธิผลของการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเวฬุวันวิทยา ตำบลหนองไผ่อำเภอดงขลุ่ย จังหวัดร้อยเอ็ด”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ก.

^{๘๓} พระชัยสุภะ นริสโร, “ประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมวัดดาวคอง เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ก.

๒.๖.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า มีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้เป็นจำนวนมาก ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้ในงานวิจัยฉบับนี้ ได้แก่

พระครูธรรมศาสนโมสิต (ภิญโญ อนาลโย) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๔๔ ของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดกรมสามัญศึกษาอำเภอสะเดาจังหวัดสงขลา” ผลวิจัยพบว่า ๑.ครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยส่วนรวมและจำแนกตามประสบการณ์ในการสอนมีปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ การดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามแผนการสอน การทำแผนการสอน การศึกษาหลักสูตรการวัดผลประเมินผล และการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยมีรายข้อที่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางถึงมากและมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในแต่ละด้านดังนี้ ผู้สอนไม่ได้จบวิชาพระพุทธศาสนาโดยตรงคู่มือที่ใช้ในการประกอบการทำแผนการสอนมีน้อย โรงเรียนได้รับเอกสารการสอนซ้ำเช่น แผนการสอนคู่มือครูมีการไปสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนจากการไปเยี่ยมที่บ้านน้อยและจุดประสงค์การเรียนรู้ยังไม่คำนึงถึงความพร้อมด้านวัสดุ/อุปกรณ์/อาคารสถานที่/แหล่งการเรียนรู้ ๒. ครูที่มีประสบการณ์สอนวิชาพระพุทธศาสนาต่ำกว่า ๑๐ ปี และประสบการณ์ตั้งแต่ ๑๐ ปีขึ้นไปมีปัญหาการจัดการเรียนการสอนโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน^{๔๔}

พระนิพนธ์ เทวธมโม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต ๒” ผลวิจัยพบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตรอยู่ในระดับสูง เช่น การสอนโดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ เลือกรูปแบบโดยใช้เกณฑ์ความสนใจของนักเรียน มีการวางแผนและเตรียมการสอนตามวัตถุประสงค์ รวมทั้งเลือกวิธีการสอนและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และปรับวัตถุประสงค์ที่เป็นนามธรรมให้เป็นเชิงพฤติกรรม การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า นั้นพบว่าอยู่ในระดับสูง การประเมินด้านกระบวนการสอนพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูง การประเมินผลด้านผลผลิตจากการสอนนั้นพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูง นอกจากนี้ ครูผู้สอนได้มีข้อเสนอแนะที่จะให้ครูผู้สอนวิชานี้บังเกิดผลดีที่สุดคือ ครูควรสอนโดยเน้นฝึกปฏิบัติหรือลงมือกระทำร่วมกันอย่างแท้จริง เช่น การอาราธนาศีล ๕ วิธีกราบการไหว้ การประเคนของที่ถูกต้อง และการจัด

^{๔๔} พระครูธรรมศาสนโมสิต (ภิญโญ อนาลโย), “ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๔๔ ของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดกรมสามัญศึกษาอำเภอสะเดาจังหวัดสงขลา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ก.

พิธีกรรมต่างๆ เช่น เวียนเทียน ตักบาตร หรือ วันสงกรานต์ เป็นต้น เพื่อให้เด็กเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมและศาสนาของตนเอง^{๔๕}

พระประภาศิต ปณณารโ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดบ้านสะแกชำตำบลบ้านสะแกชำอำเภอเมืองจังหวัดบุรีรัมย์” ผลวิจัยพบว่าในด้านเทคนิคการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของโรงเรียนวัดบ้านสะแกชำพบว่าครูได้ใช้กิจกรรมต่างๆ สำหรับการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานักเรียนทั้งในด้านพฤติกรรมทางกายวาจาและจิตใจปลูกเร้าให้มีส่วนร่วมให้อากาศและเห็นความสำคัญมีการฝึกทักษะใหม่ให้นักเรียนจัดสถานที่ให้เหมาะสมแก่นักเรียนสร้างบรรยากาศและมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายส่วนวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่สำคัญคือ แบบบรรยายแบบสาธิตทำกิจกรรมกลุ่มการแสดงบทบาทของนักเรียน^{๔๖}

พระมหาวรพงษ์ วรเมธี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัญหาการเรียนการสอนวิชาจริยศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕-๖ ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่” ผลวิจัยพบว่าด้านสถานที่และงบประมาณประสบปัญหามากที่สุดคือขาดห้องเรียนที่ใช้ในการเรียนการสอนโดยเฉพาะซึ่งส่วนใหญ่ใช้ห้องเรียนปกติครูผู้สอนและนักเรียนและนักเรียนต้องการห้องเรียนวิชาจริยศึกษาโดยเฉพาะเพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียน^{๔๗}

พระมหาวิเชียร อภิบุญโ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเปิดรับสื่อและความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้านจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนในเขตภาคีเจริญ” ผลวิจัยพบว่า ๑. กลุ่มตัวอย่างส่วนมากเป็นนักเรียนหญิงอาชีวศึกษาส่วนใหญ่ของครอบครัวมีอาชีพค้าขายและทำธุรกิจส่วนตัวอายุโดยเฉลี่ย ๑๗ ปี ได้รับข่าวสารด้านจริยธรรมจากสื่อ ๒-๓ ครั้งต่อสัปดาห์ได้รับจากครูมากที่สุดรองลงมาคือพระสงฆ์ ๒. การสอนที่มีสื่อเป็นส่วนประกอบจะก่อให้เกิดความสนใจในการเรียนรู้มากขึ้นโดยเฉพาะวิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่ให้สาระและเป็นประโยชน์แก่ชีวิตในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุขปัจจุบันถูกมองว่าเป็นวิชาที่น่าเบื่อหน่ายเพราะขาดสื่อประกอบและไม่ค่อยมีการปรับปรุงเนื้อหาสาระให้เข้ากับวัยและความต้องการของผู้เรียนในปัจจุบันฉะนั้นถ้าหากมีสื่อเป็นส่วนประกอบในการเรียนการสอนย่อมเป็นสิ่งเร้าและเป็นแรงจูงใจให้เกิดความอยากเรียนรู้มากขึ้น ๓. สื่อการสอนโดยเฉพาะสื่อบุคคลเป็นสื่อที่ก่อให้เกิดความสัมฤทธิ์ผลมากที่สุดเพราะ

^{๔๕} พระนิพนธ์ เทวธมโม, “การประเมินการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต ๒”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ก.

^{๔๖} พระประภาศิต ปณณารโ, “บทบาทของครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดบ้านสะแกชำตำบลบ้านสะแกชำอำเภอเมืองจังหวัดบุรีรัมย์”, **ปริญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ก.

^{๔๗} พระมหาวรพงษ์ วรเมธี, “ปัญหาการเรียนการสอนวิชาจริยศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕-๖ ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่”, **ปริญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ก.

ผู้เรียนและผู้สอนสามารถตอบโต้กันได้แต่สื่อบุคคลนั้นหากไม่มีความรู้ในด้านนั้นๆเพียงพอก็เป็นส่วนที่ทำให้ความน่าเชื่อถือลดลงไปดังนั้นพระสงฆ์ผู้เป็นสื่อบุคคลโดยตรงในการเรียนการสอนเกี่ยวกับจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาจึงควรได้มีบทบาทที่มากกว่านี้เพราะการสำรวจพบว่ากลุ่มตัวอย่างยังได้รับข้อมูลด้านจริยธรรมจากพระสงฆ์มีอัตราที่น้อยกว่าครูประจำชั้นอันแสดงให้เห็นถึงความด้อยในบทบาทด้านนี้อยู่นอกจากนั้นสื่อก็เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์สื่อสิ่งพิมพ์เป็นต้นเป็นส่วนที่ทำให้การเรียนรู้เกิดความน่าสนใจน่าเชื่อถือมากขึ้นและไม่น่าเบื่อหน่าย๔. ปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาคือการนำหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนามาปรับปรุงประยุกต์ให้เข้ากับวัยและความต้องการของผู้เรียนในปัจจุบันไม่ล้าสมัยจนเกินไปและจากการวิจัยพบว่าผู้เรียนต้องการให้มีสื่อประกอบการเรียนการสอนให้มากขึ้นกว่านี้ควรให้มีกิจกรรมในเนื้อหาวิชาเพื่อไม่ให้เกิดความน่าเบื่อหน่ายและง่วงนอน๕. การสอนจริยธรรมในวิชาพระพุทธศาสนา กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อถือในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาว่าเป็นสิ่งที่ดีงามเมื่อนำไปปฏิบัติแล้วย่อมก่อให้เกิดความสงบสุขในชีวิตครอบครัวและสังคมถ้ามีการประยุกต์ให้เข้ากับวัยและความต้องการของผู้เรียนและเหตุการณ์ในปัจจุบันมีสื่อเป็นส่วนประกอบการเรียนการสอนมีการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนก็จะเป็นสิ่งเร้าให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้น^{๔๔}

พระสถิต มหาลาโภ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถิพุทธ: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนม่วงตำบลศิลา” ผลวิจัยพบว่าการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนวิถิพุทธของโรงเรียนบ้านโนนม่วงพบว่าได้ยึดหลักวิธีการเสริมสร้างศรัทธาแก่ผู้เรียนด้วยการปลูกฝังด้วยโอวาทคือไม่ทำชั่วทำแต่ดีชำระจิตใจให้บริสุทธิ์เน้นให้เกิดการเรียนรู้ที่ตัวผู้เรียนและเป็นโรงเรียนขนาดเล็กมีนักเรียนจำนวน๓๗๒และผู้บริหารครูสอนจำนวน๒๐รูป/คนรวมทั้งครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยนักเรียนส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่บ้านโนนม่วงและบ้านใกล้เคียงแต่ปัญหาที่สถานศึกษาประสบอยู่เสมอคือผู้ปกครองย้ายนักเรียนนักเรียนติดเกมส์หนีเรียนไปเที่ยวในตัวเมืองขอนแก่นโดยครูและผู้ปกครองเห็นว่าจะต้องร่วมมือกันในการป้องปรามและดูแลเอาใจใส่ครูพระสอนศีลธรรมจึงเป็นที่พึ่งแก่สถานศึกษาในการอบรมให้ความรู้ศีลธรรมแก่นักเรียนด้วยเหตุนี้ครูพระสอนศีลธรรมจึงมีคุณสมบัติที่ตรงกับสาขาวิชาพระพุทธศาสนาเพื่อให้ความรู้ต่างๆแก่นักเรียนอย่างครบถ้วนและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนในแง่บุคคลแบบอย่างทางสังคมส่วนโครงสร้างและการบริหารงานของโรงเรียนวิถิพุทธบ้านโนนม่วงแบ่งออกเป็น๔ด้านคือบริหารงานทั่วไปฝ่ายบริหารงานงบประมาณฝ่ายบริหารงานบุคคลฝ่ายบริหารงานวิชาการผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนวิถิพุทธของโรงเรียนบ้านโนนม่วงพบว่าผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาผลของการจัดกิจกรรมส่งเสริมการสอนผลการเรียนรู้สู่การปฏิบัติและผลของกิจกรรมการทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมต่างๆเหล่านี้ทำให้นักเรียนได้พัฒนาตนตามหลักพุทธธรรมต่างๆอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์กล่าวคือมีประสิทธิภาพในการเรียนการสอนดียิ่งขึ้นรู้จักการปรับตัวเข้ากับสังคมและกลุ่มเพื่อนได้รู้จักยับยั้งอารมณ์ฝ่ายอกุศลที่แสดงออกทางกาย

^{๔๔} พระมหาวิเชียร อภิปัญโญ, “การเปิดรับสื่อและความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้านจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนในเขตภาษีเจริญ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาธรรมนิเทศ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ก.

วาทะเช่นไม่ฆ่าสัตว์ไม่ทะเลาะกับเพื่อนๆไม่ทำความเดือดร้อนแก่ผู้ปกครองและชุมชนรู้จักกตัญญู กตเวทีต่อผู้ปกครองและสถานศึกษาประพฤติตนเป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตนมีจิตใจราเริงแจ่มใสไม่หุดหู่มี ความเมตตาต่อเพื่อนๆและคนอื่นรู้จักมารยาทเรียบร้อยดีงามทางสังคมไทยแต่งกายเรียบร้อยมีวาจา สุภาพให้ความเคารพบูชาผู้มีพระคุณรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายตรงต่อเวลาลดเลิกสิ่งเสพ ติดให้โทษซึ่งเป็นเหตุให้เสียทรัพย์เสียสุขภาพ^{๔๙}

สรุปได้ว่า การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบทบาทของครูผู้สอนอยู่ที่การแนะนำวิธีการถ้า ผู้เรียนสามารถทำเองได้ก็ทำเองครูที่ดีต้องมีทั้งวิชาและจรรยาบรรณบทบาทสำคัญของครูผู้สอนมีสามคำคือ แนะนำให้ทำทำให้ดูอยู่ให้เห็นแนวการสอนพุทธวิธีประกอบด้วยวิธีสอนแบบอุปมาอุปไมยวิธีสอนแบบ ปุจฉาวิสัชนาวิธีสอนแบบธรรมสากัจฉาวิธีสอนแบบอริยสัจวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนแนวพุทธ ศาสตร์เป็นการพัฒนาความสามารถในการคิดหาความจริงวิธีสอนแบบไตรสิกขาวิธีสอนโดยการสร้าง ศรัทธาและโยนิโสมนสิการซึ่งอยู่ที่ครูผู้สอนจะต้องเลือกสรรวิธีการสอนให้เหมาะสมกับตัวผู้เรียน

๒.๖.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนพบว่า มีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้เป็นจำนวนมาก ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้ในงานวิจัยฉบับนี้ ได้แก่

พระครูสมุห์บุญเลิศ ขยวโธ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่เขต๑” ผลวิจัยพบว่าสภาพการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้านการจัดการเรียนการสอนโดยภาพ รวมอยู่ในระดับปานกลางค่าเฉลี่ยเท่ากับ๓.๐๗ด้านสื่อและวัตรกรรมเทคโนโลยีโดยรวมอยู่ในระดับปาน กลางค่าเฉลี่ยเท่ากับ๒.๘๖ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๘ด้านการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริงโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางค่าเฉลี่ยเท่ากับ๓.๒๒ ส่วนปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่ การศึกษาเชียงใหม่เขต๑ผลวิจัยพบว่าด้านการจัดการเรียนการสอนพบว่านักเรียนไม่ค่อยสนใจฟัง จุดประสงค์ด้านการใช้สื่อประกอบการสอนพบว่าสื่อมีจำนวนน้อยสื่อไม่ทันสมัยหลักสูตรไม่เหมาะสม สถานที่ไม่อำนวยความสะดวกต่อการจัดกิจกรรมด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตรขาดการศึกษานอก สถานทีนักเรียนเข้าใจกิจกรรมด้านการวัดประเมินผลพบว่าการวัดไม่ตรงกับความเป็นจริงไม่มี มาตรฐานการไม่ยอมรับการประเมินผลของนักเรียน^{๕๐}

^{๔๙} พระสกลิต มหาลาภ, “การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธ: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนม่วงตำบลศิลา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ก.

^{๕๐} พระครูสมุห์บุญเลิศ ขยวโธ, “สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่เขต๑”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ก.

พระปิยะ ปิยะมโ (เมฆแสน) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอเมืองแพร่” ผลวิจัยพบว่าความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทั้ง๔ด้านคือด้านการวางแผนการสอนด้านกระบวนการสอนด้านวิธีการสอนและด้านการประเมินผลการสอนพบว่าในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้านการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอเมืองแพร่ทั้ง๔ด้านพบว่าครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัศึกษามีกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาช่วงชั้นที่๓ (ม.๑-ม.๓) อำเภอเมืองแพร่โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕เมื่อพิจารณาการเปรียบเทียบในแต่ละด้านพบว่าครูประจำการกับครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัศึกษามีกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ทุกด้าน^{๑๑}

พระปรีชา ปรีชาโน (แสงราม) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนสตรีวัดระฆังบางกอกน้อยกรุงเทพมหานคร” ผลวิจัยพบว่าสภาพปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาของผู้บริหารและครูอาจารย์โรงเรียนสตรีวัดระฆังในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าระดับคะแนนการเห็นด้วยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ด้านการวัดและประเมินผลด้านสื่อการเรียนการสอนด้านกิจกรรมการเรียนการสอนด้านหลักสูตรการเรียนการสอนด้านบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนาและด้านการบริหารการเรียนการสอนผลการวิจัยพบว่าระดับผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนสตรีวัดระฆังบางกอกน้อยกรุงเทพมหานครโดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดคือข้อนักเรียนไม่ยากได้ของคนอื่นที่ไม่ใช่ของตัวเองและนักเรียนไม่เสพลั้งเสพลิดเพราะกลัวเรียนหนังสือไม่จบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาที่อยู่ในระดับน้อยมีเพียงเรื่องนักเรียนชอบนั่งสมาธิก่อนนอนเพราะนักเรียนไม่ชอบนั่งสมาธิผลการวิจัยพบว่าการเปรียบเทียบนักเรียนที่มีเกรดต่างกันมีสัมฤทธิ์ผลการเรียนการสอนโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕แต่มีหลักการแก้ไขปัญหาและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕และนักเรียนที่มีเกรดเฉลี่ย ๐.๐๐-๑.๐๐มีหลักการ

^{๑๑}พระปิยะ ปิยะมโ (เมฆแสน), “ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอเมืองแพร่”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ก.

แก้ไขปัญหาก็สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาแตกต่างกับนักเรียนที่มีเกรดเฉลี่ย ๑.๐๑-๒.๐๐, ๒.๐๑-๓.๐๐ และ ๓.๐๑-๔.๐๐ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๙๒}

พระมหาสมชาย ฐานวโร (เต้าประเสริฐ) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและครูประจำการในเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร” ผลวิจัยพบว่าด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการสอนของกระทรวงศึกษาธิการพบว่าครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้นำเน้นการตามขั้นตอนการสอนคือมีการสอนและวัดผลและประเมินผลมากที่สุดรองลงมาได้แก่ด้านวิธีการสอนที่หลากหลายและการผลิตและใช้สื่อตามลำดับส่วนวิธีการสอนของครูประจำการได้ดำเนินการด้านวัดผลและประเมินผลมากที่สุดรองลงมาได้แก่ด้านวิธีการสอนและการผลิตและการใช้สื่อตามลำดับ

การเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทั้งครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและครูประจำการใน ๕ ด้านพบว่าวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและครูประจำการมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ ๐.๐๑ โดยครูประจำการสามารถดำเนินการสอนได้มีความชัดเจนและต่อเนื่องกว่าครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั้งในด้านหลักสูตรด้านการผลิตและการใช้สื่อด้านวิธีสอนและด้านการวัดผลและประเมินผลในขณะที่ยังดำเนินการเรียนการสอนวิชาทางพระพุทธศาสนานั้นมีหลายหลากแบบได้แก่การสอนแบบโยนิโสมนสิการการสอนแบบอริยสัจ ๔ และการสอนแบบเล่าเรื่องซึ่งการสอนเชิงพุทธปัญญพบว่าทั้งครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและครูประจำการมีการจัดการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน^{๙๓}

พระมานิตย์ โชติธมโม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดศรีสะเกษ” ผลการศึกษาพบว่า ๑. ปัญหาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดศรีสะเกษโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางโดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการใช้สื่อการสอนรองลงมาคือด้านหลักสูตรและด้านการวัดผลและประเมินผลตามลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการจัดการเรียนการสอน ๒. การเปรียบเทียบปัญหาการปฏิบัติงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดศรีสะเกษผลการศึกษาพบว่าพระสอนศีลธรรมที่มีพรรษาต่ำกว่า ๕ พรรษาและพระสอนศีลธรรมที่มีพรรษา ๕ พรรษาขึ้นไปมีปัญหาการปฏิบัติงานแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านพระสอนศีลธรรมที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่ำกว่าปริญญาตรีและพระสอนศีลธรรมที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกปริญญาตรีขึ้นไปมีปัญหาการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน

^{๙๒} พระปรีชา ปรีชาโน (แสงราม), “การศึกษาปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนสตรีวัดระฆังบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ก.

^{๙๓} พระมหาสมชาย ฐานวโร, “การศึกษาเปรียบเทียบการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและครูประจำการในเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ก.

พระสอนศีลธรรมที่มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์เป็นพระสังฆาธิการและพระสอนศีลธรรมที่มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์เป็นพระลูกวัดมีปัญหาการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านและพระสอนศีลธรรมที่มีประสบการณ์ในการสอนต่ำกว่า ๕ ปี และพระสอนศีลธรรมที่มีประสบการณ์ในการสอน ๕ ปีขึ้นไปมีปัญหาการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน ๓. แนวทางการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้านหลักสูตรแนวทางในการแก้ไขปัญหาคือให้หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดประชุมชี้แจงพร้อมทั้งดำเนินการเชิญผู้ชำนาญการหรือเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรคัดเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมในแต่ละระดับชั้นมาสอนนักเรียนมีการจัดเสวนาระหว่างพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับหน่วยงานที่รับผิดชอบในส่วนที่เห็นว่าหลักสูตรไม่ตรงหรือล้าสมัยไม่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันด้านการจัดการเรียนการสอนแนวทางในการแก้ไขปัญหาคือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดประชุมสัมมนาพระสอนศีลธรรมเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่พระสอนศีลธรรม^{๙๔}

พระมงคล จิตมมงคล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อขวัญกำลังใจของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา: ศึกษาเฉพาะกรณีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕” ผลวิจัยพบว่าพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕ มีความคิดเห็นต่อปัจจัยในการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ย ๓.๔๔ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าด้านอิสระในการปฏิบัติงานมีระดับความคิดเห็นมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย ๓.๗๗ รองลงมาคือด้านสิ่งจูงใจที่ไม่เป็นปัจจัยค่าตอบแทนและด้านการยอมรับนับถือซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากันที่ ๓.๖๗ ส่วนที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุดคือด้านสิ่งจูงใจที่เป็นปัจจัยค่าตอบแทนมีค่าเฉลี่ย ๒.๗๕ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕ มีความคิดเห็นต่อขวัญกำลังใจในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ๔.๑๑ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าขวัญกำลังใจในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้านการปฏิบัติงานตามระเบียบมีระดับความคิดเห็นมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย ๔.๐๙ ส่วนที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุดคือด้านความตั้งใจทำงานมีค่าเฉลี่ย ๔.๐๘^{๙๕}

สรุปได้ว่า งานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีจุดประสงค์เพื่อต้องการปรับพฤติกรรมของนักเรียนให้ดีขึ้นกว่าเดิมจึงจัดส่งพระสงฆ์เข้าปฏิบัติหน้าที่จัดการการเรียนการสอนในโรงเรียน พระสงฆ์เหล่านั้นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติ สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการอบรมสั่งสอน และเป็นแบบอย่างทางการประพฤติในการสำรวมกาย เจริญจิต อบรมปัญญาแก่

^{๙๔} พระมานิตย์ โชติธมโม, “การศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดศรีสะเกษ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ก.

^{๙๕} พระมงคล จิตมมงคล, “ปัจจัยที่มีผลต่อขวัญกำลังใจของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา: ศึกษาเฉพาะกรณีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขารัฐประศาสนศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ก.

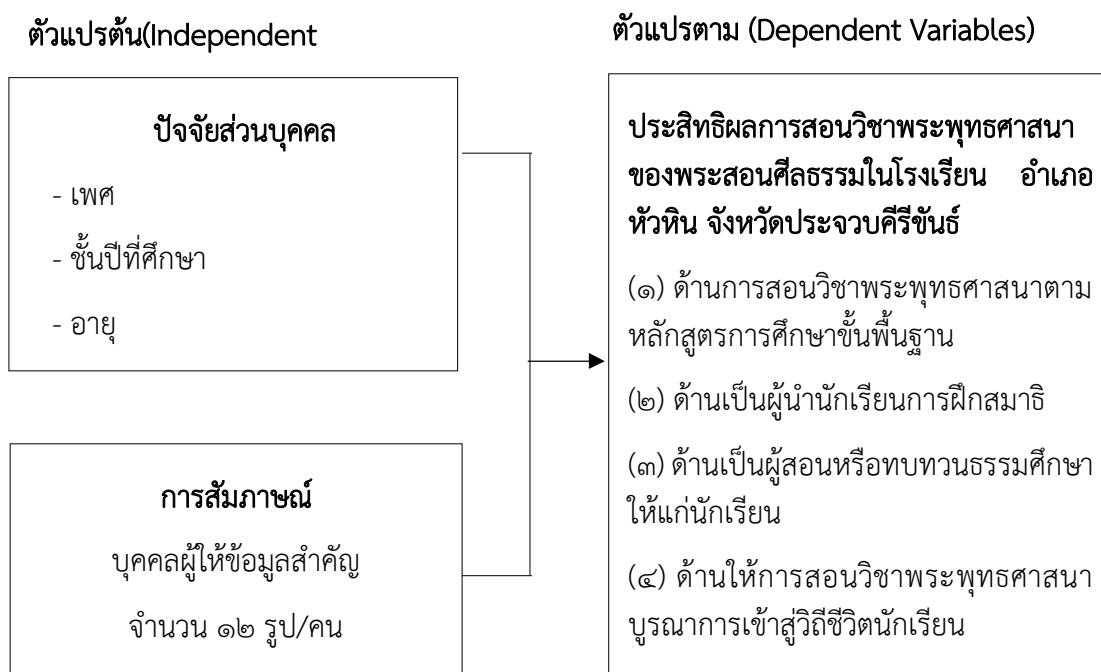
นักเรียนได้ และพระสงฆ์ผู้เข้าสอนในโรงเรียนหรือสถานศึกษาต่างๆ จำเป็นจะต้องตระหนักในบทบาทของการเป็นครู และต้องพัฒนาตนเองในการเรียนรู้อยู่เสมอ

๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษา “ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอดุสิต จังหวัดพระจวบคีรีขันธ์” โดยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ที่ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ๑) เพศ ๒) ชั้นปีที่ศึกษา ๓) อายุ

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอดุสิต จังหวัดพระจวบคีรีขันธ์ โดยผู้วิจัยสังเคราะห์จาก คู่มือพระสอนศีลธรรม ปีงบประมาณ ๒๕๖๐ โดยแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒) ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ ๓) ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน ๔) ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” มีวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-methods Research)
ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็น
เครื่องมือในการเก็บข้อมูล และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์
(Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๑ ประชากร

ประชากร (Population) ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสังกัดโรงเรียนระดับ
มัธยมศึกษา อำเภอหัวหินจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน ๑,๖๗๒ คน ประกอบด้วย

- โรงเรียนหนองพลับวิทยา จำนวน ๓๖๑ คน
- โรงเรียนโรตาสีกรุงเทพ จำนวน ๑๒๕ คน
- โรงเรียนพาณิชยการหัวหิน จำนวน ๑๑๘ คน
- โรงเรียนหัวหินวิทยาคมจำนวน ๕๐๘ คน

- โรงเรียนหัวหิน จำนวน ๕๖๐ คน

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มมาจากระชากรโดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane)^๑ ในกรณีที่ทราบจำนวนประชากร ที่ระดับความคลาดเคลื่อน ๐.๐๕

สูตร	$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$
เมื่อ	n คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง N คือ ขนาดของประชากรที่ใช้ในการวิจัย e คือ เปอร์เซนต์ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง (0.05)
แทนค่า	$n = \frac{1,672}{1 + 1,672(0.05)^2}$ $= 323 \text{ คน}$

จากการใช้สูตรคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) โดยมีประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสังกัดโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน ๑,๖๗๒ คน จึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๒๓ คน จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยแบ่งประชากรออกเป็น ๕ กลุ่ม ตามสังกัดโรงเรียน รายละเอียดประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยที่ได้จากการคำนวณ แสดงในตารางที่ ๓.๑

^๑ คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สถิติเบื้องต้นและการวิจัย: Basic Statistics and Research, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๒๒๘.

ตารางที่ ๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสังกัดโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา
อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามสังกัดโรงเรียน

ที่	โรงเรียน	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง(คน)
๑	โรงเรียนหนองพลับวิทยา	๓๖๑	๗๐
๒	โรงเรียนโรตารีกรุงเทพ	๑๒๕	๒๔
๓	โรงเรียนพาณิชยการหัวหิน	๑๑๘	๒๓
๔	โรงเรียนหัวหินวิทยาคม	๕๐๘	๙๘
๕	โรงเรียนหัวหิน	๕๖๐	๑๐๘
	รวม	๑,๖๗๒	๓๒๓

๓.๒.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๒ รูป/คน ประกอบด้วย

กลุ่มที่ ๑ บรรพชิต จำนวน ๖ รูป ได้แก่

- ๑.พระครูวิจิตรธรรมวิรัช (บุญเลิศ ปญญาวุธ) เจ้าคณะอำเภอหัวหิน
เจ้าอาวาสวัดบุษยะบรรพต
- ๒.พระครูสถิตญาณโสภณ (วรรณ จิตติภาณ) เจ้าอาวาสวัดหนองแก
- ๓.พระครูสังฆรักษ์บุญญ์ติ อดุล เจ้าอาวาสวัดพุทธไชโย
- ๔.พระอธิการสุชาติ ปภสฺสโร เจ้าอาวาสวัดไถ่ก้งวล
- ๕.พระสุริยา ยตินธโร พระสอนศีลธรรม วัดสุขสำราญ
- ๖.พระเสน สิริบุญโณ พระสอนศีลธรรม วัดสุขสำราญ

กลุ่มที่ ๒ คฤหัสถ์ จำนวน ๖ คน ได้แก่

- ๑.นาง อัจฉริยา ออสุวรรณ ผู้อำนวยการโรงเรียนพาณิชยการหัวหิน
- ๒.นาย จงรัก จันทวงศ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองพลับวิทยา
- ๓.นาย พงศ์ศักดิ์ สาสีงชัย ผู้อำนวยการโรงเรียนโรตารีกรุงเทพ
- ๔.นาย สุรินทร์ บุญทรัพย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนหัวหินวิทยาคม
- ๕.นาย สิทธิเดช ศรีสวัสดิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนหัวหิน

๖.นางสาวกนกพร บุปผาชาติ ครู ค.ศ. ๓ โรงเรียนหัวหิน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๓.๓.๑ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- ๑) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒) กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย
- ๓) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- ๔) สร้างเครื่องมือ
- ๕) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข
- ๖) นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่จะดำเนินการวิจัยเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ
- ๗) ปรับปรุงแก้ไข
- ๘) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓.๒ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

- ๑) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- ๒) หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบ และนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่าน ประกอบด้วย

๑) พระสมุทรพรชัยโสภณ,ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
	สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
	วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

- ๒) พระครูวิสุทธาจารย์นันทคุณ,ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
- ๓) พระปิฎกโกศล,ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
- ๔)ดร.มนตรี วรภัทรทรัพย์ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชารัฐศาสตร์
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ๕) ดร.ปิ่นฉัตร เขียวชัยพฤษ อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถาม รูปแบบของแบบสอบถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง ๐.๖ ถึง ๑.๐ จึงได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

๓) หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-Out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (การวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสังกัดโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี) จำนวน ๓๐ คน เพื่อหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .

๙๒๓

๔) นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการวิจัย

๓.๓.๓ ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

(๑) แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ชั้นปีที่ศึกษา อายุ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิผลการสอนวิชา พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์รวม ๔ ด้าน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น ดังนี้

๑.ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน ๑๐ ข้อ

๒.ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ จำนวน ๑๐ ข้อ

๓.ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน จำนวน ๑๐ ข้อ

๔.ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียนจำนวน ๑๐ ข้อ

มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

๕ หมายถึง มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับ มากที่สุด

๔ หมายถึง มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับ มาก

๓ หมายถึง มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับ ปานกลาง

๒ หมายถึง มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับ น้อย

๑ หมายถึง มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

สำหรับในตอนที่ ๒ นี้มี การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์^๒ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๕๐-๕.๐๐ หมายความว่า ระดับความคิดเห็น มากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๕๐-๔.๔๙ หมายความว่า ระดับความคิดเห็น มาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๕๐-๓.๔๙ หมายความว่า ระดับความคิดเห็น ปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๕๐-๒.๔๙ หมายความว่า ระดับความคิดเห็น น้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐-๑.๔๙ หมายความว่า ระดับความคิดเห็น น้อยที่สุด

^๒ ประกอบ กรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๘.

ตอนที่ ๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ สำหรับพัฒนาประสิทธิภาพการสอนวิชา พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question)

(๒) แบบสัมภาษณ์(Interview)

แบบสัมภาษณ์ (Interview) สำหรับเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ(Key Informants) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือดังนี้

๑) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๒) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

๓) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๔) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังนี้

๓.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม(Questionnaire)

๑) ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถาม ในพื้นที่เป้าหมาย

๒) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมดร้อยละ ๑๐๐ ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

๓) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

๓.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์(Interview)

๑) ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

๒) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

๓) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

๔) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังนี้

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนาปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบแบบสอบถามแบบปลายเปิด

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้

๑) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ

๒) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

๓) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

๔) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ใช้ขั้นตอนวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้จากประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งหมด ๓๒๓ คน มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น ๖ ตอน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น ๖ ส่วนดังนี้

๔.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๔.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๔.๕ ผลการสังเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

สัญลักษณ์และอักษรทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

n	หมายถึง	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม
$\bar{X}$	หมายถึง	ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean)
S.D.	หมายถึง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
t	หมายถึง	ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยสองกลุ่ม
F	หมายถึง	ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยสามกลุ่มขึ้นไป
Sig.	หมายถึง	ค่านัยสำคัญทางสถิติ (Significant)
**	หมายถึง	ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๔.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการศึกษาข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทั่วไปของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตาม เพศ ชั้นปีที่ศึกษา อายุ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีรายละเอียดดังในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ จำนวน และค่าร้อยละของข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคล

(n=๓๒๓)		
ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
๑. เพศ		
ชาย	๑๓๗	๔๒.๔๐
หญิง	๑๘๖	๕๗.๖๐
รวม	๓๒๓	๑๐๐.๐๐
๒. ชั้นปีที่ศึกษา		
ม.๔	๑๒๘	๓๙.๖๐
ม.๕	๑๑๘	๓๖.๕๐
ม.๖	๗๗	๒๓.๘๐
รวม	๓๒๓	๑๐๐.๐๐
๓. อายุ		
ต่ำกว่า ๑๕ ปี	๕	๑.๕๐
มีอายุ ๑๕ – ๑๖ ปี	๑๔๗	๔๕.๕๐
มีอายุ ๑๗ ปีขึ้นไป	๑๗๑	๕๒.๙๐
รวม	๓๒๓	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า นักเรียนในโรงเรียน อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๑๘๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๖๐ รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน ๑๓๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๔๐

นักเรียนส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ชั้น ม.๔ จำนวน ๑๒๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๖๐ รองลงมา กำลังศึกษาอยู่ชั้น ม.๕ จำนวน ๑๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๕๐ และน้อยที่สุดกำลังศึกษาอยู่ชั้น ม.๖ จำนวน ๗๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๘๐

นักเรียนส่วนใหญ่มีอายุ ๑๗ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๗๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๙๐ รองลงมา มีอายุ ๑๕ – ๑๖ ปี จำนวน ๑๔๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๕๐ และน้อยที่สุดมีอายุน้อยกว่า ๑๕ ปี จำนวน ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๕๐

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ความคิดเห็นของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ๑. ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒. ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ ๓. ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน และ ๔. ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียนซึ่งผู้วิจัยได้สรุปความคิดเห็นของนักเรียนต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมรายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ ๔.๒

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม

ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	(n=๓๒๓)		
	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
๑. ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน	๓.๗๘	๐.๖๖๕	มาก
๒. ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ	๓.๘๑	๐.๖๘๒	มาก
๓. ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน	๓.๙๔	๐.๖๓๙	มาก
๔. ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน	๓.๘๕	๐.๖๔๒	มาก
รวม	๓.๘๔	๐.๖๑๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ ๓.๘๔) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือด้านการสอน มีค่าเฉลี่ย ๓.๙๔ รองลงมาคือ ด้านการวัดผลและประเมินผลค่าเฉลี่ย ๓.๘๕ และมีความคิดเห็นต่ำสุดคือ ด้านการใช้อุปกรณ์การสอน ค่าเฉลี่ย ๓.๗๘

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ก=๓๒๓)

ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
๑.การใช้สื่อการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่หลากหลายและเหมาะสม	๓.๘๘	๐.๘๑๗	มาก
๒.การใช้สื่อที่เน้นนักเรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง	๓.๗๒	๐.๘๕๑	มาก
๓.มีการจัดเตรียมสื่อที่ตรงวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาและกิจกรรมของบทเรียน	๓.๘๒	๐.๘๔๐	มาก
๔.มีการจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้พระพุทธศานานอกสถานที่	๓.๕๙	๑.๐๖๙	มาก
๕.มีการจัดทำนิตรรศการ ที่มีค่าใช้จ่ายประหยัดและคุ้มค่า	๓.๕๔	๑.๐๕๘	มาก
๖.มีการจัดทำสื่อประกอบการจัดกิจกรรมเข้าค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรม	๓.๗๔	๑.๐๕๒	มาก
๗.การใช้สื่อให้มีความหลากหลายและสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ อย่างเหมาะสม	๓.๘๔	๐.๘๕๔	มาก
๘.การจัดเตรียมสื่อมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้เกิดความรู้ความ เข้าใจวิชาพระพุทธศาสนา มีทัศนคติที่ดีงาม	๓.๙๑	๐.๘๔๘	มาก
๙.มีการจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาที่เป็น ประโยชน์เกื้อกูลแก่การดำเนินชีวิต นำไปสู่การปฏิบัติที่ดีงาม	๓.๙๓	๐.๘๗๑	มาก
๑๐.มีการจัดสื่อการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อให้ได้ผล พฤติกรรมของผู้เรียนอย่างน่าเชื่อถือ	๓.๗๙	๐.๘๘๓	มาก
รวม	๓.๗๘	๐.๖๖๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ ๓.๗๘) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นพบว่านักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยประเด็นที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือ มีการจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่การดำเนินชีวิต นำไปสู่การปฏิบัติที่ดีงามมีค่าเฉลี่ย ๓.๙๓ รองลงมา การจัดเตรียมสื่อมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้เกิดความรู้ความเข้าใจวิชาพระพุทธศาสนา มีทัศนคติที่ดีงามค่าเฉลี่ย ๓.๙๑ และมีความคิดเห็นต่ำสุดคือ มีการจัดทำนิตรรศการ ที่มีค่าใช้จ่ายประหยัดและคุ้มค่า ค่าเฉลี่ย ๓.๕๔

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อประสิทธิผล
การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์ ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ

(n=๓๒๓)

ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
๑.การวางแผนจัดเตรียมอาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์แก่การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา	๓.๙๒	๐.๙๔๔	มาก
๒.การปรับปรุงห้องเรียนให้ใช้การได้ดี มีอุปกรณ์การเรียนการสอนครบครัน	๓.๗๙	๐.๘๕๑	มาก
๓.การบำรุงรักษาและซ่อมแซมสถานที่ เพื่อให้อยู่ในสภาพคงทนถาวร	๓.๗๗	๐.๙๕๕	มาก
๔.การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สะอาด เป็นระเบียบสวยงาม สร้างความสดชื่นเบิกบานให้กับผู้เรียน	๓.๙๑	๐.๙๐๕	มาก
๕.การวางแผนดำเนินการพัฒนาอาคารสถานที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา	๓.๘๕	๐.๙๒๖	มาก
๖.การจัดดำเนินการสนับสนุนงบประมาณห้องประกอบการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา	๓.๗๓	๐.๙๒๒	มาก
๗.จัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาหาความรู้ของนักเรียน	๓.๘๑	๐.๘๙๙	มาก
๘.การสร้างบรรยากาศที่สงบ มีเสียงและแสงที่จะรบกวนนักเรียนให้น้อยที่สุด	๓.๗๕	๑.๐๔๐	มาก
๙.การจัดห้องเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมมีวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบศาสนกิจ เช่น พระพุทธรูป ตู้พระธรรม	๓.๗๙	๐.๙๖๘	มาก
๑๐.การจัดห้องเรียนที่สร้างสรรค์ความรู้ด้วยลักษณะทางธรรมชาติ	๓.๘๑	๐.๙๘๔	มาก
รวม	๓.๘๑	๐.๖๘๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิโดยรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ ๓.๘๑) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยประเด็นที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือการวางแผนจัดเตรียมอาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์แก่การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ย ๓.๙๒ รองลงมาคือ การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สะอาด เป็นระเบียบสวยงาม สร้างความสดชื่นเบิกบานให้กับผู้เรียน ค่าเฉลี่ย ๓.๙๑ และมีความคิดเห็นต่ำสุด คือการจัดดำเนินการสนับสนุนงบประมาณห้องประกอบการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ค่าเฉลี่ย ๓.๗๓

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน

(n=๓๒๓)

ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
๑.การวางแผนการสอนเป็นไปตามลำดับขั้นตอนของเนื้อหาหลักสูตร	๔.๐๐	๐.๘๓๖	มาก
๒.การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันสำคัญที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณี	๔.๐๑	๐.๘๔๙	มาก
๓.การจัดการให้นักเรียนเกิดศรัทธายึดมั่นในหลักปฏิบัติความเป็นคนดี มีจิตใจผ่องใส	๓.๙๙	๐.๙๑๖	มาก
๔.การจัดการเรียนการสอนด้วยการฝึกอบรมด้านความประพฤติ ความมีระเบียบวินัย	๓.๙๙	๐.๘๖๙	มาก
๕.การจัดการเรียนการสอนด้วยการฝึกอบรมจิตให้มั่นคงไม่หวั่นไหวต่ออารมณ์ที่น่าปรารถนา	๓.๘๖	๐.๘๔๓	มาก
๖.การจัดการเรียนการสอนด้วยการฝึกอบรมทางปัญญา ให้ความรู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง	๓.๘๙	๐.๙๓๗	มาก
๗.การเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นหรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ต่อกันและกัน	๓.๙๔	๐.๙๒๔	มาก
๘.การจัดการเรียนการสอนเน้นให้นักเรียนฝึกคิดพิจารณา ฝึกปฏิบัติให้ผลด้วยตนเอง	๓.๙๓	๐.๘๔๖	มาก
๙.การจัดการเรียนการสอนแบบอุปมาอุปไมย สรุปเนื้อหาเปรียบเทียบยกตัวอย่างมาประกอบ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจง่ายมองภาพชัดเจน	๓.๙๒	๐.๘๔๓	มาก
๑๐.การสอนแบบปุจฉาวิสัชนา เปิดโอกาสให้นักเรียนถาม – ตอบระหว่างผู้สอนกับนักเรียน หรือนักเรียนกับนักเรียนด้วยกัน	๓.๙๑	๐.๙๑๘	มาก
รวม	๓.๙๔	๐.๖๓๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่เรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ ๓.๙๔) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นพบว่านักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยประเด็นที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือ การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันสำคัญที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณีมีค่าเฉลี่ย ๔.๐๑ รองลงมาคือ การวางแผนการสอนเป็นไปตามลำดับขั้นตอนของเนื้อหา

หลักสูตร ค่าเฉลี่ย ๔.๐๐ และมีความคิดเห็นต่ำสุด คือ การจัดการเรียนการสอนด้วยการฝึกอบรมจิตให้
มั่นคงไม่หวั่นไหวต่ออารมณ์ที่น่าปรารถนา ค่าเฉลี่ย ๓.๘๖

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อประสิทธิผลการ
สอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์ ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน
(n=๓๒๓)

ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนา บูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
๑.มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียน	๓.๗๘	๐.๖๖๕	มาก
๒.มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการสอน	๓.๘๑	๐.๖๘๒	มาก
๓.เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนตามหลักพระพุทธศาสนา	๓.๙๔	๐.๖๓๙	มาก
๔.มีการวัดผลและประเมินผลจากสถานการณ์ที่ปฏิบัติจริงผสม ผสานไปกับการเรียนการสอน โดยสอดคล้องกับเป้าหมายหรือ ผลการเรียน	๓.๘๔	๐.๖๐๙	มาก
๕.มีการวัดผลและประเมินผลที่ครอบคลุมการแสดงออกทาง การกระทำ และกระบวนการทำงานของนักเรียน	๓.๘๘	๐.๘๑๗	มาก
๖.มีการวัดผลและประเมินผลโดยเน้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เน้นกระบวนการคิด การประยุกต์ใช้ และการปรับปรุง	๓.๗๙	๐.๘๘๓	มาก
๗.มีการวัดผลและประเมินผลโดยเน้นพัฒนาการของผู้เรียน	๓.๘๑	๐.๙๘๔	มาก
๘.มีการวัดผลและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ด้วยการเลือกใช้ วิธีการที่หลากหลาย และเหมาะสม	๓.๘๑	๐.๙๘๔	มาก
๙.มีการวัดผลและประเมินผลโดยจำแนกองค์ประกอบของสิ่งที่ ประเมิน	๓.๘๙	๐.๙๓๗	มาก
๑๐.มีการวัดผลและประเมินผลโดยวัดและประเมินจากผู้ ที่เกี่ยวข้องหลายด้าน รวมถึงผู้ปกครอง	๓.๙๑	๐.๙๑๘	มาก
รวม	๓.๘๕	๐.๖๔๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่าความคิดเห็นของนักเรียนต่อประสิทธิผลการสอนวิชา
พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านให้การ
สอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย($\bar{X}$ ๓.๘๕)
เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นพบว่านักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อโดยประเด็นที่มีความ
คิดเห็นสูงสุด คือ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนตามหลักพระพุทธศาสนามีค่าเฉลี่ย ๓.๙๔
รองลงมาคือ มีการวัดผลและประเมินผลโดยวัดและประเมินจากผู้ที่เกี่ยวข้องหลายด้าน รวมถึง
ผู้ปกครอง ค่าเฉลี่ย ๓.๙๑ และมีความคิดเห็นต่ำสุด คือ มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการเรียนของ
นักเรียน ค่าเฉลี่ย ๓.๗๘

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ชั้นปีที่ศึกษา และอายุ ของนักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม ตามสมมติฐานการวิจัย ทั้ง ๓ ข้อ ได้แก่

๑. นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

๒. นักเรียนที่มีชั้นปีที่ศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์แตกต่างกัน

๓. นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์แตกต่างกัน

ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) เมื่อพบว่ามีความแตกต่าง จึงทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference:LSD) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ โดยผลการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในภาพรวมจำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๑๓๗	๓.๘๗	๐.๖๑๔	มาก
หญิง	๑๘๖	๓.๘๒	๐.๖๑๓	มาก
รวม	๓๒๓	๓.๘๔	๐.๖๑๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยภาพรวมจำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๔

ตารางที่ ๔.๘ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในภาพรวมจำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	๑๓๗	๓.๘๗	๐.๖๑๔	๐.๗๖๓	๐.๔๔๖
หญิง	๑๘๖	๓.๘๒	๐.๖๑๓		

จากตารางที่ ๔.๘ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในภาพรวมจำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอ หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๑๓๗	๓.๘๒	๐.๖๕๙	มาก
หญิง	๑๘๖	๓.๗๔	๐.๖๖๙	มาก
รวม	๓๒๓	๓.๗๘	๐.๖๖๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๘

ตารางที่ ๔.๑๐ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอ หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานจำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	๑๓๗	๓.๘๒	๐.๖๕๙	๑.๐๓๕	๐.๓๐๒
หญิง	๑๘๖	๓.๗๔	๐.๖๖๙		

จากตารางที่ ๔.๑๐ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๑ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับ
ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอสว่าง
หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๑๓๗	๓.๘๕	๐.๖๙๔	มาก
หญิง	๑๘๖	๓.๗๘	๐.๖๗๔	มาก
รวม	๓๒๓	๓.๘๑	๐.๖๘๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๑ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการสอนวิชา
พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอสว่างหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านเป็นผู้นำ
นักเรียนการฝึกสมาธิจำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๑

ตารางที่ ๔.๑๒ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับ
ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอสว่าง
หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	๑๓๗	๓.๘๕	๐.๖๙๔	๐.๘๘๗	๐.๓๗๖
หญิง	๑๘๖	๓.๗๘	๐.๖๗๔		

จากตารางที่ ๔.๑๒ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ
ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอสว่างหัวหิน จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ จำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๓ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับ
ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอ
หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน
จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๑๓๗	๓.๙๕	๐.๖๓๘	มาก
หญิง	๑๘๖	๓.๙๔	๐.๖๔๑	มาก
รวม	๓๒๓	๓.๙๔	๐.๖๓๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๓ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการสอนวิชา
พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านเป็นผู้สอน
หรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน จำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๔

ตารางที่ ๔.๑๔ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับ
ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอ
หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่
นักเรียน จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	๑๓๗	๓.๙๕	๐.๖๓๘	๐.๑๓๑	๐.๘๙๖
หญิง	๑๘๖	๓.๙๔	๐.๖๔๑		

จากตารางที่ ๔.๑๔ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ
ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่เรียน จำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๕ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอ หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่ วิถีชีวิตนักเรียนจำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๑๓๗	๓.๘๘	๐.๖๖๑	มาก
หญิง	๑๘๖	๓.๘๒	๐.๖๒๗	มาก
รวม	๓๒๓	๓.๘๕	๐.๖๔๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๕ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียนจำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๕

ตารางที่ ๔.๑๖ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอ หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่ วิถีชีวิตนักเรียนจำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	๑๓๗	๓.๘๘	๐.๖๖๑	๐.๗๗๒	๐.๔๔๑
หญิง	๑๘๖	๓.๘๒	๐.๖๒๗		

จากตารางที่ ๔.๑๖ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียนจำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ นักเรียนที่มีชั้นปีที่ศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๗ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา

ประสิทธิผลการสอน	ชั้นปีที่ศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	F	Sig.
๑.ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน	ม.๔	๓.๕๙	๐.๖๒๙	๑๐.๒๗๕	๐.๐๐๐
	ม.๕	๓.๘๔	๐.๗๑๙		
	ม.๖	๓.๙๙	๐.๕๕๑		
๒.ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ	ม.๔	๓.๕๙	๐.๗๐๘	๑๔.๕๔๔	๐.๐๐๐
	ม.๕	๓.๘๗	๐.๖๘๐		
	ม.๖	๔.๐๙	๐.๕๐๙		
๓.ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน	ม.๔	๓.๗๖	๐.๖๕๗	๑๑.๑๖๒	๐.๐๐๐
	ม.๕	๔.๐๐	๐.๖๓๑		
	ม.๖	๔.๑๖	๐.๕๓๒		
๔. ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน	ม.๔	๓.๖๕	๐.๖๒๘	๑๒.๔๑๔	๐.๐๐๐
	ม.๕	๓.๙๐	๐.๖๖๘		
	ม.๖	๔.๐๙	๐.๕๒๒		
ค่าเฉลี่ยรวม	ม.๔	๓.๖๕	๐.๕๙๕	๑๓.๙๘๗	๐.๐๐๐
	ม.๕	๓.๙๐	๐.๖๓๗		
	ม.๖	๔.๐๘	๐.๔๙๘		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่าผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พบว่านักเรียนที่มีชั้นปีที่ศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยรวมและ

รายด้านแตกต่างกัน ($F = ๑๓.๙๘๗$, $Sig. = ๐.๐๐๐$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพบความแตกต่างระหว่างกลุ่มนักเรียนที่มีชั้นปีที่ศึกษาที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแล้ว สามารถตรวจสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย รายคู่โดยใช้วิธีทดสอบแบบ Least Significant Difference

ตารางที่ ๔.๑๘ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา

ชั้นปีที่ศึกษา	$\bar{X}$	ม.๔	ม.๕	ม.๖
		๓.๕๙	๓.๘๔	๓.๙๙
ม.๔	๓.๕๙	-	-๐.๒๕๒ *	-๐.๔๐๓ *
ม.๕	๓.๘๔	-	-	-๐.๑๕๑
ม.๖	๓.๙๙	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๘ แสดงผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษาพบว่า นักเรียนที่ศึกษาอยู่ชั้น ม.๔ ม.๕ และ ม.๖ มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกับชั้น ม.๖ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๙ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิจำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา

ชั้นปีที่ศึกษา	$\bar{X}$	ม.๔	ม.๕	ม.๖
		๓.๕๙	๓.๘๗	๔.๐๙
ม.๔	๓.๕๙	-	-๐.๒๗๗*	-๐.๔๙๗*
ม.๕	๓.๘๗	-	-	-๐.๒๒๑*
ม.๖	๔.๐๙	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๙ แสดงผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิจำแนกตามชั้นปีที่ศึกษาพบว่า นักเรียนที่ศึกษาอยู่ชั้น ม.๔ ม.๕ และ ม.๖ ความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกับชั้น ม.๖ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๐ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียนจำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา

ชั้นปีที่ศึกษา	$\bar{X}$	ม.๔	ม.๕	ม.๖
		๓.๗๖	๔.๐๐	๔.๑๖
ม.๔	๓.๗๖	-	-๐.๒๔๕*	-๐.๔๐๖*
ม.๕	๔.๐๐	-	-	-๐.๑๖๑
ม.๖	๔.๑๖	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๐ แสดงผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียนจำแนกตามชั้นปีที่ศึกษาพบว่า นักเรียนที่ศึกษาอยู่ชั้น ม.๔ ม.๕ และ ม.๖ ความคิดเห็นต่อประสิทธิผล

การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกับชั้น ม.๖ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๑ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียน เกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียนจำแนกตามชั้นปีการศึกษา

ชั้นปีที่ศึกษา	$\bar{X}$	ม.๔	ม.๕	ม.๖
		๓.๖๕	๓.๙๐	๔.๐๙
ม.๔	๓.๖๕	-	-๐.๒๔๕*	-๐.๔๓๓*
ม.๕	๓.๙๐	-	-	-๐.๑๘๘*
ม.๖	๔.๐๙	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๑ แสดงผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียนจำแนกตามชั้นปีการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ศึกษาอยู่ชั้น ม.๔ ม.๕ และ ม.๖ ความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกับชั้น ม.๖ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๓ นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๒ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ

ประสิทธิผลการสอน	อายุ	$\bar{X}$	S.D.	F	Sig.
๑.ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน					
พื้นฐาน	ต่ำกว่า ๑๕ ปี	๓.๙๐	๐.๕๘๗	๔.๗๑๒**	๐.๐๑๐
	มีอายุ ๑๕ – ๑๖ ปี	๓.๖๕	๐.๖๖๘		
	มีอายุ ๑๗ ปีขึ้นไป	๓.๘๘	๐.๖๕๐		
๒.ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ					
ฝึกสมาธิ	ต่ำกว่า ๑๕ ปี	๓.๖๔	๐.๕๕๐	๘.๐๔๓**	๐.๐๐๐
	มีอายุ ๑๕ – ๑๖ ปี	๓.๖๖	๐.๗๐๗		
	มีอายุ ๑๗ ปีขึ้นไป	๓.๙๕	๐.๖๓๕		
๓.ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน					
ธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน	ต่ำกว่า ๑๕ ปี	๓.๗๒	๐.๕๘๙	๕.๔๗๒**	๐.๐๐๕
	มีอายุ ๑๕ – ๑๖ ปี	๓.๘๒	๐.๖๓๘		
	มีอายุ ๑๗ ปีขึ้นไป	๔.๐๕	๐.๖๒๕		
๔.ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน					
ค่าเฉลี่ยรวม	ต่ำกว่า ๑๕ ปี	๓.๗๖	๐.๕๕๘	๕.๙๔๗**	๐.๐๐๓
	มีอายุ ๑๕ – ๑๖ ปี	๓.๗๒	๐.๖๓๓		
	มีอายุ ๑๗ ปีขึ้นไป	๓.๙๖	๐.๖๓๒		
ค่าเฉลี่ยรวม	ต่ำกว่า ๑๕ ปี	๓.๗๖	๐.๕๑๕	๖.๘๐๑**	๐.๐๐๑
	มีอายุ ๑๕ – ๑๖ ปี	๓.๗๑	๐.๖๐๖		
	มีอายุ ๑๗ ปีขึ้นไป	๓.๙๖	๐.๖๐๑		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๒๒ พบว่าผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์จำแนกตามอายุ โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พบว่านักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอน

ศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน ($F = ๖.๘๐๑$, $Sig. = ๐.๐๐๑$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพบความแตกต่างระหว่างกลุ่มนักเรียนที่มีอายุที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแล้ว สามารถตรวจสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย รายคู่โดยใช้วิธีทดสอบแบบ Least Significant Difference

ตารางที่ ๔.๒๓ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจำแนกตามอายุ

อายุ	$\bar{X}$	ต่ำกว่า ๑๕ ปี	มีอายุ ๑๕ – ๑๖ ปี	มีอายุ ๑๗ ปีขึ้นไป
		๓.๙๐	๓.๖๕	๓.๘๘
ต่ำกว่า ๑๕ ปี	๓.๙๐	-	๐.๒๔๗	๐.๐๒๒
มีอายุ ๑๕ – ๑๖ ปี	๓.๖๕	-	-	-๐.๒๒๕*
มีอายุ ๑๗ ปีขึ้นไป	๓.๘๘	-	-	-

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๒๓ แสดงผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจำแนกตามอายุพบว่า นักเรียนที่มีอายุต่ำกว่า ๑๕ ปี มีอายุ ๑๕ – ๑๖ ปี และมีอายุ ๑๗ ปีขึ้นไป ความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกับนักเรียนที่มีอายุ ๑๗ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๔ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ จำแนกตามอายุ

อายุ	$\bar{X}$	ต่ำกว่า ๑๕ ปี	มีอายุ ๑๕ – ๑๖ ปี	มีอายุ ๑๗ ปีขึ้นไป
		๓.๖๔	๓.๖๖	๓.๙๕
ต่ำกว่า ๑๕ ปี	๓.๖๔	-	-๐.๐๑๖	-๐.๓๑๔
มีอายุ ๑๕ – ๑๖ ปี	๓.๖๖	-	-	-๐.๒๙๘*
มีอายุ ๑๗ ปีขึ้นไป	๓.๙๕	-	-	-

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๒๔ แสดงผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ จำแนกตามอายุพบว่า นักเรียนที่มีอายุต่ำกว่า ๑๕ ปี มีอายุ ๑๕ – ๑๖ ปี และมีอายุ ๑๗ ปีขึ้นไป ความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกับนักเรียนที่มีอายุ ๑๗ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๕ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน จำแนกตามอายุ

อายุ	$\bar{X}$	ต่ำกว่า ๑๕ ปี	มีอายุ ๑๕ – ๑๖ ปี	มีอายุ ๑๗ ปีขึ้นไป
		๓.๗๒	๓.๘๒	๔.๐๕
ต่ำกว่า ๑๕ ปี	๓.๗๒	-	-๐.๑๐๔	-๐.๓๓๑
มีอายุ ๑๕ – ๑๖ ปี	๓.๘๒	-	-	-๐.๒๒๘*
มีอายุ ๑๗ ปีขึ้นไป	๔.๐๕	-	-	-

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๒๕ แสดงผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน จำแนกตามอายุพบว่า นักเรียนที่มีอายุต่ำกว่า ๑๕ ปี มีอายุ ๑๕ – ๑๖ ปี และมีอายุ ๑๗ ปีขึ้นไป

ความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกับนักเรียนที่มีอายุ ๑๗ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๖ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียนจำแนกตามอายุ

อายุ	$\bar{X}$	ต่ำกว่า ๑๕ ปี	มีอายุ ๑๕ – ๑๖ ปี	มีอายุ ๑๗ ปีขึ้นไป
		๓.๗๖	๓.๗๒	๓.๙๖
ต่ำกว่า ๑๕ ปี	๓.๗๖	-	๐.๐๔๕	-๐.๒๐๐
มีอายุ ๑๕ – ๑๖ ปี	๓.๗๒	-	-	-๐.๒๔๕*
มีอายุ ๑๗ ปีขึ้นไป	๓.๙๖	-	-	-

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๒๖ แสดงผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียนจำแนกตามอายุพบว่า นักเรียนที่มีอายุต่ำกว่า ๑๕ ปี มีอายุ ๑๕ – ๑๖ ปี และมีอายุ ๑๗ ปีขึ้นไป ความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกับนักเรียนที่มีอายุ ๑๗ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๗ ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ตามสมมติฐานที่ ๑-๓

สมมติฐาน	t	F	Sig.	ผลการทดสอบ	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
๑.นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน	๐.๗๖๓	-	๐.๔๔๖	-	✓
๒.นักเรียนที่มีชั้นปีที่ศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์แตกต่างกัน	-	๑๓.๔๘๗**	๐.๐๐๐	✓	-
๓.นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์แตกต่างกัน	-	๖.๘๐๑**	๐.๐๐๑	✓	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ๐.๐๕

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๒๗ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่ เพศ มีผลต่อความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้และปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่ ชั้นปีที่ศึกษา อายุ มีผลต่อความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

๔.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดังรายละเอียดแสดงในตารางที่ ๔.๒๘ - ๔.๓๕

ตารางที่ ๔.๒๘ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ลำดับที่	ปัญหา/อุปสรรค
๑	ไม่มีการจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้พระพุทธศานานอกสถานที่
๒	ไม่มีการใช้สื่อที่เน้นนักเรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง
๓	มีการจัดเตรียมระยะโยชน์สื่อการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาที่เป็นประโยชน์เกี่ยวคู่แก่การดำเนินชีวิต นำไปสู่การปฏิบัติที่ดีงามน้อยไป
๔	ไม่มีการจัดเตรียมสื่อที่ตรงวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาและกิจกรรมของบทเรียน
๕	ขาดการจัดเตรียมสื่อมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้เกิดความรู้ความเข้าใจวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีงาม

จากตารางที่ ๔.๒๘ ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าไม่มีการจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้พระพุทธศานานอกสถานที่ ไม่มีการใช้สื่อที่เน้นนักเรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง และขาดการจัดเตรียมสื่อมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้เกิดความรู้ความเข้าใจวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีงาม

ตารางที่ ๔.๒๙ ข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ลำดับที่	ข้อเสนอแนะ
๑	ควรมีการจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้พระพุทธศานานอกสถานที่
๒	ควรมีการใช้สื่อที่เน้นนักเรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง
๓	ควรมีการจัดเตรียมประโยชน์สื่อการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่การดำเนินชีวิต นำไปสู่การปฏิบัติที่ดีงาม
๔	ควรมีการจัดเตรียมสื่อที่ตรงวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาและกิจกรรมของบทเรียน
๕	ควรมีการจัดเตรียมสื่อมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้เกิดความรู้ความเข้าใจวิชาพระพุทธศาสนา มีทัศนคติที่ดีงาม

จากตารางที่ ๔.๒๙ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่าควรมีการจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้พระพุทธศานานอกสถานที่ ควรมีการใช้สื่อที่เน้นนักเรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองและควรมีการจัดเตรียมสื่อมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้เกิดความรู้ความเข้าใจวิชาพระพุทธศาสนา มีทัศนคติที่ดีงาม

ตารางที่ ๔.๓๐ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ

ลำดับที่	ปัญหา/อุปสรรค
๑	ขาดการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สะอาด เป็นระเบียบสวยงาม สร้างความสดชื่นเบิกบานให้กับผู้เรียน
๒	ขาดการสร้างบรรยากาศที่สงบ มีเสียงและแสงที่จะรบกวนนักเรียนให้น้อยที่สุด
๓	ขาดการจัดห้องเรียนที่สร้างสรรค์ความรู้ด้วยลักษณะทางธรรมชาติ

จากตารางที่ ๔.๓๐ ปัญหาอุปสรรคด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ พบว่า ขาดการจัดห้องเรียนที่สร้างสรรค์ความรู้ด้วยลักษณะทางธรรมชาติ ขาดการสร้างบรรยากาศที่สงบ มีเสียงและแสงที่จะรบกวนนักเรียนให้น้อยที่สุด และขาดการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สะอาด เป็นระเบียบสวยงาม สร้างความสดชื่นเบิกบานให้กับผู้เรียน

ตารางที่ ๔.๓๑ ข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของ
พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านเป็นผู้นำ
นักเรียนการฝึกสมาธิ

ลำดับที่	ข้อเสนอแนะ
๑	ควรมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สะอาด เป็นระเบียบสวยงาม สร้าง ความสดชื่นเบิกบานให้กับผู้เรียน
๒	ควรมีการสร้างบรรยากาศที่สงบ มีเสียงและแสงที่จะรบกวนนักเรียนให้น้อยที่สุด
๓	ควรมีการจัดห้องเรียนที่สร้างสรรค์ความรู้ด้วยลักษณะทางธรรมชาติ

จากตารางที่ ๔.๓๑ ข้อเสนอแนะด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ พบว่าควรมีการจัด
ห้องเรียนที่สร้างสรรค์ความรู้ด้วยลักษณะทางธรรมชาติควรมีการสร้างบรรยากาศที่สงบ มีเสียงและ
แสงที่จะรบกวนนักเรียนให้น้อยที่สุด และควรมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สะอาด
เป็นระเบียบสวยงาม สร้างความสดชื่นเบิกบานให้กับผู้เรียน

ตารางที่ ๔.๓๒ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านเป็น
ผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน

ลำดับที่	ปัญหา/อุปสรรค
๑	ขาดการจัดการเรียนการสอนด้วยการฝึกอบรมด้านความประพฤติ ความมีระเบียบ วินัย
๒	ขาดการจัดการเรียนการสอนเน้นให้นักเรียนฝึกคิดพิจารณา ฝึกปฏิบัติให้ผลด้วย ตนเอง
๓	ขาดการจัดการเรียนการสอนแบบอุปมาอุปไมย สรุปเนื้อหาเปรียบเทียบยกตัวอย่าง มาประกอบ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจง่ายมองภาพชัดเจน

จากตารางที่ ๔.๓๒ ปัญหาอุปสรรคด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน
พบว่า ขาดการจัดการเรียนการสอนเน้นให้นักเรียนฝึกคิดพิจารณา ฝึกปฏิบัติให้ผลด้วยตนเอง ขาด
การจัดการเรียนการสอนแบบอุปมาอุปไมย สรุปเนื้อหาเปรียบเทียบยกตัวอย่างมาประกอบ เพื่อให้
ผู้เรียนเข้าใจง่ายมองภาพชัดเจน และขาดการจัดการเรียนการสอนด้วยการฝึกอบรมด้านความ
ประพฤติ ความมีระเบียบวินัย

ตารางที่ ๔.๓๓ ข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของ
พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านเป็นผู้สอน
หรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน

ลำดับที่	ข้อเสนอแนะ
๑	ควรมีการจัดการเรียนการสอนด้วยการฝึกอบรมด้านความประพฤติ ความมีระเบียบวินัย
๒	ควรมีการจัดการเรียนการสอนเน้นให้นักเรียนฝึกคิดพิจารณา ฝึกปฏิบัติให้ผลด้วยตนเอง
๓	ควรมีการจัดการเรียนการสอนแบบอุปมาอุปไมย สรุปเนื้อหาเปรียบเทียบยกตัวอย่างมาประกอบ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจง่ายมองภาพชัดเจน

จากตารางที่ ๔.๓๓ ข้อเสนอแนะด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียนพบว่าควรมีการจัดการเรียนการสอนเน้นให้นักเรียนฝึกคิดพิจารณา ฝึกปฏิบัติให้ผลด้วยตนเอง ควรมีการจัดการเรียนการสอนแบบอุปมาอุปไมย สรุปเนื้อหาเปรียบเทียบยกตัวอย่างมาประกอบ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจง่ายมองภาพชัดเจนและควรมีการจัดการเรียนการสอนด้วยการฝึกอบรมด้านความประพฤติ ความมีระเบียบวินัย

ตารางที่ ๔.๓๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน

ลำดับที่	ปัญหา/อุปสรรค
๑	ขาดการวัดผลและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ด้วยการเลือกใช้วิธีการที่หลากหลาย และเหมาะสม
๒	ไม่มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียน
๓	ขาดการวัดผลและประเมินผลโดยเน้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เน้นกระบวนการคิด การประยุกต์ใช้ และการปรับปรุง

จากตารางที่ ๔.๓๔ ปัญหาอุปสรรคด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียนพบว่า ขาดการวัดผลและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ด้วยการเลือกใช้วิธีการที่หลากหลาย และเหมาะสมไม่มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียนและขาดการวัดผลและประเมินผลโดยเน้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เน้นกระบวนการคิด การประยุกต์ใช้ และการปรับปรุง

ตารางที่ ๔.๓๕ ข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของ
พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านการสอน
วิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน

ลำดับที่	ข้อเสนอแนะ
๑	ควรมีการวัดผลและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ด้วยการเลือกใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม
๒	ควรมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียน
๓	ควรมีการวัดผลและประเมินผลโดยเน้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เน้นกระบวนการคิด การประยุกต์ใช้ และการปรับปรุง

จากตารางที่ ๔.๓๕ ข้อเสนอแนะด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียนพบว่าควรมีการวัดผลและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ด้วยการเลือกใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสมและมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียน อีกทั้งควรมีการวัดผลและประเมินผลโดยเน้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เน้นกระบวนการคิด การประยุกต์ใช้ และการปรับปรุงให้เหมาะสม

๔.๕ ผลการสังเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๑๒ รูป/คน โดยมีรายชื่อดังนี้คือ

๑. พระครูวิจิตรธรรมวิภา (บุญเลิศ ปญฺญาวุโธ)	เจ้าคณะอำเภอหัวหิน
๒. พระครูสถิตญาณโสภณ (วรรณ จิตฺตยาโณ)	เจ้าอาวาสวัดหนองแก
๓. พระครูสังฆรักษ์บุญญิตี อดุลโล	เจ้าอาวาสพุทธไชโย
๔. พระอธิการสุชาติ ปภสฺสโร	เจ้าอาวาสวัดไกลกังวล
๕. พระสุริยา ยตินธโร	พระสอนศีลธรรม วัดสุขสำราญ
๖. พระเสน สิริบุญโณ	พระสอนศีลธรรม วัดสุขสำราญ
๗. นางอัจฉริยา ออสุวรรณ	ผู้อำนวยการโรงเรียนพาณิชยการหัวหิน
๘. นายจรงค์ จันทวงศ์	ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองพลับวิทยา
๙. นายพงษ์ศักดิ์ สาสีงชัย	ผู้อำนวยการโรงเรียนโรตารีกรุงเทพ
๑๐. นายสุรินทร์ บุญทรัพย์	ผู้อำนวยการโรงเรียนหัวหินวิทยาคม
๑๑. นายสิทธิเดช ศรีสวัสดิ์	ผู้อำนวยการโรงเรียนหัวหิน
๑๒. นางสาวกนกพร บุปผาชาติ	ครู ค.ศ. ๓ โรงเรียนหัวหิน

ผลการสัมภาษณ์สรุปได้ดังนี้

การสัมภาษณ์นี้มีจุดมุ่งหมายในการศึกษารวบรวมข้อมูลประกอบการวิเคราะห์เกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ใน ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒) ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ ๓) ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน ๔) ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียนซึ่งผู้วิจัยได้สรุปบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน ๑๒ รูป/คนดังประเด็นคำถามในต่อไปนี้

๑. ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๑. การสอนวิชาพระพุทธศาสนายุคใหม่สื่อหรืออุปกรณ์เป็นองค์ประกอบหนึ่งตามหลักเกณฑ์การสอนทางวิชาการ และการสอนลักษณะนี้เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน^๑

๒. ครูพระต้องทันยุคสมัยโดยการใช้สื่ออุปกรณ์มาช่วยสอนเพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียน เช่น คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก ฯลฯ^๒

๓. การเรียนวิชาพระพุทธศาสนาเพื่อให้สนุกมากขึ้น และเพื่อให้เกิดความเข้าใจควรมีการนำสื่ออุปกรณ์ มาใช้เป็นเครื่องมือประกอบการเรียนการสอนด้วย^๓

๔. สื่อการสอนหรืออุปกรณ์แต่ละชิ้นของห้องเรียนมีความแตกต่างกัน แต่ที่สำคัญต้องให้นักเรียนได้เรียนรู้การใช้สื่ออุปกรณ์ให้ได้ประโยชน์มากที่สุด^๔

๕. ระยะเวลาในการสอนมีจำกัด การใช้สื่อการสอนจึงไม่ค่อยมีการใช้มากนักเพราะเกรงว่าเวลาในการสอนจะไม่เพียงพอ^๕

๖. โรงเรียนได้มีการเตรียมอุปกรณ์ที่หลากหลายรูปแบบที่ไม่ซ้ำกันทำให้สามารถได้พลิกแพลงการเรียนการสอนแต่การเรียนการสอนในแต่ละชั้นเป็นแบบการเรียนรู้ร่วมกันโดยใช้สื่อการเรียนเหมือนกันส่งผลให้นักเรียนแต่ละชั้นเรียนได้รับเนื้อหาไม่แตกต่างกัน^๖

๗. มีการสอนให้นักเรียนได้ค้นคว้าจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เนื้อหาและกิจกรรมบางบทเรียนมีสื่อที่เข้าใจง่าย และตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร^๗

๘. การใช้อุปกรณ์การสอนพระพุทธศาสนามีความหลากหลายและเหมาะสมกับนักเรียนในแต่ละระดับชั้น มีการวัดผลและประเมินผล สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา^๘

^๑สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรธรรมวิภา (บุญเลิศ ปญฺญาวุโธ) เจ้าคณะอำเภอหัวหิน, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๒สัมภาษณ์ พระครูสถิตญาณโสภณ (วรรณ จิตฺตฺตฺโน) เจ้าอาวาส วัดหนองแก, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๓สัมภาษณ์ พระครูสังฆรักษ์บุญญิต อดุล เจ้าอาวาส วัดพุทธโชโย, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๔สัมภาษณ์ พระอธิการสุชาติ ปภสฺสโร เจ้าอาวาสวัดไกลกังวล, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๕สัมภาษณ์ พระสุริยา ยตินฺธโร พระสอนศีลธรรม วัดสุขสำราญ, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๖สัมภาษณ์ พระเสน สิริปัญโญ พระสอนศีลธรรม วัดสุขสำราญ, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๗สัมภาษณ์ นางอัจฉริยา ออสุวรรณ ผู้อำนวยการโรงเรียนพณิชยการหัวหิน, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๘สัมภาษณ์ นายจรงค์ จันทวงศ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองพลับวิทยา, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๙.ในปัจจุบันมีการเรียนการสอนธรรมะศึกษาผ่านสื่อต่างๆ ช่วยให้นักเรียนสอบได้มากขึ้น^๙

๑๐.ควรสอนเน้นสื่ออุปกรณ์ ที่ผู้เรียนมีความสนใจเพื่อดึงดูดให้เกิดความสนใจมากกว่าการสอนแบบบรรยายโดยไม่มีสื่ออุปกรณ์^{๑๐}

๑๑.มีอุปกรณ์การสอนเพื่อดึงดูดให้นักเรียนสนใจและเข้าใจ และเกิดประสบการณ์การฝึกปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันเช่น กิจกรรมศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนา^{๑๑}

๑๒.จัดนิทรรศการและกิจกรรมงานวันสำคัญต่างๆทางพระพุทธศาสนาควรมีอุปกรณ์การสอนเพื่อดึงดูดให้นักเรียนสนใจและเข้าใจ^{๑๒}

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในส่วนของอุปกรณ์การสอน ในยุคใหม่สื่อหรืออุปกรณ์เป็นองค์ประกอบหนึ่งตามหลักเกณฑ์การสอนทางวิชาการ ครูพระจึงต้องทันยุคสมัย โดยเฉพาะการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาเพื่อให้นักเรียนเกิดการสนใจมากยิ่งขึ้น จึงต้องมีการสอนให้นักเรียนได้ค้นคว้าจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เนื้อหาและกิจกรรมบางบทเรียนมีสื่อที่เข้าใจง่าย และตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

๒.ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ

๑.การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบรรยายภาคเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ตามสถานที่ต่างๆ ภายในวัด เช่น อุโบสถ ศาลาการเปรียญ วิหาร เป็นต้น^{๑๓}

๒.มีการพูดโน้มน้าวก่อนเข้าบทเรียนเพื่อให้นักเรียนมีความสนใจและให้เกิดความเข้าใจ สนใจในเนื้อหาที่เรียนมากขึ้น^{๑๔}

๓.ควรสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนแบบเป็นกันเอง เรียนแล้วสนุกไม่น่าเบื่อ ได้ความรู้^{๑๕}

๔.การจัดสถานที่ให้ร่มรื่น ห้องเรียนสะอาด จะช่วยให้นักเรียนสนใจที่จะอยากเข้ามาในห้องเรียนมากยิ่งขึ้น^{๑๖}

๕.ไม่ค่อยได้รับความสนใจเท่าที่ควร เพราะระยะเวลาในการสอนถูกจำกัด^{๑๗}

๖.ทำให้นักเรียนกระตือรือร้นในการเรียนและให้ความร่วมมือในการเรียนแต่ไม่ค่อยได้รับความสนใจมากนัก เพราะไม่ใช่สิ่งที่นักเรียนให้ความสนใจเพราะเห็นว่าไกลตัว^{๑๘}

^๙สัมภาษณ์ นายพงษ์ศักดิ์ สาสีงชัย ผู้อำนวยการโรงเรียนโรตารีกรุงเทพ,๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐}สัมภาษณ์ นายสุรินทร์ บุญทรัพย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนหัวหินวิทยาคม,๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑}สัมภาษณ์ นายสิทธิเดช ศรีสวัสดิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนหัวหิน,๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒}สัมภาษณ์ นางสาวกนกพร บุปผาชาติ ครู ค.ศ. ๓ โรงเรียนหัวหิน,๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓}สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรธรรมวิรักษ์ (บุญเลิศ ปญฺญาวุโ) เจ้าคณะอำเภอหัวหิน, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔}สัมภาษณ์ พระครูสถิตญาณโสภณ (วรรณ จิตฺตฺาโณ) เจ้าอาวาสวัดหนองแก, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕}สัมภาษณ์ พระครูสังฆรักษ์บุญญิตี อตุโล เจ้าอาวาสวัดพุทธไชโย, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖}สัมภาษณ์ พระอธิการสุชาติ ปภสฺสโร เจ้าอาวาสวัดไกลกังวล, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗}สัมภาษณ์ พระสุริยา ยตินฺธโร พระสอนศีลธรรม วัดสุขสำราญ, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘}สัมภาษณ์ พระเสน สิริบุญโณ พระสอนศีลธรรม วัดสุขสำราญ, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๗.การสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน มีห้องเรียนที่สะอาด สงบ มีเสียงรบกวนน้อยที่สุด และมีการจัดห้องเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมทางศาสนา^{๑๙}

๘.การตกแต่งสถานที่ ปรับปรุงห้องเรียนให้มีบรรยากาศที่สงบ เหมาะสมต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา^{๒๐}

๙.สถานที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีความโปร่งโล่งสบาย มีความเป็นกันเอง สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันได้^{๒๑}

๑๐.ห้องเรียนควรจัดให้มีบรรยากาศของความเป็นวิชาพระพุทธศาสนา เช่น รูปภาพพุทธประวัติ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนภาพพิธีกรรมต่างๆ^{๒๒}

๑๑.ห้องเรียนมีความสะอาด เป็นระเบียบ โต๊ะเรียนเพียงพอนั่งสบาย ผู้สอนและผู้เรียนเป็นกันเอง จึงช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น^{๒๓}

๑๒.การสร้างบรรยากาศความคุ้นเคยกับนักเรียนก่อนเข้าบทเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้^{๒๔}

สรุปได้ว่า ประสิทธิผลการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนทำให้นักเรียนกระตือรือร้นในการเรียนและให้ความร่วมมือในการเรียน มีความสนใจและให้เกิดความเข้าใจ สนใจในเนื้อหาที่เรียนมากขึ้นทำให้เรียนแล้วสนุกไม่น่าเบื่อ ได้ความรู้กับการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูพระซึ่งการสร้างบรรยากาศก่อนเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้

๓.ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน

๑.การสอนวิชาพระพุทธศาสนาผู้สอนจะต้องฝึกฝนขยันหมั่นเพียรหาองค์ความรู้ใหม่ๆ มาถ่ายทอดให้กับนักเรียนเพื่อเพิ่มความสนใจให้มากยิ่งขึ้น^{๒๕}

๒.ควรกำหนดเนื้อเรื่องรูปแบบการสอน การบรรยาย และการตอบปัญหา เพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนมากยิ่งขึ้น^{๒๖}

๓.รูปแบบการสอนที่ชัดเจน เพื่อให้ผู้ฟังได้พิจารณาเนื้อหาที่ได้ฟังแล้วจึงมีการประเมินผลในการเรียนการสอนด้วย^{๒๗}

^{๑๙} สัมภาษณ์ นางอัจฉริยา ออสุวรรณ ผู้อำนวยการโรงเรียนพณิชยการหัวหิน, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายจรงค์ จันทวงศ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองพลับวิทยา, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑} สัมภาษณ์ นายพงษ์ศักดิ์ สาสีงชัย ผู้อำนวยการโรงเรียนโรตารีกรุงเทพ, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒} สัมภาษณ์ นายสุรินทร์ บุญทรัพย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนหัวหินวิทยาคม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓} สัมภาษณ์ นายสิทธิเดช ศรีสวัสดิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนหัวหิน, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔} สัมภาษณ์ นางสาวกนกพร บุปผาชาติ ครู ค.ศ. ๓ โรงเรียนหัวหิน, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรธรรมวิรักษ์ (บุญเลิศ ปญฺญาวุโ) เจ้าคณะอำเภอหัวหิน, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระครูสถิตญาณโสภณ (วรรณ จิตฺตฺาโณ) เจ้าอาวาสวัดหนองแก, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระครูสังฆรักษ์บุญญ์ อตุโล เจ้าอาวาสวัดพุทธโชโย, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๔.จัดการเรียนการสอนตามตาราง เพื่อฝึกให้นักเรียนมีวินัยการเรียนรู้ ส่งเสริมให้สามารถดำเนินชีวิตที่ดีและถูกต้องและนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้^{๒๘}

๕.การสอนตามหลักธรรมมุ่งเน้นให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริงทุกสถานการณ์^{๒๙}

๖.ส่วนใหญ่จะเน้นการสอนหลักธรรม ควบคู่ไปกับการสอนตามหน่วยความรู้ในระดับชั้น โดยเน้นเอาหลักธรรมนำไปประยุกต์เข้ากับชีวิตประจำวันได้^{๓๐}

๗.มีการสอนตามหลักธรรมเพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่ นักเรียน เพื่อให้เกิดศรัทธายึดมั่นในหลักปฏิบัติของการเป็นคนดี มีจิตที่ผ่องใส^{๓๑}

๘.การสอนตามลำดับขั้นตอน ให้นักเรียนได้ฝึกสมาธิก่อนเรียนเป็นประจำ เพื่อปลูกจิตสำนึกศรัทธาและยึดมั่นในคุณพระรัตนตรัย^{๓๒}

๙.การเรียนการสอนเน้นการพัฒนา กาย วาจา และจิตใจ ให้รู้จักบาปบุญคุณโทษ เพื่อให้นักเรียนได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง^{๓๓}

๑๐.ควรให้ผู้เรียนฝึกการปฏิบัติมากกว่าที่จะฟังบรรยายเพียงอย่างเดียว เพื่อให้ผู้เรียนไม่เกิดความเบื่อหน่าย เช่น การสวดมนต์ เป็นต้น^{๓๔}

๑๑.นักเรียนที่ได้เรียนวิชาพระพุทธศาสนาได้รับความรู้ มีพฤติกรรมที่ดี มีทักษะที่มีคุณค่าต่อชีวิตตามประสงค์ที่เรียน^{๓๕}

๑๒.การเรียนวิชาทางพระพุทธศาสนาเพื่อไม่ให้เกิดความน่าเบื่อควรมีนิทานประกอบด้วย เช่น นิทานชาดก เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ไปด้วยอย่างต่อเนื่อง^{๓๖}

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพด้านการสอน เป็นการพัฒนา กาย วาจา และจิตใจ ให้รู้จักบาปบุญคุณโทษ เพื่อให้นักเรียนได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ตามหลักธรรมมุ่งเน้นให้สามารถนำไปประยุกต์เข้ากับชีวิตประจำวันได้จริงทุกสถานการณ์โดยเน้นเอาหลักธรรมนำไปสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่ นักเรียน เพื่อให้เกิดศรัทธายึดมั่นในหลักปฏิบัติของการเป็นคนดีและยังสามารถนำไปประเมิณผลในการเรียนการสอนได้อีกด้วย

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระอธิการสุชาติ ปภสฺสโร เจ้าอาวาสวัดไกลกังวล, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระสุริยา ยติธโร พระสอนศีลธรรม วัดสุขสำราญ, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๐} สัมภาษณ์ พระเสน สิริบุญโณ พระสอนศีลธรรม วัดสุขสำราญ, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๑} สัมภาษณ์ นางอัจฉริยา ออสุวรรณ ผู้อำนวยการโรงเรียนพณิชยการหัวหิน, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๒} สัมภาษณ์ นายจรงค์ จันทวงศ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองพลับวิทยา, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๓} สัมภาษณ์ นายพงษ์ศักดิ์ สาสีงชัย ผู้อำนวยการโรงเรียนโรตารีกรุงเทพ, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นายสุรินทร์ บุญทรัพย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนหัวหินวิทยาคม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๕} สัมภาษณ์ นายสิทธิเดช ศรีสวัสดิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนหัวหิน, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๖} สัมภาษณ์ นางสาวกนกพร บุปผาชาติ ครู ค.ศ. ๓ โรงเรียนหัวหิน, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๔.ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน

๑.การสอนวิชาพระพุทธศาสนาผู้สอนจะต้องมีการวัดผลและประเมินผลโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียนเพื่อฝึกฝนขยันหมั่นเพียรหาองค์ความรู้ใหม่ๆ^{๓๗}

๒.การวัดผลและประเมินผลโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนมากยิ่งขึ้น^{๓๘}

๓.การวัดผลและประเมินผลโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อให้รูปแบบการสอนที่ชัดเจน^{๓๙}

๔.พระสอนศีลธรรมควรมีการวัดผลและประเมินผลจากสถานการณ์ที่ปฏิบัติจริง เพื่อฝึกให้นักเรียนมีวินัยการเรียน^{๔๐}

๕.พระสอนศีลธรรมมีการวัดผลและประเมินผลที่ครอบคลุมการแสดงออกทาง การกระทำตามหลักธรรม^{๔๑}

๖.การวัดผลและประเมินผลเน้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เน้นกระบวนการคิดการแก้ปัญหา การประยุกต์ใช้ ควบคู่ไปกับการสอนตามหน่วยความรู้ในระดับชั้น โดยเน้นเอาหลักธรรมนำไปประยุกต์เข้ากับชีวิตประจำวันได้^{๔๒}

๗.การวัดผลและประเมินผลโดยเน้นพัฒนาการของผู้เรียนเพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่ นักเรียน^{๔๓}

๘.พระสอนศีลธรรมมีการวัดผลและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ด้วยการเลือกใช้วิธีการที่หลากหลาย^{๔๔}

๙.การวัดผลและประเมินผลโดยจำแนกองค์ประกอบของสิ่งที่ประเมิน การเรียนการสอนเน้นการพัฒนา กาย วาจา และจิตใจ^{๔๕}

๑๐.การวัดผลและประเมินผลโดยวัดและประเมินจากผู้ที่เกี่ยวข้องหลายด้าน รวมถึงผู้ปกครอง เพื่อให้ผู้ฟังไม่เกิดความเบื่อหน่าย เช่น การสวดมนต์ เป็นต้น^{๔๖}

^{๓๗} สัมภาษณ์ พระครูจิตธรรมวิรัช (บุญเลิศ ปญฺญาวุโธ) เจ้าคณะอำเภอหัวหิน, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๘} สัมภาษณ์พระครูสถิตญาณโสภณ (วรรณ จิตฺตยาโณ) เจ้าอาวาสวัดหนองแก, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๙} สัมภาษณ์พระครูสังฆรักษ์ปัญญุตี อดุลโต เจ้าอาวาสวัดพุทธโชโย, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๐} สัมภาษณ์ พระอธิการสุชาติ ปภสฺสโร เจ้าอาวาสวัดไกลกังวล, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๑} สัมภาษณ์ พระสุริยา ยตินฺธโร พระสอนศีลธรรม วัดสุขสำราญ, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๒} สัมภาษณ์พระเสน สิริปัญโญ พระสอนศีลธรรม วัดสุขสำราญ, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๓} สัมภาษณ์นางอัจฉริยา ออสุวรรณ ผู้อำนวยการโรงเรียนพณิชยการหัวหิน, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๔} สัมภาษณ์ นายจรงค์ จันทวงศ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองพลับวิทยา, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๕} สัมภาษณ์นายพงษ์ศักดิ์ สาธิตกษัย ผู้อำนวยการโรงเรียนโรตารีกรุงเทพ, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๖} สัมภาษณ์นายสุรินทร์ บุญทรัพย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนหัวหินวิทยาคม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๑๑.การวัดผลและประเมินผลโดยวัดและประเมินจากพฤติกรรมที่ดีขึ้นของนักเรียน^{๔๗}

๑๒.การวัดผลและประเมินผลโดยวัดและประเมินจากการเรียนวิชาทาง
พระพุทธศาสนา เช่น นิทาน เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ไปด้วยอย่างต่อเนื่อง^{๔๘}

^{๔๗}สัมภาษณ์ นายสิทธิเดช ศรีสวัสดิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนหัวหิน, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๘}สัมภาษณ์ นางสาวกนกพร บุปผาชาติ ครู ค.ศ. ๓ โรงเรียนหัวหิน, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอสว่างวีรวัฒน์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมารวบรวมสรุปในรูปแบบความสัมพันธ์เชิงแผนภาพในด้านต่างๆได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๑ แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอสว่างวีรวัฒน์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

จากแผนภาพที่ ๔.๑ แสดงองค์ความรู้ที่ได้มาจากการวิจัยในครั้งนี้สามารถสรุปได้ว่าการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ทำให้ทราบถึงบทบาทของพระสอนศีลธรรมวัดที่จะต้องดำเนินงานในการพัฒนาประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาอธิบายในด้านต่างๆได้ดังนี้

๑.ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่การดำเนินชีวิต นำไปสู่การปฏิบัติที่ต้งามุ่งเน้นการพัฒนาคนให้เกิดความรู้ความเข้าใจวิชาพระพุทธศาสนา มีทัศนคติที่ดีงาม

๒.ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ

วางแผนจัดเตรียมอาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์แก่การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สะอาด เป็นระเบียบสวยงาม สร้างความสดชื่นเบิกบานให้กับผู้เรียน

๓.ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน

จัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันสำคัญที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี เพื่อให้สอดคล้องกับการวางแผนการสอนเป็นไปตามลำดับขั้นตอนของเนื้อหาหลักสูตร

๔.ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน

พฤติกรรมของนักเรียนมีการพัฒนาตามหลักพระพุทธศาสนาโดยวัดและประเมินจากผู้ที่เกี่ยวข้องหลายด้าน รวมถึงผู้ปกครอง

บทที่ ๕

สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอดงหลวง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อศึกษาประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอดงหลวง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (๒) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอดงหลวง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (๓) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอดงหลวง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยจำแนกตามปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ตลอดจนเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอดงหลวง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยการ ศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) จากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสังกัด โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอดงหลวง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน ๓๒๓ คน โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ลักษณะของแบบสอบถามเป็นทั้งปลายปิดและปลายเปิด

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ โดยหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดลองตามค่าเอฟ (F-test) ดหวยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) เมื่อพบว่ามี ความแตกต่าง จึงทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference:LSD) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕และในสวนของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๑๒ รูป/คน รายละเอียด ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” สรุปได้ดังนี้

๕.๑.๑ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิงจำนวน ๑๘๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๖ กำลังศึกษาอยู่ชั้น ม.๔ จำนวน ๑๒๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๖ มีอายุ ๑๗ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๗๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๙

๕.๑.๒ ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๔ เมื่อจำแนกเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

๑.ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๘ เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นพบว่านักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยประเด็นที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือ มีการจัดเตรียมประโยชน์สื่อการเรียนรู้อาจารย์พระพุทธศาสนาที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่การดำเนินชีวิต นำไปสู่การปฏิบัติที่ดีงามมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๓ รองลงมา การจัดเตรียมสื่อมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้เกิดความรู้ความเข้าใจวิชาพระพุทธศาสนา มีทัศนคติที่ดีงามมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๑ และมีความคิดเห็นต่ำสุด มีการจัดทำนิตยสาร ที่มีค่าใช้จ่ายประหยัดและคุ้มค่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๔

๒.ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ

ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๑ เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นพบว่านักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยประเด็นที่มีความคิดเห็นสูงสุด การวางแผนจัดเตรียมอาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์แก่การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๒ รองลงมา การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สะอาด เป็นระเบียบสวยงาม สร้างความสดชื่นเบิกบานให้กับผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๑ และมีความคิดเห็นต่ำสุด การจัดดำเนินการสนับสนุนงบประมาณห้องประกอบการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๓

๓.ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน

ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๔ เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นพบว่านักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยประเด็นที่มีความคิดเห็นสูงสุดการจัดกิจกรรม

วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันสำคัญที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๑ รองลงมา การวางแผนการสอนเป็นไปตามลำดับขั้นตอนของเนื้อหาหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๐ และมีความคิดเห็นต่ำสุดการจัดการเรียนการสอนด้วยการฝึกอบรมจิตให้มั่นคงไม่หวั่นไหวต่ออารมณ์ที่นำปรารภณา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๖

๔.ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน

ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๕ เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นพบว่านักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยประเด็นที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนตามหลักพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ย ๓.๙๔ รองลงมาคือ มีการวัดผลและประเมินผลโดยวัดและประเมินจากผู้ที่เกี่ยวข้องหลายด้าน รวมถึงผู้ปกครอง ค่าเฉลี่ย ๓.๙๑ และมีความคิดเห็นต่ำสุด คือ มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียนค่าเฉลี่ย ๓.๗๘

๕.๑.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ ชั้นปีที่ศึกษา และอายุ ตามสมมติฐานการวิจัย พบว่า เพศ มีผลต่อความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ และปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่ ชั้นปีที่ศึกษา อายุ มีผลต่อความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

๕.๑.๔ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของการพัฒนา ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของการพัฒนา ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์จำแนกเป็นรายด้านได้ดังนี้

๑.ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ปัญหาอุปสรรค

ไม่มีการจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้พระพุทธศานานอกสถานที่ ขาดการใช้สื่อที่เน้นนักเรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองและขาดการจัดเตรียมสื่อมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้เกิดความรู้ความเข้าใจวิชาพระพุทธศาสนา มีทัศนคติที่ดีงาม

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้พระพุทธศาสนานอกสถานที่ การใช้สื่อที่เน้นนักเรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองและควรมีการจัดเตรียมสื่อมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้เกิดความรู้ความเข้าใจวิชาพระพุทธศาสนา มีทัศนคติที่ดีงาม

๒.ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ

ปัญหาอุปสรรค

ขาดการจัดห้องเรียนที่สร้างสรรค์ความรู้ด้วยลักษณะทางธรรมชาติ การสร้างบรรยากาศที่สงบ มีเสียงและแสงที่จะรบกวนนักเรียนให้น้อยที่สุด และขาดการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สะอาด เป็นระเบียบสวยงาม สร้างความสดชื่นเบิกบานให้กับผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการจัดห้องเรียนที่สร้างสรรค์ความรู้ด้วยลักษณะทางธรรมชาติ การสร้างบรรยากาศที่สงบ มีเสียงและแสงที่จะรบกวนนักเรียนให้น้อยที่สุด และควรมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สะอาด เป็นระเบียบสวยงาม สร้างความสดชื่นเบิกบานให้กับผู้เรียน

๓.ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน

ปัญหาอุปสรรค

ขาดการจัดการเรียนการสอนเน้นให้นักเรียนฝึกคิดพิจารณา ฝึกปฏิบัติให้ผลด้วยตนเอง การจัดการเรียนการสอนแบบอุปมาอุปไมย สรุปเนื้อหาเปรียบเทียบยกตัวอย่างมาประกอบ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจง่ายมองภาพชัดเจน และขาดการจัดการเรียนการสอนด้วยการฝึกอบรมด้านความประพฤติ ความมีระเบียบวินัย

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการจัดการเรียนการสอนเน้นให้นักเรียนฝึกคิดพิจารณา ฝึกปฏิบัติให้ผลด้วยตนเอง การจัดการเรียนการสอนแบบอุปมาอุปไมย สรุปเนื้อหาเปรียบเทียบยกตัวอย่างมาประกอบ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจง่ายมองภาพชัดเจนและควรมีการจัดการเรียนการสอนด้วยการฝึกอบรมด้านความประพฤติ ความมีระเบียบวินัย

๔.ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน

ปัญหาอุปสรรค

ขาดการวัดผลและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ด้วยการเลือกใช้วิธีการที่หลากหลาย และเหมาะสมไม่มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียนและขาดการวัดผลและประเมินผลโดยเน้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เน้นกระบวนการคิด การประยุกต์ใช้ และการปรับปรุง

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการวัดผลและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ด้วยการเลือกใช้วิธีการที่หลากหลาย และเหมาะสมและมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียน อีกทั้งควรมีการวัดผลและประเมินผล โดยเน้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เน้นกระบวนการคิด การประยุกต์ใช้ และการปรับปรุงให้เหมาะสม

๕.๑.๕สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview)

๑.ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การสอนวิชาพระพุทธศาสนาในยุคใหม่สื่อหรืออุปกรณ์เป็นองค์ประกอบหนึ่งตามหลักเกณฑ์การสอนทางวิชาการ และการสอนลักษณะนี้เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันครูพระต้องทันยุคสมัยโดยการใช้สื่ออุปกรณ์มาช่วยสอนเพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียน เช่น คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก ฯลฯ การเรียนวิชาพระพุทธศาสนาเพื่อให้สนุกมากขึ้น และเพื่อให้เกิดความเข้าใจควรมีการนำสื่ออุปกรณ์ มาใช้เป็นเครื่องมือประกอบการเรียนการสอนด้วย สื่อการสอนหรืออุปกรณ์แต่ละชั้นของห้องเรียนมีความแตกต่างกัน แต่ที่สำคัญต้องให้นักเรียนได้เรียนรู้ การใช้สื่ออุปกรณ์ให้ได้ประโยชน์มากที่สุดระยะเวลาในการสอนมีจำกัด การใช้สื่อการสอนจึงไม่ค่อยมีการใช้มากนักเพราะเกรงว่าเวลาในการสอนจะไม่เพียงพอโรงเรียนได้มีการเตรียมอุปกรณ์ที่หลากหลายรูปแบบที่ไม่ซ้ำกันทำให้สามารถได้พลิกแพลงการเรียนการสอนแต่การเรียนการสอนในแต่ละชั้นเป็นแบบการเรียนรู้ร่วมกันโดยใช้สื่อการเรียนเหมือนกันส่งผลให้นักเรียนแต่ละชั้นเรียนได้รับเนื้อหาไม่แตกต่างกันมีการสอนให้นักเรียนได้ค้นคว้าจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

เนื้อหาและกิจกรรมบางบทเรียนมีสื่อที่เข้าใจง่าย และตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการใช้อุปกรณ์การสอนพระพุทธศาสนามีความหลากหลายและเหมาะสมกับนักเรียนในแต่ละระดับชั้น มีการวัดผลและประเมินผล สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาในปัจจุบันมีการเรียนการสอนธรรมะศึกษาผ่านสื่อต่างๆ ช่วยให้นักเรียนสอบได้มากขึ้นควรสอนเน้นสื่ออุปกรณ์ ที่ผู้เรียนมีความสนใจเพื่อดึงดูดให้เกิดความสนใจมากกว่าการสอนแบบบรรยายโดยไม่มีสื่ออุปกรณ์มีอุปกรณ์การสอนเพื่อดึงดูดให้นักเรียนสนใจและเข้าใจ และเกิดประสบการณ์การฝึกปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันเช่น กิจกรรมศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนาจัดนิทรรศการและกิจกรรมงานวันสำคัญต่างๆทางพระพุทธศาสนาควรมีอุปกรณ์การสอนเพื่อดึงดูดให้นักเรียนสนใจและเข้าใจ

๒.ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ

การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบรรยายภาคเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ตามสถานที่ต่างๆ ภายในวัด เช่น อุโบสถ ศาลาการเปรียญ วิหาร เป็นต้นมีการพูดโน้มน้าวก่อนเข้าบทเรียนเพื่อให้นักเรียนมีความสนใจและให้เกิดความเข้าใจ สนใจในเนื้อหาที่เรียนมากขึ้นควรสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนแบบเป็นกันเอง เรียนแล้วสนุกไม่น่าเบื่อ ได้ความรู้ การจัดสถานที่ให้ร่มรื่น ห้องเรียนสะอาด จะช่วยให้นักเรียนสนใจที่จะอยากเข้ามาในห้องเรียนมากยิ่งขึ้นไม่ค่อยได้รับความสนใจเท่าที่ควร เพราะระยะเวลาในการสอนถูกจำกัดทำให้นักเรียน

กระตือรือร้นในการเรียนและให้ความร่วมมือในการเรียนแต่ไม่ค่อยได้รับความสนใจมากนัก เพราะไม่ใช่สิ่งที่นักเรียนให้ความสนใจเพราะเห็นว่าไกลตัว

การสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน ต้องมีห้องเรียนที่สะอาด สงบ มีเสียงรบกวนน้อยที่สุด และมีการจัดห้องเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมทางศาสนาการตกแต่งสถานที่ ปรับปรุงห้องเรียนให้มีบรรยากาศที่สงบ เหมาะสมต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาสถานที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีความโปร่งโล่งสบาย มีความเป็นกันเองสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันได้ ห้องเรียนควรจัดให้มีบรรยากาศของความเป็นวิชาพระพุทธศาสนา เช่น รูปภาพพุทธประวัติ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนภาพพิธีกรรมต่างๆห้องเรียนมีความสะอาด เป็นระเบียบ โต๊ะเรียนเพียงพอ นั่งสบาย ผู้สอนและผู้เรียนเป็นกันเอง จึงช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นการสร้างบรรยากาศความคุ้นเคยกับนักเรียนก่อนเข้าบทเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้

๓.ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน

การสอนวิชาพระพุทธศาสนาผู้สอนจะต้องฝึกฝนขยันหมั่นเพียรหาองค์ความรู้ใหม่ๆ มาถ่ายทอดให้กับนักเรียนเพื่อเพิ่มความสนใจให้มากยิ่งขึ้นควรกำหนดเนื้อเรื่องรูปแบบการสอน การบรรยาย และการตอบปัญหา เพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนมากยิ่งขึ้นรูปแบบการสอนที่ชัดเจน เพื่อให้ผู้ฟังได้พิจารณาเนื้อหาที่ได้ฟังแล้วจึงมีการประเมินผลในการเรียนการสอนด้วยจัดการเรียนการสอนตามตาราง เพื่อฝึกให้นักเรียนมีวินัยการเรียน ส่งเสริมให้สามารถดำเนินชีวิตที่ดีและถูกต้องและนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้การสอนตามหลักสูตรมุ่งเน้นให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริงทุกสถานการณ์ส่วนใหญ่จะเน้นการสอนหลักธรรม ควบคู่ไปกับการสอนตามหน่วยความรู้ในระดับชั้น โดยเน้นเอาหลักธรรมนำไปประยุกต์เข้ากับชีวิตประจำวันได้มีการสอนตามหลักธรรมเพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่ นักเรียน เพื่อให้เกิดศรัทธายึดมั่นในหลักปฏิบัติของการเป็นคนดี มีจิตที่ผ่องใสการสอนตามลำดับขั้นตอน

ให้นักเรียนได้ฝึกสมาธิก่อนเรียนเป็นประจำ เพื่อปลูกจิตสำนึกศรัทธาและยึดมั่นในคุณพระรัตนตรัยการเรียนการสอนเน้นการพัฒนา กาย วาจา และจิตใจ ให้รู้จักบาปบุญคุณโทษ เพื่อให้นักเรียนได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริงควรให้ผู้เรียนฝึกการปฏิบัติมากกว่าที่จะฟังบรรยายเพียงอย่างเดียว เพื่อให้ผู้เรียนไม่เกิดความเบื่อหน่าย เช่น การสวดมนต์ เป็นต้นนักเรียนที่ได้เรียนวิชาพระพุทธศาสนาได้รับความรู้ มีพฤติกรรมที่ดี มีทักษะที่มีคุณค่าต่อชีวิตตามประสงค์ที่เรียนการเรียนวิชาทางพระพุทธศาสนาเพื่อไม่ให้เกิดความน่าเบื่อควรมีนิทานประกอบด้วย เช่น นิทานชาดก เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ไปด้วยอย่างต่อเนื่อง

๔.ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน

การสอนวิชาพระพุทธศาสนาผู้สอนจะต้องมีการวัดผลและประเมินผลโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียนเพื่อฝึกฝนขยันหมั่นเพียรหาองค์ความรู้ใหม่ๆการวัดผลและประเมินผลโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนมากยิ่งขึ้นการวัดผลและประเมินผลโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อให้รูปแบบการสอนที่ชัดเจนพระสอนศีลธรรมควรมีการวัดผลและประเมินผล

จากสถานการณ์ที่ปฏิบัติจริง เพื่อฝึกให้นักเรียนมีวินัยการเรียนรู้พระสอนศีลธรรมมีการวัดผลและประเมินผลที่ครอบคลุมการแสดงผลออกทางการกระทำตามหลักธรรมการวัดผลและประเมินผลเน้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เน้นกระบวนการคิดการแก้ปัญหา การประยุกต์ใช้ ควบคู่ไปกับการสอนตามหน่วยความรู้ในระดับชั้น

โดยเน้นเอาหลักธรรมนำไปประยุกต์เข้ากับชีวิตประจำวันได้การวัดผลและประเมินผลโดยเน้นพัฒนาการของผู้เรียนเพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่ นักเรียนพระสอนศีลธรรมมีการวัดผลและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ด้วยการเลือกใช้วิธีการที่หลากหลายการวัดผลและประเมินผลโดยจำแนกองค์ประกอบของสิ่งที่ประเมิน การเรียนการสอนเน้นการพัฒนา กาย วาจา และจิตใจการวัดผลและประเมินผลโดยวัดและประเมินจากผู้ที่เกี่ยวข้องหลายด้าน รวมถึงผู้ปกครอง เพื่อให้ผู้ฟังไม่เกิดความเบื่อหน่าย เช่น การสวดมนต์ เป็นต้นการวัดผลและประเมินผลโดยวัดและประเมินจากพฤติกรรมที่ดีขึ้นของนักเรียนการวัดผลและประเมินผลโดยวัดและประเมินจากการเรียนวิชาทางพระพุทธศาสนา เช่น นิทาน เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ไปด้วยอย่างต่อเนื่อง

๕.๒ อภิปรายผล

จากผลการวิจัยประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีประเด็นสำคัญที่น่าสนใจควรแก่การนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการพัฒนาประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ ซึ่งสอดคล้องกับ พระประกาศิต ปณณารโ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดบ้านสะแกชำตำบลบ้านสะแกชำอำเภอเมืองจังหวัดบุรีรัมย์” ผลวิจัยพบว่าในด้านเทคนิคการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของโรงเรียนวัดบ้านสะแกชำพบว่าครูได้ใช้กิจกรรมต่างๆสำหรับการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานักเรียนทั้งในด้านพฤติกรรมทางกายวาจาและจิตใจปลูกเร้าให้มีส่วนร่วมให้โอกาสและเห็นความสำคัญมีการฝึกทักษะใหม่ให้นักเรียนจัดสถานที่ให้เหมาะสมแก่นักเรียนสร้างบรรยากาศและมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายส่วนวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่สำคัญคือ แบบบรรยายแบบสาธิตทำกิจกรรมกลุ่มการแสดงบทบาทของนักเรียน^๑

ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่านักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยประเด็นที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือการใช้สื่อการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่หลากหลายและเหมาะสมซึ่งสอดคล้องกับพระมหาวิเชียร อภิปัญโญ ได้ศึกษาวิจัย

^๑พระประกาศิต ปณณารโ, “บทบาทของครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดบ้านสะแกชำ ตำบลบ้านสะแกชำ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์”, **ปริญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ก.

เรื่อง “การเปิดรับสื่อและความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้านจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนในเขตภาษีเจริญ” ผลวิจัยพบว่า (๑) กลุ่มตัวอย่างส่วนมากเป็นนักเรียนหญิงอาชีพส่วนใหญ่ของครอบครัวมีอาชีพค้าขายและทำธุรกิจส่วนตัวอายุโดยเฉลี่ย๑๗ปีได้รับข่าวสารด้านจริยธรรมจากสื่อ๒-๓ครั้งต่อสัปดาห์ได้รับจากครูมากที่สุดรองลงมาคือพระสงฆ์ (๒) การสอนที่มีสื่อเป็นส่วนประกอบจะก่อให้เกิดความสนใจในการเรียนรู้มากขึ้นโดยเฉพาะวิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่ให้สาระและเป็นประโยชน์แก่ชีวิตในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุขปัจจุบันถูกมองว่าเป็นวิชาที่น่าเบื่อหน่ายเพราะขาดสื่อประกอบและไม่ค่อยมีการปรับปรุงเนื้อหาสาระให้เข้ากับวัยและความต้องการของผู้เรียนในปัจจุบันฉะนั้นถ้าหากมีสื่อเป็นส่วนประกอบในการเรียนการสอนย่อมเป็นสิ่งเร้าและเป็นแรงจูงใจให้เกิดความอยากเรียนรู้มากขึ้น (๓) สื่อการสอนโดยเฉพาะสื่อบุคคลเป็นสื่อที่ก่อให้เกิดความสัมฤทธิ์ผลมากที่สุดเพราะผู้เรียนและผู้สอนสามารถตอบโต้กันได้แต่สื่อบุคคลนั้นหากไม่มีความรู้ในด้านนั้นๆเพียงพอก็เป็นส่วนที่ทำให้ความน่าเชื่อถือลดลงไปดังนั้นพระสงฆ์ผู้เป็นสื่อบุคคลโดยตรงในการเรียนการสอนเกี่ยวกับจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาจึงควรได้มีบทบาทที่มากกว่านี้เพราะการสำรวจพบว่ากลุ่มตัวอย่างยังได้รับข้อมูลด้านจริยธรรมจากพระสงฆ์มีอัตราที่น้อยกว่าครูประจำชั้นอันแสดงให้เห็นถึงความด้อยในบทบาทด้านนี้อยู่นอกจากนั้นสื่อก็เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์

สิ่งพิมพ์เป็นต้นเป็นส่วนที่ทำให้การเรียนรู้เกิดความน่าสนใจน่าเชื่อถือมากขึ้นและไม่น่าเบื่อหน่าย (๔) ปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาก็คือนำหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนามาปรับปรุงประยุกต์ให้เข้ากับวัยและความต้องการของผู้เรียนในปัจจุบันไม่ล้าสมัยจนเกินไปและจากการวิจัยพบว่าผู้เรียนต้องการให้มีสื่อประกอบการเรียนการสอนให้มากขึ้นกว่านี้ควรให้มีกิจกรรมในเนื้อหาวิชาเพื่อไม่ให้เกิดความน่าเบื่อหน่ายและง่วงนอน (๕) การสอนจริยธรรมในวิชาพระพุทธศาสนา กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อถือในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาว่าเป็นสิ่งที่ดีงามเมื่อนำไปปฏิบัติแล้วย่อมก่อให้เกิดความสงบสุขในชีวิตครอบครัวและสังคมถ้ามีการประยุกต์ให้เข้ากับวัยและความต้องการของผู้เรียนและเหตุการณ์ในปัจจุบันมีสื่อเป็นส่วนประกอบการเรียนการสอนมีการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนก็ยิ่งจะเป็นสิ่งเร้าให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้น^๒

ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยประเด็นที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือ การบำรุงรักษาและซ่อมแซมสถานที่ เพื่อทำให้อยู่ในสภาพคงทนถาวร ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูสมุห์บุญเลิศ ชยวิโส ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่เขต๑” ผลวิจัยพบว่าสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้านการจัดการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางค่าเฉลี่ยเท่ากับ๓.๐๗ด้านสื่อและวัตรกรรมเทคโนโลยีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางค่าเฉลี่ยเท่ากับ๒.๘๖ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

^๒พระมหาวิเชียร อภิปัญโญ, “การเปิดรับสื่อและความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้านจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนในเขตภาษีเจริญ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาธรรมนิเทศ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ก.

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๘ ด้านการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริงโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๒ ส่วนปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่เขต๑ผลวิจัยพบว่าด้านการจัดการเรียนการสอนพบว่านักเรียนไม่ค่อยสนใจฟังจุดประสงค์ด้านการใช้สื่อประกอบการสอนพบว่าสื่อมีจำนวนน้อยสื่อไม่ทันสมัยหลักสูตรไม่เหมาะสมสถานที่ไม่อำนวยความสะดวกต่อการจัดกิจกรรมด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตรขาดการศึกษานอกสถานที่นักเรียนเข้าใจกิจกรรมด้านการวัดประเมินผลพบว่าการวัดไม่ตรงกับความเป็นจริงไม่มีมาตรฐานการไม่ยอมรับการประเมินผลของนักเรียน^๓

ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้นักเรียน พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยประเด็นที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือ การจัดการให้นักเรียนเกิดศรัทธายึดมั่นในหลักปฏิบัติความเป็นคนดี มีจิตใจผ่องใสซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ พระสถิต มหาลาภ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถิพุทธ: กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านโนนม่วงตำบลศิลา” ผลวิจัยพบว่าการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนวิถิพุทธของโรงเรียนบ้านโนนม่วงพบว่าได้ยึดหลักวิธีการเสริมสร้างศรัทธาแก่ผู้เรียนด้วยการปลูกฝังด้วยโอวาท๓ คือไม่ทำชั่วทำแต่ดีชำระจิตให้บริสุทธิ์เน้นให้เกิดการเรียนรู้ที่ตัวผู้เรียนและเป็นโรงเรียนขนาดเล็กมีนักเรียนจำนวน๓๗๒และผู้บริหารครูสอนจำนวน๒๐รูป/คนรวมทั้งครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยนักเรียนส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่บ้านโนนม่วงและบ้านใกล้เคียงแต่ปัญหาที่สถานศึกษาประสบอยู่เสมอคือผู้ปกครองย้ายนักเรียนนักเรียนติดเกมส์หนีเรียนไปเที่ยวในตัวเมืองขอนแก่นโดยครูและผู้ปกครองเห็นว่าจะต้องร่วมมือกันในการป้องกันและดูแลเอาใจใส่ครูพระสอนศีลธรรมจึงเป็นที่พึ่งแก่สถานศึกษาในการอบรมให้ความรู้ศีลธรรมแก่นักเรียนด้วยเหตุนี้ครูพระสอนศีลธรรมจึงมีคุณสมบัติที่ตรงกับสาขาวิชาพระพุทธศาสนาเพื่อให้ความรู้ต่างๆแก่นักเรียนอย่างครบถ้วนและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนในแง่บุคคลแบบอย่างทางสังคมส่วนโครงสร้างและการบริหารงานของโรงเรียนวิถิพุทธบ้านโนนม่วงแบ่งออกเป็น๔ด้านคือบริหารงานทั่วไปฝ่ายบริหารงานงบประมาณฝ่ายบริหารงานบุคคลฝ่ายบริหารงานวิชาการผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนวิถิพุทธของโรงเรียนบ้านโนนม่วงพบว่าผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาผลของการจัดกิจกรรมส่งเสริมการสอนผลการเรียนรู้สู่การปฏิบัติและผลของกิจกรรมการทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนากิจกรรมต่างๆเหล่านี้ทำให้นักเรียนได้พัฒนาตนตามหลักพุทธธรรมต่างๆอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์กล่าวคือมีประสิทธิภาพในการเรียนการสอนดียิ่งขึ้นรู้จักการปรับตัวเข้ากับสังคมและกลุ่มเพื่อนได้ดีรู้จักยับยั้งอารมณ์ฝ่ายอกุศลที่แสดงออกทางกายวาจาเช่นไม่ฆ่าสัตว์ไม่ทะเลาะกับเพื่อนๆไม่ทำความเดือดร้อนแก่ผู้ปกครองและชุมชนรู้จักกตัญญูกตเวทีต่อผู้ปกครองและสถานศึกษาประพฤติตนเป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตนมีจิตใจสำนึกไม่หุนหันไม่เหินห่างไม่ทำความผิดต่อเพื่อนๆและคนอื่นรู้จักมารยาทเรียบร้อย

^๓พระครูสมุห์บุญเลิศ ชยวิโส, “สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่เขต๑”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ก.

ดงามทางสังคมไทยแต่งกายเรียบร้อยมีวาจาสุภาพให้ความเคารพบูชาผู้มีพระคุณรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายตรงต่อเวลาลดเลิกละสิ่งเสพติดให้โทษซึ่งเป็นเหตุให้เสียทรัพย์เสียสุขภาพ^๔

ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยประเด็นที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือเพื่อพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนตามหลักพระพุทธศาสนาซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของพระมงคล จิตมมงคล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อขวัญกำลังใจของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา: ศึกษาเฉพาะกรณีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค๑๕ ” ผลวิจัยพบว่าพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค๑๕มีความคิดเห็นต่อปัจจัยในการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ย๓.๔๔และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าด้านอิสระในการปฏิบัติงานมีระดับความคิดเห็นมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย๓.๗๗รองลงมาคือด้านสิ่งจูงใจที่ไม่เป็นปัจจัยค่าตอบแทนและด้านการยอมรับนับถือซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากันที่๓.๖๗ส่วนที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุดคือด้านสิ่งจูงใจที่เป็นปัจจัยค่าตอบแทนมีค่าเฉลี่ย๒.๗๕พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค๑๕มีความคิดเห็นต่อขวัญกำลังใจในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย๔.๑๑และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าขวัญกำลังใจในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้านการปฏิบัติงานตามระเบียบมีระดับความคิดเห็นมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย๔.๐๘ส่วนที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุดคือด้านความตั้งใจทำงานมีค่าเฉลี่ย๔.๐๘^๕

๕.๒.๓ การอภิปรายผลตามสมมติฐาน

ผลตามสมมติฐาน ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยจำแนกตามข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลจากการศึกษาเปรียบเทียบพบว่านักเรียนที่มีเพศต่างกันโดยภาพรวมไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานส่วนนักเรียนที่มีชั้นปีที่ศึกษา และอายุต่างกันโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานเมื่อพิจารณาในแต่ละส่วนมีประเด็นที่นำมาอภิปรายดังนี้

ด้านเพศ พบว่านักเรียนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานทั้งนี้การอภิปรายผลการวิจัยซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิเชียร อภิบุญไธ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเปิดรับสื่อและความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้านจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนในเขตภาษีเจริญ ” ผลวิจัย

^๔พระสถิต มหาลาโภ, “การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธ: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนม่วงตำบลศิลา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ก.

^๕พระมงคล จิตมมงคล, “ปัจจัยที่มีผลต่อขวัญกำลังใจของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา: ศึกษาเฉพาะกรณีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขารัฐประศาสนศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ก.

พบว่า (๑) กลุ่มตัวอย่างส่วนมากเป็นนักเรียนหญิงอาชีพส่วนใหญ่ของครอบครัวมีอาชีพค้าขายและทำธุรกิจส่วนตัวอายุโดยเฉลี่ย ๑๗ ปี ได้รับข่าวสารด้านจริยธรรมจากสื่อ ๒-๓ ครั้งต่อสัปดาห์ที่ได้รับจากครูมากที่สุดรองลงมาคือพระสงฆ์ (๒) การสอนที่มีสื่อเป็นส่วนประกอบจะก่อให้เกิดความสนใจในการเรียนรู้มากขึ้นโดยเฉพาะวิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่ให้สาระและเป็นประโยชน์แก่ชีวิตในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุขปัจจุบันถูกมองว่าเป็นวิชาที่น่าเบื่อหน่ายเพราะขาดสื่อประกอบและไม่ค่อยมีการปรับปรุงเนื้อหาสาระให้เข้ากับวัยและความต้องการของผู้เรียนในปัจจุบันฉะนั้นถ้าหากมีสื่อเป็นส่วนประกอบในการเรียนการสอนย่อมเป็นสิ่งเร้าและเป็นแรงจูงใจให้เกิดความอยากเรียนรู้มากขึ้น (๓) สื่อการสอนโดยเฉพาะสื่อบุคคลเป็นสื่อที่ก่อให้เกิดความสัมฤทธิ์ผลมากที่สุดเพราะผู้เรียนและผู้สอนสามารถตอบโต้กันได้แต่สื่อบุคคลนั้นหากไม่มีความรู้ในด้านนั้นๆเพียงพอก็เป็นส่วนที่ทำให้ความน่าเชื่อถือลดลงไปดังนั้นพระสงฆ์ผู้เป็นสื่อบุคคลโดยตรงในการเรียนการสอนเกี่ยวกับจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาจึงควรได้มีบทบาทที่มากกว่านี้เพราะการสำรวจพบว่ากลุ่มตัวอย่างยังได้รับข้อมูลด้านจริยธรรมจากพระสงฆ์มีอัตราที่น้อยกว่าครูประจำชั้นอันแสดงให้เห็นถึงความด้อยในบทบาทด้านนี้อยู่นอกจากนั้นสื่อก็เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์สื่อสิ่งพิมพ์เป็นต้นเป็นส่วนที่ทำให้การเรียนรู้เกิดความน่าสนใจน่าเชื่อถือมากขึ้นและไม่น่าเบื่อหน่าย (๔) ปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาคือการนำหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนามาปรับปรุงประยุกต์ให้เข้ากับวัยและความต้องการของผู้เรียนในปัจจุบันไม่ล้าสมัยจนเกินไปและการวิจัยพบว่าผู้เรียนต้องการให้มีสื่อประกอบการเรียนการสอนให้มากขึ้นกว่านี้ควรให้มีกิจกรรมในเนื้อหาวิชาเพื่อไม่ให้เกิดความน่าเบื่อหน่ายและง่วงนอน (๕) การสอนจริยธรรมในวิชาพระพุทธศาสนา กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อถือในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาว่าเป็นสิ่งที่ดีงามเมื่อนำไปปฏิบัติแล้วย่อมก่อให้เกิดความสงบสุขในชีวิตครอบครัวและสังคมถ้ามีการประยุกต์ให้เข้ากับวัยและความต้องการของผู้เรียนและเหตุการณ์ในปัจจุบันมีสื่อเป็นส่วนประกอบการเรียนการสอนมีการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนก็ยิ่งจะเป็นสิ่งเร้าให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้น^๖

ด้านชั้นปีที่ศึกษา พบว่านักเรียนที่มีชั้นปีที่ศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานทั้งนี้การอภิปรายผลการวิจัยซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระนิพนธ์ เทวธมโม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตการศึกษากรุงเทพมหานครเขต ๒” ผลวิจัยพบว่าครูผู้สอนมีความคิดเห็นด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตรอยู่ในระดับสูงเช่นการสอนโดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญเลือกกิจกรรมโดยใช้เกณฑ์ความสนใจของนักเรียนมีการวางแผนและเตรียมการสอนตามวัตถุประสงค์รวมทั้งเลือกวิธีการสอนและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้และปรับวัตถุประสงค์ที่เป็นนามธรรมให้เป็นเชิงพฤติกรรมการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า

^๖ พระมหาวิเชียร อภิพลโณ, “การเปิดรับสื่อและความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้านจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนในเขตภาษีเจริญ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาธรรมนิเทศ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ก.

นั้นพบว่าอยู่ในระดับสูงๆ การประเมินด้านกระบวนการสอนพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงๆ การประเมินผลด้านผลผลิตจากการสอนนั้นพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงๆ นอกจากนั้นครูผู้สอนได้มีข้อเสนอแนะที่จะให้ครูผู้สอนวิชานี้บังเกิดผลดีที่สุดคือครูควรสอนโดยเน้นฝึกปฏิบัติหรือลงมือกระทำร่วมกันอย่างแท้จริง เช่น การอาราธนาศีล ๕ วิธี การให้การประเคนของที่ถูกต้อง และการจัดพิธีกรรมต่างๆ เช่น เวียนเทียน ตักบาตร หรือ วันสงกรานต์ เป็นต้น เพื่อให้เด็กเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมและศาสนาของตนเอง^๗

ด้านอายุ พบว่านักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานทั้งนี้ การอภิปรายผลการวิจัยซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหารพวงษ์ วรรณเมธี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัญหาการเรียนการสอนวิชาจริยศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕-๖ ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่” ผลวิจัยพบว่าด้านสถานที่และงบประมาณประสบปัญหามากที่สุดคือขาดห้องเรียนที่ใช้ในการเรียนการสอน โดยเฉพาะซึ่งส่วนใหญ่ใช้ห้องเรียนปกติครูผู้สอนและนักเรียนและนักเรียนต้องการห้องเรียนวิชาจริยศึกษาโดยเฉพาะเพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียน^๘

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงการปฏิบัติ

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่เชิงปฏิบัติเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบในประเด็นดังต่อไปนี้

๑) ควรนำผลของการวิจัยครั้งนี้ไปเผยแพร่ให้ครูพระสอนศีลธรรมที่อื่นๆ ที่มีความสนใจที่จะพัฒนาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อจะได้ร่วมกับภาคส่วนอื่นๆ ของการพัฒนาต่อไป

๒) ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการและเชิญผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านวิชาการ และนำเชื่อถือให้มาช่วยดูแลในการการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนของครูพระมากยิ่งขึ้น

^๗ พระนิพนธ์ เทวธมโม, “การประเมินการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต ๒”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ก.

^๘ พระมหารพวงษ์ วรรณเมธี, “ปัญหาการเรียนการสอนวิชาจริยศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕-๖ ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่”, **ปริญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ก.

๓) ควรมีการวางแผนงานในการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดย
เชิญวิทยากรหรือผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมาร่วมกันร่างหลักสูตรใหม่ๆ ขึ้น

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรทำการศึกษาวิจัยในพื้นที่กว้างขึ้นเพื่อให้เห็นภาพสะท้อนของบทบาทครูพระ
ที่มีต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาได้ชัดเจนขึ้น

๒) ควรทำการศึกษาวิจัยในลักษณะการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและเพื่อให้ครู
พระสอนศีลธรรม ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครอง และนักเรียนร่วมกันศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนา
ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. คู่มือการดำเนินงานตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
ประจำปีงบประมาณ ๒๕๔๘. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุ
ภัณฑ์, ๒๕๔๗.

_____. คู่มือการดำเนินงานตามโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปีงบประมาณ ๒๕๔๙
(ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๙.

_____. แผนปฏิบัติการ/โครงการ ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ประชาชน ประจำปีงบประมาณ
๒๕๕๑. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๕๐.

_____. รายงานการศาสนาประจำปี ๒๕๔๔. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๔.

กรมการศาสนา. คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรง
พิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

_____. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. สถิติเบื้องต้นและการวิจัย: Basic Statistics and
Research. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์,
๒๕๕๔.

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. รายงานการสัมมนาพระสอนศีลธรรม พระนักเทศน์ และพระนัก
เผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วประเทศ ประจำปี ๒๕๕๒. กรุงเทพมหานคร: หจก. สามลดดา,
๒๕๕๓.

จำนงค์ทองประเสริฐ. แผนการกู้ยืมสภาพของเจ้าชายสิทธัตถะ. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: บริษัท
สหธรรมิกจำกัด, ๒๕๔๗.

ทินพันธุ์นาคะตะ. พระพุทธศาสนากับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: หจก. สหยาบถ์ลอกและการพิมพ์,
๒๕๔๔.

ธงชัยสันติวงศ์. พฤติกรรมบุคคลในองค์การ. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช,
๒๕๔๐.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ธนิตอยู่โพธิ์. **อานิสงส์ศีล๕**. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- ธนุแก้วโอภาส. **ศาสนาโลก**. กรุงเทพมหานคร: หจก. เอ็มเตรีตติ้ง, ๒๕๔๒.
- ธีรวิสบำเพ็ญบุญบารมี. **การเผยแผ่พระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเบญจกัญญา, ๒๕๕๐.
- บุญศรี พานะจิตต์. **ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- _____. **โครงการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถาบันศาสนาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิคจำกัด, ๒๕๔๕.
- ป. หลงสมบุญ. **พจนานุกรมมคอ-ไทย**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทธรรมสารจำกัด, ๒๕๔๖.
- ประกอบ กรรณสูตร. **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒.
- ประเสริฐธรรมโวหาร. **หลักสูตรและการจัดการมัธยมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาหลักสูตรและการสอนคณะครุศาสตร์สถาบันราชภัฏจันทรเกษม, ๒๕๔๒.
- พระครูวินัยธรวัลลพ โกวิโล และคณะ. **รายงานผลการประเมินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน**. นนทบุรี: หจก. เซนปรินตติ้ง, ๒๕๕๕.
- พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตโต). **พระธรรมทูตสายต่างประเทศ รุ่นที่ ๙**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **การศึกษากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๙.
- _____. **พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่นกรมการปกครอง, ๒๕๔๐.
- _____. **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยายความ**. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิต จิตฺตฺโน). **คนไทยกับงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์, ๒๕๔๖.
- พระนารถเถระและพระมหาติปิฎกจุฬายเถระจนา. **มลินทปถหอญฐกถา-ฎีกา**. ตรวจชำระโดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญาน, ๒๕๔๑.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๘. นนทบุรี: โรงพิมพ์เพิ่มทรัพย์การพิมพ์, ๒๕๕๓.
- _____. **พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๔. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนธีการพิมพ์, ๒๕๕๓.
- พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตฺตาโณ). **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระโสภณมหาเถระ (มหาสิสยาตอ) รจนา. **วิปัสสนานัย**. พระพรหมโมลี (สมศักดิ์อุปสโม) ตรวจชำระ. กรุงเทพมหานคร : หจก. ซีไอโอเซ็นเตอร์, ๒๕๔๘.
- พิทยา บวรวัฒนา. **ทฤษฎีองค์การสาธารณะ**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์, ๒๕๔๓.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๖.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๕.
- สมใจ ลักษณะ. **การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน: Efficiency Development**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๖.
- สมหวังพิริยานุวัฒน์. **วิธีวิทยาการประเมินทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **การกลับมาของพระพุทธศาสนา “พระเอก” ของการศึกษาใหม่**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ลายสือ, ๒๕๔๔.
- สำนักงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. **คู่มือพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน (ฉบับปรับปรุง) ปีงบประมาณ ๒๕๔๙**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๙.
- สำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. **คู่มือการจัดกิจกรรมงานมหกรรมส่งเสริมศีลธรรมและการประกวดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านพระพุทธศาสนา ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๖**. นนทบุรี: หจก. เซนปรินต์ติ้ง, ๒๕๕๖.
- _____ **สรุปงานมหกรรมส่งเสริมศีลธรรมและประกวดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านพระพุทธศาสนา**. นนทบุรี: หจก. เซน ปรินต์ติ้ง, ๒๕๕๖.
- _____ **คู่มือการปฏิบัติงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๗**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. นนทบุรี: หจก. เซนปรินต์ติ้ง, ๒๕๕๗.
- _____ **คู่มือปฏิบัติงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๖**. กรุงเทพมหานคร: หจก. เซนปรินต์ติ้ง, ๒๕๕๖.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกองวิชาการ. **แนวปฏิบัติในการบริหารงานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติพุทธศักราช ๒๕๕๔**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๔.
- สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **คู่มือพระสอนศีลธรรม ปีงบประมาณ ๒๕๖๐**. นนทบุรี: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เซน ปรินต์ติ้ง, ๒๕๖๐.
- _____ **แผนยุทธศาสตร์พระสอนศีลธรรมในช่วงแผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยฉบับที่ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)**. นนทบุรี: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เซน ปรินต์ติ้ง, ๒๕๕๘.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สิริวัฒน์ คำวันสา. **ประวัติพระพุทธศาสนาในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทจรัสสินทวงศ์การพิมพ์จำกัด, ๒๕๔๒.

(๒) บทความ:

ชินรัตน์ สมสืบ. “ความหมาย ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน”. ใน **ประมวลสาระชุดวิชาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการรัฐประศาสนศาสตร์**. นนทบุรี : สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๗): ๒๘๗.

เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์. “ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการให้บริการสาธารณะ”. ใน **ประมวลสาระชุดวิชาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการรัฐประศาสนศาสตร์**. (นนทบุรี: สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๗) : ๒๕๕.

(๓) งานวิจัย/วิทยานิพนธ์:

พระครูธรรมศาสนโฆสิต (ภิญโญ อนุโลโย), “ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๔๔ ของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดกรมสามัญศึกษาอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

พระครูวัชรอินทวงศ์ (สกล อินทวิโส), “ศึกษาประสิทธิภาพของการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเวฬุวันวิทยา ตำบลหนองไผ่อำเภอดงขลุ่ย จังหวัดร้อยเอ็ด”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พระครูสมุห์บุญเลิศ ขยวีโส, “สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่เขต๑”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

พระครูสุวิธานพัฒน์บัณฑิต และคณะ, “ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้โดยพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๙”. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๕๕๒.

พระชัยสุภชาติ นริสสุโร, “ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมวัดดาวคอง เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระนิพนธ์ เทวธมโม, “การประเมินการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต๒”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชา บริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- พระประกาศิต ปณฺธโร, “บทบาทของครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดบ้านสะแกข้าตำบลบ้านสะแกข้าอำเภอเมืองจังหวัดบุรีรัมย์”. **ปริญา พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- พระปรีชา ปรีชาโน (แสงราม), “การศึกษาปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนสตรีวัดระฆังบางกอกน้อยกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- พระปิยะ ปิยธมโม (เมฆแสน), “ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอเมืองแพร่”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- พระมงคล จิตมฺจฺโล, “ปัจจัยที่มีผลต่อขวัญกำลังใจของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา: ศึกษาเฉพาะกรณีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค๑๕”. **วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.
- พระมหาเมธา อภินโน, “ปัจจัยที่มีประสิทธิผลทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สำนักเรียนวัดโสธรวราราม ตำบลหน้าเมืองอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- พระมหาวรพงษ์ วรเมธี, “ปัญหาการเรียนการสอนวิชาจริยศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕-๖ ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่”. **ปริญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- พระมหาวิเชียร อภิบุญโณ, “การเปิดรับสื่อและความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้านจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนในเขตภาษีเจริญ”. **วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาธรรมนิเทศ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระมหาสมชาย ฐานวุโธ, “การศึกษาเปรียบเทียบการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและครูประจำการในเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- พระมหาอานนท์ ชยานนุโธ, “ปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- พระมานิตย์ โชติธมฺโม, “การศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดศรีสะเกษ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- พระศศวิน ตปสีโล, “การศึกษาประสิทธิผลทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยการใช้นิทานชาดกประกอบการสอนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓-๖ : ศึกษากรณีโรงเรียนอนุบาลหนองปรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต ๔”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- พระสถิต มหาลาโภ, “การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธ: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนม่วงตำบลศิลา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.สาขาวิชาบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

(๔) เว็บไซต์:

- วิกิพีเดีย พจนานุกรมเสรี, **อำเภอหัวหิน**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://th.wikipedia.org/wiki/>, [๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑].
- สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **พระสอนศีลธรรมแบ่งตามเขตการศึกษา**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.krupa.net/new/index>. [๑๕กรกฎาคม ๒๕๖๑].
- สำนักงานพระพุทธศาสนาชาติ, **อำนาจหน้าที่**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.onab.go.th> [๙ สิงหาคม ๒๕๖๑].

บรรณานุกรม (ต่อ)

๒. ภาษาอังกฤษ

- Benson P. George, Jayant V. Saraph & Roger G. Schoreder. **The effects of organizational quality context on quality management: An Impirical investigation.** in Management Science, 1998.
- Vande j. Robert & Tesluk E. Pual, “A System Perspective on Employee Involvement and Organizational Effectiveness”, **Group & Organizational Management**, Vol. 24 No 3 (1999): 296.
- William J. Reddin, **The 3D Management Style Theory: Theory Paper 2**, (Canada: Social Science System, 1997), p. 277.

๓. บทสัมภาษณ์

- สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรธรรมวิรักษ์ (บุญเลิศ ปญญาวุโร) เจ้าคณะอำเภอหัวหิน, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ พระครูสถิตญาณโสภณ (วรรณ จิตินาโณ) เจ้าอาวาสวัดหนองแก, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ พระครูสังฆรักษ์บุญญติ อตุโลเจ้าอาวาส วัดพุทธไชโย, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ พระอธิการสุชาติ ปภสฺสโร เจ้าอาวาสวัดไถ่ก้งวล, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ พระสุริยา ยตินธโร พระสอนศีลธรรม วัดสุขสำราญ, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ พระเสน สิริบุญโณ พระสอนศีลธรรม วัดสุขสำราญ, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ นางอัจฉริยา ออสุวรรณน ผู้อำนวยการโรงเรียนพณิชยการหัวหิน, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ นายจรงค์ จันทวงศ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองพลับวิทยา, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ นายพงษ์ศักดิ์ สาสีงชัย ผู้อำนวยการโรงเรียนโรตารีกรุงเทพ, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ นายสุรินทร์ บุญทรัพย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนหัวหินวิทยาคม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ นายสิทธิเดช ศรีสวัสดิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนหัวหิน, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ นางสาวกนกพร บุปผาชาติ ครู ค.ศ. ๓ โรงเรียนหัวหิน, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

โทร. ๐๘๑-๐๑๔-๓๙๔๖

ที่ ศธ.๖๑๖๑/ว.๕๐

วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน พระสมุทรขรรค์โสภณ, ดร.

เนื่องด้วย พระสมหมาย ฉายา สิริภทฺโท รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

๓๖๐๓/๑๓๖

 พระครูสมุทรขรรค์โสภณ

(พระเทพญาณมงคล, รศ.(พิเศษ))
 ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระสมหมาย ฉายา สิริภทฺโท

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๖-๑๕๕๓-๘๗๘๘

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

โทร. ๐๘๑-๐๑๔-๓๙๕๖

ที่ ศธ.๖๑๖๑/ว.๕๐

วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน พระปิฎกโกศล, ดร.

เนื่องด้วย พระสมหมาย ฉายา สิริภทโธ รัชสประจำตวันสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ในข้อ ๑/๑๖๖
พระปิฎกโกศล
๓๑ ต.ค. ๖๑

พระเทพญาณมงคล, รศ.(พิเศษ)

(พระเทพญาณมงคล, รศ.(พิเศษ))

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระสมหมาย ฉายา สิริภทโธ

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๖-๑๕๕๓-๘๗๘๙

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

โทร. ๐๘๑-๐๑๔-๓๔๔๖

ที่ ศธ.๖๑๖๑/ว.๕๐

วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน พระครูวิสุทธธานันทคุณ, ดร.

เนื่องด้วย พระสมหมาย ฉายา สิริภทโท รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นางกนกใจ ใจแก้ว
นางศิริกนกคุณ
(พระครูวิสุทธธานันทคุณ)
สงฆ์ พ.ศ. ๖๑

(พระเทพญาณมงคล,รศ.(พิเศษ))

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระสมหมาย ฉายา สิริภทโท

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๖-๑๕๕๓-๘๗๘๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

โทร. ๐๘๑-๐๑๔-๓๙๔๖

ที่ ศธ.๖๑๖๑/ว.๕๐

วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เจริญพร ดร.มนตรี วรภัทรทรัพย์

เนื่องด้วย พระสมหมาย ฉายา สิริภทโท รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรามาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

15/10/2561
 ศธ.๖๐๑/ว.๕๐
 ๒๕/๑๐/๖๑

พระเทพญาณมงคล,รศ.(พิเศษ)
 ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระสมหมาย ฉายา สิริภทโท

โทรติดต่อกับ ๐๖-๑๕๙๓-๘๗๘๙

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

โทร. ๐๘๑-๐๑๔-๓๙๔๖

ที่ ศธ.๖๑๖๑/ว.๕๐

วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑

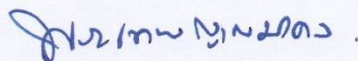
เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เจริญพร ดร.ปณณธร เอียรชัยพฤกษ์

เนื่องด้วย พระสมหมาย ฉายา สิริภทฺโท รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระเทพญาณมงคล,รศ.(พิเศษ))

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๓๐๑๖๐๓๗๖๖
๑๖๐๓๗๖๖
๑๐ ๓.๑ ๖๑

ผู้ประสานงาน : พระสมหมาย ฉายา สิริภทฺโท

โทรติดต่อก่อน ๐๖-๑๕๙๓-๘๗๘๙

ภาคผนวก ข

ผลการหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายชื่อ (IOC) ของแบบสอบถาม

เรื่อง : ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผู้วิจัย : พระสมหมาย สิริภทโท (ไถยानนท์)

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

- ๑) พระสมทรวชิรโสภณ,ดร.
- ๒) พระปิฎกโกศล,ดร.
- ๓) พระครูวิสุทธาณันทคุณ,ดร.
- ๔) ดร.มนตรี วรภัทรทรัพย์
- ๕) ดร.ปณณธร เขียรชัยพฤษ

อ	ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	ค่าคะแนนโดยผู้เชี่ยวชาญท่านที่					สรุปและแปลผล		
							รวม	า IOC	แปลผล
	๑.เพศ								
	ชาย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
	หญิง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
	๒.ชั้นปีที่ศึกษา								
	ม. ๔	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
	ม. ๕	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
	ม. ๖	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
	๓.อายุ								
	ต่ำกว่า ๑๕ ปี	+๑	+๑	+๑	+๑	-๑	๓	๐.๖	ใช้ได้
	มีอายุ ๑๕ – ๑๖ ปี	+๑	+๑	+๑	+๑	-๑	๓	๐.๖	ใช้ได้
	มีอายุ ๑๗ ปีขึ้นไป	+๑	+๑	+๑	+๑	-๑	๓	๐.๖	ใช้ได้

ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ค่าคะแนนโดย ผู้เชี่ยวชาญท่านที่					สรุปและแปลผล		
๑.ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตาม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน	๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
การใช้สื่อการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่ หลากหลายและเหมาะสม	+๑	๐	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
การใช้สื่อที่เน้นนักเรียนค้นคว้าหาความรู้ ด้วยตนเอง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
มีการจัดเตรียมสื่อที่ตรงวัตถุประสงค์ของ หลักสูตร เนื้อหาและกิจกรรมของบทเรียน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
มีการจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ พระพุทธศานานอกสถานที่	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
มีการจัดทำนิทรรศการ ที่มีค่าใช้จ่าย ประหยัดและคุ้มค่า	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
มีการจัดทำสื่อประกอบการจัดกิจกรรมเข้า ค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
การใช้สื่อให้มีความหลากหลายและ สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสม	+๑	๐	+๑	+๑	-๑	๓	๐.๖	ใช้ได้
การจัดเตรียมสื่อมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้เกิด ความรู้ความเข้าใจวิชาพระพุทธศาสนา มี ทัศนคติที่ดีงาม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
มีการจัดเตรียมระยชน์สื่อการเรียนรู้วิชา พระพุทธศาสนาที่เป็นประโยชน์ก่อกุลแก่ การดำเนินชีวิต นำไปสู่การปฏิบัติที่ดีงาม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
มีการจัดสื่อการวัดและประเมินผลการ เรียนรู้ เพื่อให้ได้ผลพฤติกรรมของผู้เรียน อย่างน่าเชื่อถือ	+๑	๐	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๒.ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ								
การวางแผนจัดเตรียมอาคารสถานที่ให้เกิด ประโยชน์แก่การเรียนการสอนวิชา พระพุทธศาสนา	+๑	๐	+๑	+๑	-๑	๓	๐.๖	ใช้ได้

ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ค่าคะแนนโดย ผู้เชี่ยวชาญท่านที่					สรุปและแปลผล		
๒.ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ(ต่อ)	๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
การปรับปรุงห้องเรียนให้ใช้การได้ดี มี อุปกรณ์การเรียนการสอนครบครัน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
การบำรุงรักษาและซ่อมแซมสถานที่ เพื่อทำ ให้อยู่ในสภาพคงทนถาวร	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ สะอาด เป็นระเบียบสวยงาม สร้างความสด ชื่นเบิกบานให้กับผู้เรียน	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
การวางแผนดำเนินการพัฒนาอาคาร สถานที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนวิชา พระพุทธศาสนา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
การจัดดำเนินการสนับสนุนงบประมาณห้อง ประกอบการเรียนการสอนวิชา พระพุทธศาสนา	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
จัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อ การศึกษาหาความรู้ของนักเรียน	+๑	๐	+๑	+๑	๐	๓	๐.๖	ใช้ได้
การสร้างบรรยากาศที่สงบ มีเสียงและแสงที่ จะรบกวนนักเรียนให้น้อยที่สุด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
การจัดห้องเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมมีวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบศาสนกิจ เช่น พระพุทธรูป ตู้พระธรรม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
การจัดห้องเรียนที่สร้างสรรค์ความรู้ด้วย ลักษณะทางธรรมชาติ	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๓.ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษา ให้แก่แก่นักเรียน								
การวางแผนการสอนเป็นไปตามลำดับ ขั้นตอนของเนื้อหาหลักสูตร	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
การ จัด กิจ กรรม วัน สำ คัญ ทาง พระพุทธศาสนาและวันสำคัญที่เกี่ยวกับ วัฒนธรรมประเพณี	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้

ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ค่าคะแนนโดย ผู้เชี่ยวชาญท่านที่					สรุปและแปลผล		
๓.ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษา ให้แก่นักเรียน (ต่อ)	๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
การจัดการให้นักเรียนเกิดศรัทธายึดมั่นในหลัก ปฏิบัติความเป็นคนดีมีจิตใจผ่องใส	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
การจัดการเรียนการสอนด้วยการฝึกอบรม ด้านความประพฤติ ความมีระเบียบวินัย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
การจัดการเรียนการสอนด้วยการฝึกอบรม จิตให้มั่นคงไม่หวั่นไหวต่ออารมณ์ที่น่า ปรารถนา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
การจัดการเรียนการสอนด้วยการฝึกอบรม ทางปัญญา ใ้รู้ให้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตาม ความเป็นจริง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
การเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น หรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ต่อกันและกัน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
การจัดการเรียนการสอนเน้นให้นักเรียนฝึก คิดพิจารณา ฝึกปฏิบัติให้ผลด้วยตนเอง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
การจัดการเรียนการสอนแบบอุปมาอุปไมย สรุปเนื้อหาเปรียบเทียบยกตัวอย่างมา ประกอบ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจง่ายมองภาพ ชัดเจน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
การสอนแบบปุจฉาวิสัชนา เปิดโอกาสให้ นักเรียนถาม - ตอบระหว่างผู้สอนกับ นักเรียน หรือนักเรียนกับนักเรียนด้วยกัน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๔.ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนา บูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน								
มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการเรียนของ นักเรียน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการสอน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนตามหลัก พระพุทธศาสนา	+๑	๐	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้

ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ค่าคะแนนโดย ผู้เชี่ยวชาญท่านที่					สรุปและแปลผล		
๔. ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนา บูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน (ต่อ)	๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
มีการวัดผลและประเมินผลจากสถานการณ์ ที่ปฏิบัติจริงผสม ผสานไปกับการเรียนการสอน โดยสอดคล้องกับเป้าหมายหรือผลการ เรียน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
มีการวัดผลและประเมินผลที่ครอบคลุมการ แสดงออกทาง การกระทำ และ กระบวนการทำงานของนักเรียน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
มีการวัดผลและประเมินผลโดยเน้นความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ เน้นกระบวนการคิด การ ประยุกต์ใช้ และการปรับปรุง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
มีการวัดผลและประเมินผลโดยเน้น พัฒนาการของผู้เรียน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
มีการวัดผลและประเมินผลโดยต่อเนื่อง ด้วยการเลือกใช้วิธีการที่หลากหลาย และ เหมาะสม	+๑	๐	+๑	+๑	-๑	๓	๐.๖	ใช้ได้
มีการวัดผลและประเมินผลโดยจำแนก องค์ประกอบของสิ่งที่ประเมิน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
มีการวัดผลและประเมินผลโดยวัดและ ประเมินจากผู้ที่เกี่ยวข้องหลายด้าน รวมถึง ผู้ปกครอง	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้

ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ค่าคะแนนโดย ผู้เชี่ยวชาญท่านที่					สรุปและแปลผล		
	๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัว หิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการสอน วิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัว หิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านเป็นผู้นำ นักเรียนการฝึกสมาธิ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัว หิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านเป็นผู้สอน หรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านให้การสอนวิชา พระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต นักเรียน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้

ภาคผนวก ค

ค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha coefficient)

เรื่อง ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผู้วิจัย พระสมหมาย สิริภทโท (ไถยानนท์)

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ก า ร ส อ น วิ ช า พระพุทธศาสนาตาม หลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐาน 1	106.42	159.401	.737	.918
ก า ร ส อ น วิ ช า พระพุทธศาสนาตาม หลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐาน 2	106.36	160.737	.743	.918
ก า ร ส อ น วิ ช า พระพุทธศาสนาตาม หลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐาน 3	106.42	158.663	.694	.918
ก า ร ส อ น วิ ช า พระพุทธศาสนาตาม หลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐาน 4	106.76	167.239	.381	.922
ก า ร ส อ น วิ ช า พระพุทธศาสนาตาม หลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐาน 5	106.56	161.042	.336	.927
ก า ร ส อ น วิ ช า พระพุทธศาสนาตาม หลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐาน 6	106.82	171.583	.069	.929
ก า ร ส อ น วิ ช า พระพุทธศาสนาตาม หลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐาน 7	106.35	160.516	.833	.917

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ก าร ส อ น วิ ช า พระพุทธศาสนาตาม หลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐาน 8	106.42	161.658	.855	.918
ก าร ส อ น วิ ช า พระพุทธศาสนาตาม หลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐาน 9	106.82	164.754	.755	.919
ก าร ส อ น วิ ช า พระพุทธศาสนาตาม หลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐาน 10	106.47	161.457	.857	.918
เป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ 1	106.58	165.244	.714	.920
เป็นผู้นำนักเรียนการฝึก สมาธิ 2	106.51	163.045	.914	.918
เป็นผู้นำนักเรียนการฝึก สมาธิ 3	106.09	168.118	.365	.923
เป็นผู้นำนักเรียนการฝึก สมาธิ 4	106.76	167.239	.381	.922
เป็นผู้นำนักเรียนการฝึก สมาธิ 5	106.56	161.042	.336	.927
เป็นผู้นำนักเรียนการฝึก สมาธิ 6	106.82	171.583	.069	.929
เป็นผู้นำนักเรียนการฝึก สมาธิ 7	106.42	159.401	.737	.918
เป็นผู้นำนักเรียนการฝึก สมาธิ 8	106.36	160.737	.743	.918
เป็นผู้นำนักเรียนการฝึก สมาธิ 9	106.42	161.658	.855	.918
เป็นผู้นำนักเรียนการฝึก สมาธิ 10	106.82	164.754	.755	.919

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ผู้สอนหรือทบทวนธรรม ศึกษาให้แก่ นักเรียน 1	106.47	161.457	.857	.918
ผู้สอนหรือทบทวนธรรม ศึกษาให้แก่ นักเรียน 2	106.51	163.045	.914	.918
ผู้สอนหรือทบทวนธรรม ศึกษาให้แก่ นักเรียน 3	106.09	168.118	.365	.923
ผู้สอนหรือทบทวนธรรม ศึกษาให้แก่ นักเรียน 4	106.76	167.239	.381	.922
ผู้สอนหรือทบทวนธรรม ศึกษาให้แก่ นักเรียน 5	106.56	161.042	.336	.927
ผู้สอนหรือทบทวนธรรม ศึกษาให้แก่ นักเรียน 6	106.82	171.583	.069	.929
ผู้สอนหรือทบทวนธรรม ศึกษาให้แก่ นักเรียน 7	106.42	159.401	.737	.918
ผู้สอนหรือทบทวนธรรม ศึกษาให้แก่ นักเรียน 8	106.36	160.737	.743	.918
ผู้สอนหรือทบทวนธรรม ศึกษาให้แก่ นักเรียน 9	106.36	160.737	.743	.918
ผู้สอนหรือทบทวนธรรม ศึกษาให้แก่ นักเรียน 10	106.42	158.663	.694	.918
ก า ร ส อ น วิ ช า พระพุทธศาสนาบูรณาการ เข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน 1	106.76	167.239	.381	.922
ก า ร ส อ น วิ ช า พระพุทธศาสนาบูรณาการ เข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน 2	106.56	161.042	.336	.927
ก า ร ส อ น วิ ช า พระพุทธศาสนาบูรณาการ เข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน 3	106.42	159.401	.737	.918
ก า ร ส อ น วิ ช า พระพุทธศาสนาบูรณาการ เข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน 4	106.82	164.754	.755	.919

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ก ำ ร ส อ น วิ ช า พระพุทธศาสนาบูรณาการ เข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน 5	106.47	161.457	.857	.918
ก ำ ร ส อ น วิ ช า พระพุทธศาสนาบูรณาการ เข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน 6	106.09	168.118	.365	.923
ก ำ ร ส อ น วิ ช า พระพุทธศาสนาบูรณาการ เข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน 7	106.76	167.239	.381	.922
ก ำ ร ส อ น วิ ช า พระพุทธศาสนาบูรณาการ เข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน 8	106.56	161.042	.336	.927
ก ำ ร ส อ น วิ ช า พระพุทธศาสนาบูรณาการ เข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน 9	106.82	164.754	.755	.919
ก ำ ร ส อ น วิ ช า พระพุทธศาสนาบูรณาการ เข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน 10	106.47	161.457	.857	.918
Reliability Coefficients				

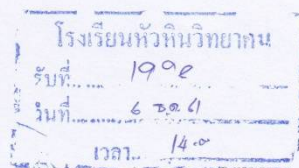
N of Cases = 30.0

N of Items = 30

Alpha = .923

ภาคผนวก ง
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดงธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๓ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติโครงร่างแบบสอบถามแก่นักเรียนเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เจริญพร นายสุรินทร์ บุญทรัพย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนหัวหินวิทยาคม
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เนื่องด้วย พระสมหมาย ฉายา สิริภทโท รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องแจกแบบสอบถามแก่นักเรียนในโรงเรียน เพื่อเก็บข้อมูล จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการแจกแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรามาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เจริญพร

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระสมหมาย ฉายา สิริภทโท

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๖-๑๕๕๓-๘๗๘๔

— ๑๑๗/

— ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๔ นิสิต

ดำเนินการในชั้นเรียน

๖ ธ.ค. ๖๑

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๓ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามแก่นักเรียนเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เจริญพร นายจรงค์ จันทวงศ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองพลับวิทยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เนื่องด้วย พระสมหมาย ฉายา สิริภทโท รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องแจกแบบสอบถามแก่นักเรียนในโรงเรียน เพื่อเก็บข้อมูล จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการแจกแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เจริญพร

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระสมหมาย ฉายา สิริภทโท

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๖-๑๕๙๓-๘๗๘๘๙

๑๓ ธ.ค. ๖๑

โรงเรียนทพ
รพที่ ๒๕๑๑
วันที่ ๖ ธ.ค. ๖๑
เวลา ๑๖.๓๐

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดงธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๓ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติโครงงานแบบสอบถามแก่นักเรียนเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เจริญพร นายสิทธิเดช ศรีสวัสดิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนหัวหิน
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เนื่องด้วย พระสมหมาย ฉายา สิริภทโท รหฺสประจักษ์ตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๔ นิสิตหลักสูตรพุทธ
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องแจกแบบสอบถามแก่นักเรียนในโรงเรียน เพื่อเก็บ
ข้อมูล จึงใคร่ขออนุมัติจากท่านได้พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการแจกแบบสอบถามเพื่อเก็บ
รวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะ
ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรามาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียน ผู้อำนวยการ วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
สำนักงานการวิจัยและพัฒนาศักยภาพ
โรงเรียน/วิทยาลัย/มหาวิทยาลัย
เพื่อโปรดทราบ/พิจารณา
เห็นควร อนุมัติ/สงวน
๖ ธ.ค. ๖๑

เจริญพร

พระปิฎกโกศล
(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระสมหมาย ฉายา สิริภทโท
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๖-๑๕๕๓-๘๗๘๘๘

รศ.ดร.วิจิตร
รองอธิการบดี
๖ ธ.ค. ๖๑
๖ ธ.ค. ๖๑

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๓ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามแก่นักเรียนเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เจริญพร นายพงษ์ศักดิ์ สาลิกงชัย ผู้อำนวยการโรงเรียนโรตารีกรุงเทพ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เนื่องด้วย พระสมหมาย ฉายา สิริภโท รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๔ นิสิตหลักสูตรพุทธ
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องแจกแบบสอบถามแก่นักเรียนในโรงเรียน เพื่อเก็บ
ข้อมูล จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการแจกแบบสอบถามเพื่อเก็บ
รวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะ
ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เจริญพร

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ทราฟ

- ยืนยันไม่ความตพ.เตอรัน
7 ธค. 61

ผู้ประสานงาน : พระสมหมาย ฉายา สิริภโท

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๖-๑๕๕๓-๘๗๘๔

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๐

โรงเรียนหัวหินวิทยาคม	
รับที่.....	1901
วันที่.....	6 พ.ย. 9
เวลา.....	14.๐๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๓ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิษฐานเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เจริญพร นายสุรินทร์ บุญทรัพย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนหัวหินวิทยาคม
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัณนิษฐานที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระสมหมาย ฉายา สิริภทโท รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีคามจำเป็นต้องสัณนิษฐานเก็บข้อมูลจากท่าน จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัณนิษฐานเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เจริญพร

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๖๕๖๒

๖ ธ.ค. ๖1

ผู้ประสานงาน : พระสมหมาย ฉายา สิริภทโท

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๖-๑๕๕๓-๘๗๘๘

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดงธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๓ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิษฐานเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เจริญพร นายจรงค์ จันทวงศ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองพลับวิทยา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระสมหมาย ฉายา สิริภทโธ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำเนินการตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีคามจำเป็นต้องสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากท่าน จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เจริญพร
พระปิฎกโกศล, ดร.)
รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

(พระจรงค์ จันทวงศ์)

ผู้ประสานงาน : พระสมหมาย ฉายา สิริภทโธ
โทรศัพท์ ๐๖-๑๕๕๓-๘๗๘๙

โรงเรียนทวท.
 ๒๘๑๒
 วันที่ ๖๐.๘.๖๔
 ๑๒.๖๐.๖๔

๓ ธันวาคม ๒๕๖๑

เนื่องด้วย พระสมหมาย ฉายา สิริกฤโธ ทรสประจักษ์วินิต ๒๐๓๐๒๐๕๐๒๕ นิสิตหลักสูตรพุทธ
 ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
 ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมใน
 โรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำเนินหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากท่าน จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้ติดต่อในการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรามาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียน ผู้อำนวยการ, วิทยาลัยเกษตร
พัฒนาภาคใต้ จังหวัดสงขลา
ขอแสดงความยินดีที่โรงเรียนได้รับ
เพื่อโปรดทราบ/พิจารณา
เห็นควร... สิบกว่า...
65.8.61

ผู้ประสานงาน : พระสมหมาย ฉายา สิริภโท
โทรศัพท์ ๐๖-๑๕๕๓-๘๗๘๙

เจริญพร

(พระปิฎกโกศล)

(พระปิฎกโกศล, ตร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

*รับทราบ
ด้วยดี
ขอแสดงความยินดี
ในความสำเร็จ
ของโครงการ
นี้
ขอขอบคุณ
และขอชื่นชม
คุณงามความดี
ของท่าน
6 มค. 61*

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดงธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๓ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เจริญพร นายพงษ์ศักดิ์ สาสึงชัย ผู้อำนวยการโรงเรียนโรตารีกรุงเทพ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระสมหมาย ฉายา สิริภทโท รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีคามจำเป็นต้องสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากท่าน จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เจริญพร

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ทาง

๗

- นิสิตให้ข้อมูลพอควรแล้ว
๗ ธค ๖๑

ผู้ประสานงาน : พระสมหมาย ฉายา สิริภทโท
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๖-๑๕๕๓-๘๗๘๔

โรงเรียนหัวหิน
รับที่... ๒๕/๒
วันที่... ๖ ธ.ค. ๖๖
เวลา... ๑๒.๕๐

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดงธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๓ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เจริญพร นางสาวกนกพร บุปผาชาติ ครู ค.ศ.๓ โรงเรียนหัวหิน
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระสมหมาย ฉายา สิริภทโท รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๔ นิสิตหลักสูตรพุทธ
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีคามจำเป็นต้องสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากท่าน จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เจริญพร

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระสมหมาย ฉายา สิริภทโท
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๖-๑๕๕๓-๘๗๘๘

- ธารา
- ดำเนินกรณ ๖/๑๒/๕๐.๖/๑
๖๖

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๓ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิษฐานเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน พระสนธิ์สิริบุญญ์ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระสมหมาย ฉายา สิริภทโท รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระคุณท่าน จึงใคร่ขออนุญาตเผยแพร่จากพระคุณท่าน โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตได้ดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความเคารพ

พระสนธิ์สิริบุญญ์
นร.สนธิ์ สิริบุญญ์
1

7. ธ.ค. ๒๕๖๑.

พระปิฎกโกศล
(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระสมหมาย ฉายา สิริภทโท

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๖-๑๕๕๓-๘๗๘๘

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดงธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๓ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติครุฑที่สัณนิษฐานเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เรียน พระสุริยา ยดุนโร พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัณนิษฐานที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระสมหมาย ฉายา สิริภทโท รหัสนิติ ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระคุณท่าน จึงใคร่ขออนุมัติครุฑจากพระคุณท่าน โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตได้ดำเนินการสัณนิษฐานเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะประกอบประโยชน์ต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ฉันได้ให้ลายมือครุฑแล้ว
พระสุริยา ยดุนโร

๗ ธ.ค. ๒๕๖๑..

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระสมหมาย ฉายา สิริภทโท
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๖-๑๕๕๓-๘๗๘๘

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๓ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติครุฑที่สัมภาระเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน พระอธิการสุชาติ ปภสฺสโร ; เจ้าอาวาสวัดไกรกัณฑ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาระที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระสมหมาย ฉายา สิริภทฺโท รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระคุณท่าน จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตได้ดำเนินการสัมภาระเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความเคารพ

พระอธิการ สุชาติ ปภสฺสโร

นิสิตปริญญาโท

วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๖๑

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระสมหมาย ฉายา สิริภทฺโท

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๖-๑๕๕๓-๘๘๘๘๘

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๓ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเคราะห้สัมภาษณ์เพื่อบันทึกข้อมูลการวิจัย
เรียน พระครูจิตธรรมวิภาส เจ้าคณะอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

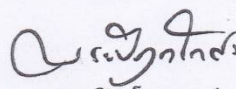
เนื่องด้วย พระสมหมาย ฉายา สิริภทโท รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระคุณท่าน จึงใคร่ขออนุญาตเคราะห้จากพระคุณท่าน โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตได้ดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความเคารพ

พระครูจิตธรรมวิภาส

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระสมหมาย ฉายา สิริภทโท
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๖-๑๕๕๓-๘๗๘๘

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๓ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติครุฑสัณฐานเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

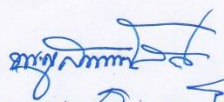
เรียน พระครูสถิตญาณโสภณ เจ้าอาวาสวัดหนองแก อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

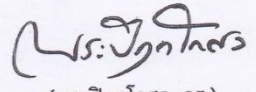
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระสมหมาย ฉายา สิริภทโท รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระคุณท่าน จึงใคร่ขออนุมัติครุฑสัณฐานจากพระคุณท่าน โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตได้ดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูสถิตญาณโสภณ)
ผู้ให้สัมภาษณ์ ข้อมูล กรมพระชินสีห์
๑๕ ธ.ค. ๖๑

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระปิฎกโกศล, ดร.)
รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระสมหมาย ฉายา สิริภทโท

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๖-๑๕๙๓-๘๗๘๘

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดงธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๓ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เรียน พระครูสังฆรักษ์บุญญิต์ อตุโล เจ้าอาวาสวัดพุทธโชโย
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระสมหมาย ฉายา สิริภทโท รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระคุณท่าน จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตได้ดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความเคารพ
พระครูสังฆรักษ์บุญญิต์ อตุโล
๘ ธค ๖๑.

เรียนมาด้วยความเคารพ
พระปิฎกโกศล, ดร.)
รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระสมหมาย ฉายา สิริภทโท

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๖-๑๕๕๓-๘๗๘๘

ภาคผนวก จ
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถาม

เรื่อง ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๒. โปรดตอบคำถามให้ครบทุกข้อ

๓. ข้อมูลที่ได้จากท่านในครั้งนี้ผู้วิจัยจะเป็นความลับ จึงไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อท่านโดยผู้วิจัยจะนำผลมาใช้ในการวิจัย เท่านั้น

๔. การตอบแบบสอบถามของท่านเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ที่จะทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้

ขออนุโมทนาในความร่วมมือตอบแบบสอบถามนี้

พระสมหมาย สิริภทฺโท

นิสิตปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ส่วนที่ ๑ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง () ที่ตรงกับคุณลักษณะส่วนบุคคลของท่านมากที่สุด

๑. เพศ☐ ชาย☐ หญิง**๒. ชั้นปีที่ศึกษา**☐ ม.๔☐ ม.๕☐ ม.๖**๓. อายุ**☐ ต่ำกว่า ๑๕ ปี☐ มีอายุ ๑๕ – ๑๖ ปี☐ มีอายุ ๑๗ ปีขึ้นไป

ส่วนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ที่	ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๑.ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตาม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน					
๑	การใช้สื่อการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่หลากหลายและเหมาะสม					
๒	การใช้สื่อที่เน้นนักเรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง					
๓	มีการจัดเตรียมสื่อที่ตรงวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาและกิจกรรมของบทเรียน					
๔	มีการจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้พระพุทธศาสนานอกสถานที่					
๕	มีการจัดทำนิตรรศการ ที่มีค่าใช้จ่ายประหยัดและคุ้มค่า					
๖	มีการจัดทำสื่อประกอบการจัดกิจกรรมเข้าค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรม					
๗	การใช้สื่อให้มีความหลากหลายและสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสม					
๘	การจัดเตรียมสื่อมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้เกิดความรู้ความเข้าใจวิชาพระพุทธศาสนา มีทัศนคติที่ดีงาม					
๙	มีการจัดเตรียมระเบียบข้อสื่อการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่การดำเนินชีวิต นำไปสู่การปฏิบัติที่ดีงาม					
๑๐	มีการจัดสื่อการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อให้ได้ผลพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างน่าเชื่อถือ					

ที่	ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	๒.ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ					
๑	การวางแผนจัดเตรียมอาคารสถานที่ให้เกิด ประโยชน์แก่การเรียนการสอนวิชา พระพุทธศาสนา					
๒	การปรับปรุงห้องเรียนให้ใช้การได้ดี มีอุปกรณ์ การเรียนการสอนครบครัน					
๓	การบำรุงรักษาและซ่อมแซมสถานที่ เพื่อให้ อยู่ในสภาพคงทนถาวร					
๔	การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ สะอาด เป็นระเบียบสวยงาม สร้างความสดชื่น เบิกบานให้กับผู้เรียน					
๕	การวางแผนดำเนินการพัฒนาอาคารสถานที่ เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนวิชา พระพุทธศาสนา					
๖	การจัดดำเนินการสนับสนุนงบประมาณห้อง ประกอบการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา					
๗	จัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษ หาความรู้ของนักเรียน					
๘	การสร้างบรรยากาศที่สงบ มีเสียงและแสงที่จะ รบกวนนักเรียนให้น้อยที่สุด					
๙	การจัดห้องเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมมีวัสดุอุปกรณ์ ที่ใช้ประกอบศาสนกิจ เช่น พระพุทธรูป ตู้พระ ธรรม					
๑๐	การจัดห้องเรียนที่สร้างสรรค์ความรู้ด้วย ลักษณะทางธรรมชาติ					
	๓.ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษา ให้แก่ นักเรียน					
๑	การวางแผนการสอนเป็นไปตามลำดับขั้นตอน ของเนื้อหาหลักสูตร					
๒	การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และวันสำคัญที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี					

ที่	ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	๓.ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษา ให้นักเรียน (ต่อ)					
๓	การจัดการให้นักเรียนเกิดศรัทธายึดมั่นในหลัก ปฏิบัติความเป็นคนดี มีจิตใจผ่องใส					
๔	การจัดการเรียนการสอนด้วยการฝึกอบรมด้าน ความประพฤติ ความมีระเบียบวินัย					
๕	การจัดการเรียนการสอนด้วยการฝึกอบรมจิต ให้มั่นคงไม่หวั่นไหวต่ออารมณ์ที่น่าปรารถนา					
๖	การจัดการเรียนการสอนด้วยการฝึกอบรมทาง ปัญญา ใ้รู้ให้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็น จริง					
๗	การเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น หรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ต่อกันและกัน					
๘	การจัดการเรียนการสอนเน้นให้นักเรียนฝึกคิด พิจารณา ฝึกปฏิบัติให้ผลด้วยตนเอง					
๙	การจัดการเรียนการสอนแบบอุปมาอุปไมย สรุปเนื้อหาเปรียบเทียบยกตัวอย่างมาประกอบ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจง่ายมองภาพชัดเจน					
๑๐	การสอนแบบปจฉาวิสัชนา เปิดโอกาสให้ นักเรียนถาม – ตอบระหว่างผู้สอนกับนักเรียน หรือนักเรียนกับนักเรียนด้วยกัน					
	๔.ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณา การเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน					
๑	มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการเรียนของ นักเรียน					
๒	มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการสอน					
๓	เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนตามหลัก พระพุทธศาสนา					
๔	มีการวัดผลและประเมินผลจากสถานการณ์ที่ ปฏิบัติจริงผสม ผสานไปกับการเรียนการสอน โดยสอดคล้องกับเป้าหมายหรือผลการเรียน					

ที่	ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	๔.ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณา การเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน (ต่อ)					
๕	มีการวัดผลและประเมินผลที่ครอบคลุมการ แสดงออกทาง การกระทำ และกระบวนการ ทำงานของนักเรียน					
๖	มีการวัดผลและประเมินผลโดยเน้นความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ เน้นกระบวนการคิด การ ประยุกต์ใช้ และการปรับปรุง					
๗	มีการวัดผลและประเมินผลโดยเน้นพัฒนาการ ของผู้เรียน					
๘	มีการวัดผลและประเมินผลโดยต่อเนื่อง ด้วย การเลือกใช้วิธีการที่หลากหลาย และเหมาะสม					
๙	มีการวัดผลและประเมินผลโดยจำแนก องค์ประกอบของสิ่งที่ประเมิน					
๑๐	มีการวัดผลและประเมินผลโดยวัดและประเมิน จากผู้ที่เกี่ยวข้องหลายด้าน รวมถึงผู้ปกครอง					

ส่วนที่ ๓ แบบสอบถามปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชา
พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑) ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ปัญหา อุปสรรค.....

 ข้อเสนอแนะ

๒) ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ

ปัญหา อุปสรรค.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

๓) ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน

ปัญหา อุปสรรค.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

๔.ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน

ปัญหา อุปสรรค.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

ภาคผนวก ฉ
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง : ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอดำรงวิทยารัษฎานุประดิษฐ์
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
สำหรับ

วัน/เวลา ที่สัมภาษณ์
.....

ข้อคำถามแบบสัมภาษณ์

๑) ท่านเห็นว่า ปัจจุบันประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอดำรงวิทยารัษฎานุประดิษฐ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นอย่างไร

๒) ท่านเห็นว่า ปัจจุบันประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอดำรงวิทยารัษฎานุประดิษฐ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ เป็นอย่างไร

๓) ท่านเห็นว่า ปัจจุบันประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอดำรงวิทยารัษฎานุประดิษฐ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน เป็นอย่างไร

๔) ท่านเห็นว่า ปัจจุบันประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอดำรงวิทยารัษฎานุประดิษฐ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน เป็นอย่างไร

.....

พระสมหมาย สิริภทโท (ไถยานนท์)
นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
(ผู้สัมภาษณ์)

ภาคผนวก ช
ภาพกิจกรรมในการทำวิจัย

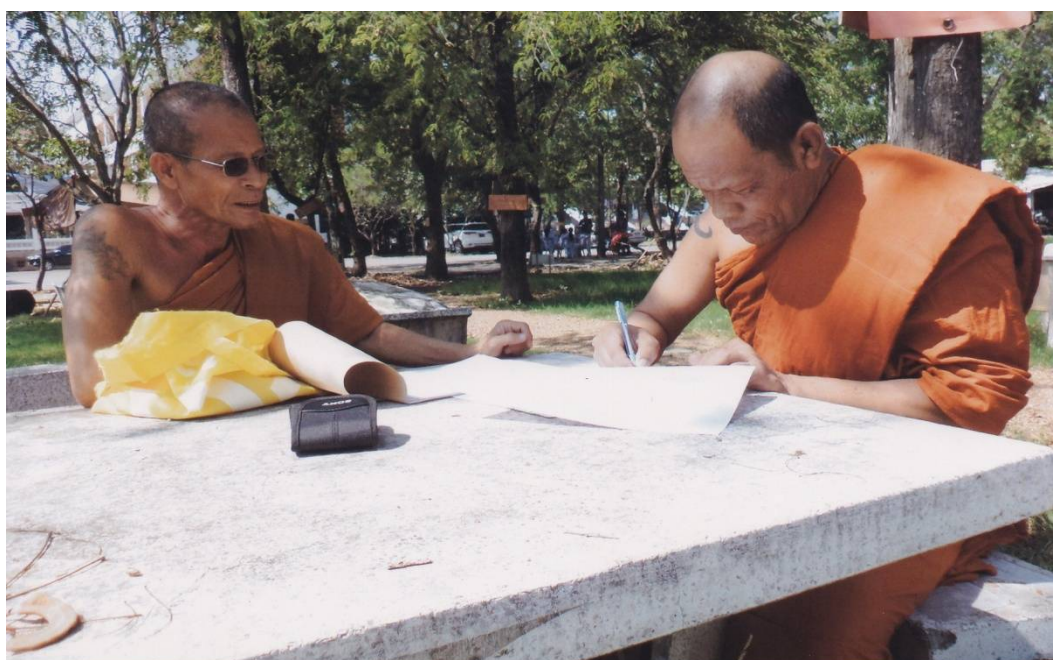
พระครูวิจิตรธรรมวิรักษ์ (บุญเลิศ ปญฺญาวุโธ) เจ้าคณะอำเภอดำรงวิทยะ

พระครูสถิตญาณโสภณ (วรรณ จิตฺติยาโณ) เจ้าอาวาส วัดหนองแก

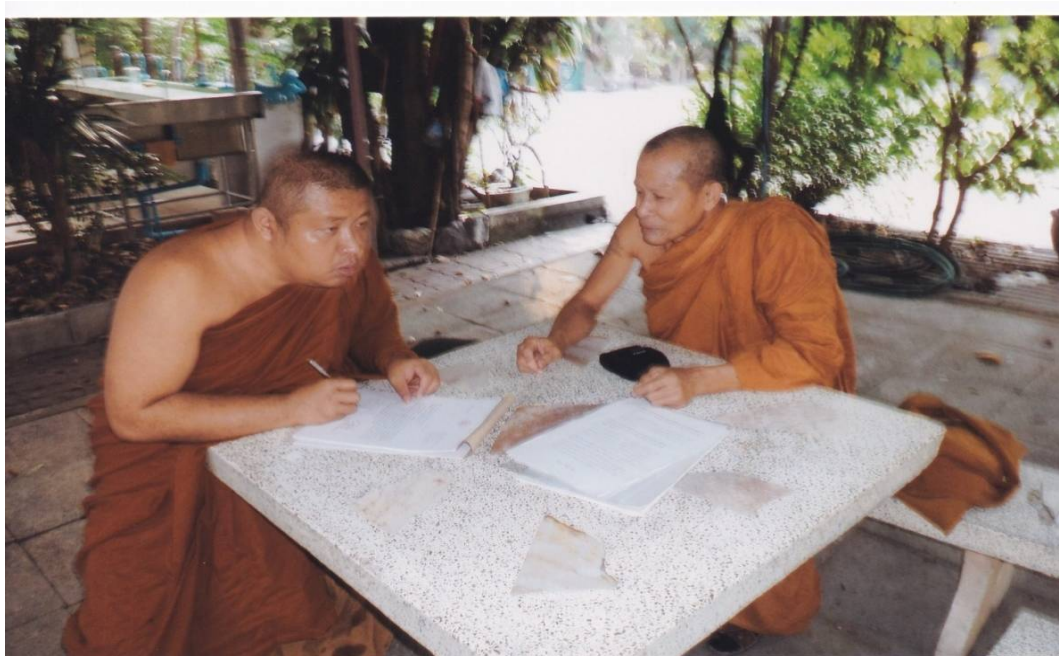
พระครูสังฆรักษ์บุญญิตี อตุโล เจ้าอาวาส วัดพุทธไชโย

พระอธิการสุชาติ ปภสสโร เจ้าอาวาส วัดไกลกังวล

พระสุริยา ยตินธโร พระสอนศีลธรรม วัดสุขสำราญ

พระเสน สิริปัญโญ พระสอนศีลธรรม วัดสุขสำราญ

นายสุรินทร์ บุญทรัพย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนหัวหินวิทยาคม

นายจรงค์ จันทวงศ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองพลับวิทยา

นางอัจฉริยา ออสุวรรณ ผู้อำนวยการโรงเรียนพาณิชยการหัวหิน

นายสิทธิเดช ศรีสวัสดิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนหัวหิน

นายพงษ์ศักดิ์ สาสีกงชัย ผู้อำนวยการโรงเรียนโรตารีกรุงเทพ

นางสาวกนกพร บุปผาชาติ ครู ค.ศ. ๓ โรงเรียนหัวหิน

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ ฉายา/นามสกุล	:	พระสมหมาย สิริภทฺโท (ไถยानนท์)
วัน เดือน ปีเกิด	:	วัน ศุกร์ ที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๐๑
ภูมิลำเนาที่เกิด	:	จังหวัดสมุทรสงคราม
การศึกษา	:	นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนวัดเพชรสมุทรวรวิหาร จังหวัดสมุทรสงคราม ๒๕๕๕ หลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บส.) ๒๕๕๖ ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๕๙
ประสบการณ์การทำงาน	:	
ผลงานทางวิชาการ	:	
ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี)	:	
อุปสมบท	:	๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๕ โดยมี พระครูสมุทรประภากร เจ้าคณะตำบลบางคนที่ เจ้าอาวาสวัดตะโหนดทราย เป็นพระอุปัชฌาย์ พระเจริญ สุวีโร เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระโสภณ กิตติโสภณ เป็นพระอนุสาวนาจารย์
สังกัด	:	วัดพุทธไสโย ต.หนองแก อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์
ตำแหน่ง	:	
ปีที่เข้าศึกษา	:	ปีการศึกษา ๒๕๖๐
ปีที่สำเร็จการศึกษา	:	ปีการศึกษา ๒๕๖๒
ที่อยู่ปัจจุบัน	:	วัดพุทธไสโย ต.หนองแก อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์